

Alþingi

Allsherjar og menntamálanefnd

Austurstræti 8-10

150 Reykjavík

Ísafirði 16. ágúst 2016

Efni: Minnisblað Fjölmenningarseturs vegna símafundar með Allsherjar- og menntamálanefnd 16. ágúst 2016.

Vegna tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019., 145. löggjafarþing 2015-2016. 765. mál.

Almennt

Það er mikilvægt að búið sé að leggja fram framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda og að hún sé samþykkt en skoða þarf einstaka þætti hennar betur og taka tillit til ábendinga/ umsagna ýmissa hagsmunaaðila varðandi einstakar stoðir og liði í áætluninni.

Það er mat Fjölmenningarseturs að auka þurfi fjármagn í einstökum liðum og bæta við fjármagni þar sem áætlað er að það sé innan ramma ráðuneyta/ stofnana eða annarra samstarfsaðila. Það hefur því miður verið raunin að ekki hefur verið byrjað á verkefnum eða markmiðum þeirra ekki náð ef sérstakt fjármagn fylgir ekki með því margar stofnanir hafa nú þegar ekki fjármagn til að sinna sínum verkefnum. Það hefur komið fram að byrjað var á ýmsum nauðsynlegum verkefnum í framkvæmdaáætlun frá árinu 2008 í málaflokknum en þau ekki kláruð m.a vegna þess að ekki var sett sérstakt fjármagn til þeirra eða þau áttu að vinnast innan ramma stofnana.

Fjölmenningarsetrið er í þeim hópi stofnana sem hefur þurft að forgangsraða sínum verkefnum en stofnunin hefur einungis 2, 8 stöðugildi og takmarkað fjármagn.

Fjölmenningarsetrið hefði viljað sjá tillögur í framkvæmdaáætlun sem miða að því að efla stofnunina og þá þjónustu sem hún á að veita því margar tillögur snúa að verkefnum sem krefjast samræmingar, upplýsingarmiðlunar

og eftirfylgdar og hefur Fjölmenningarsetrið komið með ýmsar tillögur til samræmingar í þjónustu við innflytjendur, breyttu verklagi og fleiru sem geti m.a. stuðlað að betri nýtingu fjármagns. Í stefnumótun fyrir Fjölmenningarsetur eru tillögur um 5 áherslupætti í starfseminni á næstu misserum og er það í fyrsta lagi aukin þjónusta ráðgjafa, heildarendurskoðun á upplýsingavef stofnunarinnar, framleiðsla á upplýsingaefni, sýnileiki - kynningar á starfsemi stofnunarinnar um landið og aukin verkefni vegna framkvæmdaáætlunar í málefnum innflytjenda. Verið er að vinna að nánari greiningu og útfærslu á þeim hugmyndum, kostnaði og fleiru og liggja þær tillögur fyrir fljótlega. Gróft áætlað er gert ráð fyrir auknum launakostnaði, um 10,5 milljónum á ári, og um 3-5 milljónum í kostnað vegna verkefna.

Í úttekt og skýrslu Ríkisendurskoðunar frá mars 2015, á málaflokkum innflytjenda og útlendinga, er velferðarráðuneytið hvatt til að íhuga hvort ekki þurfi að efla stofnunina og **e.tv fjölga starfsstöðvum** hennar til að gera stofnuninni kleift að sinna öllum lögbundnum starfsskyldum sínum, en stofnuninni er ætlað að sinna margþættum verkefnum samkvæmt lögum. Það er einnig bent á í skýrslunni að þannig geti Fjölmenningarsetrið orðið leiðandi í því að skapa samstarfsgrundvöll í málefnum innflytjenda fyrir stjórnvöld. Starfsmenn Fjölmenningarseturs telja að stofnunin geti fyllilega gert það og sinnt hlutverki sínu með höfðuðstöðvar á öðrum stað á landinu en á höfuðborgarsvæðinu en til að gera stofnuninni kleift að sinna öllum lögbundnum skyldum sínum þarf aukið fjármagn. Gagrýni hefur komið fram á staðsetningu Fjölmenningarseturs en minna má á að stofnunin sinnir þjónustu við innflytjendur á öllu landinu og á þá ekki að skipta máli hvar höfðustöðvar hennar eru en í umsögnum frá Reykjavíkurborg er óskað eftir því að gerð verði úttekt á stofnunni og því hvort fjármagn til hennar sé að nýtast og starfsmenn séu að sinna þeim störfum sem þeim er ætlað. Til að svara þeim óskum er aftur bent á úttekt Ríkisendurskoðunar frá mars 2015.

Benda má á að Fjölmenningarsetri er ætlað að vera eftirlitsaðili með framkvæmdaáætluninni en ekkert sérstakt fjármagn er eyrnamerkt því en ljóst er að Fjölmenningarsetrið þarf að leggja í upplýsingaöflun, skýrslugerð og fleira um stöðu verkefna á hverju ári ef vel á að vera. Það gleymist einnig að Fjölmenningarsetrið er oft mikilvægur samstarfsaðili í einstökum verkefnum en Fjölmenningarsetrið er ekki sett sem samstarfsaðili í nokkrum

þeirra sem er miður og þarf að gera breytingar þar á. Má þar t.d nefna liði fjölskyldustoðinni sem snúa að upplýsingum til innflytjenda (B4), húsnæðimálum(B5) þátttöku barna og ungmenna (B6) stuðningi við konur (B7) og ofbeldi (B8). Fjölmenningarsetur hefur veitt ýmsa aðstoð og ráðgjöf í fjölskyldu og velferðarmálum og ákveðin þekking og reynsla sem er til staðar innan stofnunarinnar en því miður er ekki alltaf leitað þangað. Má nefna sem dæmi að þegar unnin var skýrsla starfshóps varðandi heimilisofbeldi var ekki haft samband við Fjölmenningarsetur en stofnunin hefur veitt ýmsar upplýsingar, aðstoð og ráðgjöf í slíkum málum, m.a til einstaklinga, félagsþjónustu, Kvennaathvarfs og fleiri aðila.

Fjölmenningarsetur telur að stofnunin sé einnig mikilvægur samstarfsaðili í verkefnum innan vinnumarkaðsstoðar D1-D6 og menntastoðar, C1, C2, C4, C5 og C6 en mjög brýnt er að gera úrbætur í tengslum við túlkþjónustu og samfélagstúlkánám, jafna tækifærin til náms, einfalda ferli við mat á menntun, auka vægi móðurmálskennslu, efla gæði og framboð íslenskukennslu og fleira. Ef horft er til þeirra verkefna sem stofnuninni ber að sinna samkvæmt lögum væri eðlilegast að hún væri samstarfsaðili í öllum verkefnum framkvæmdaáætlunar í málefnum innflytjenda.

Fjölmenningarsetur tekur undir þær ábendingar sem koma fram í umsögn Kennarasambands Íslands, einnig Jafnréttisstofu, Rauða krossins og fleiri aðila að horft verði til þess að mannréttindi og jafnrétti í víðum skilningi séu viðhöfð í verkefnum áætlunarinnar. Einnig að skoða þurfi sérstaklega velferð barna og ungmenna og að áherslur í verkefnum taki mið af annars vegar börnum undir 18 ára aldri og hins vegar ungmennum á aldrinum 18-25 ára. Taka þarf tillit til þeirra ábendinga að auka þurfi þáttöku barna og ungmenna ekki bara í íþróttum og æslulýðsstarfi heldur einnig í öðru tómstundastarfi og frístundum. Þá er mikilvægt að haft sé samráð við innflytjendur sjálfa, flóttamenn og fleiri í tengslum við þau verkefni sem ætlað er að styðja við fjölskyldur, mæla viðhorf, fræðslu, stuðning, þjónustu og fleira. Það þarf að afla upplýsinga um stöðu og líðan fjölskyldna, ekki síst barna og ungmenna, en nauðsynlegt er að vinna að auknum sálrænum stuðningi, aðstoð fagaðila og sérhæfðri þjónustu innan heilbrigðis- og velferðarkerfisins. Í því samhengi má benda á þær ábendingar í umsögnum að mikilvægt sé að til séu

heildarsamtök úr grasrót hinna ýmsu hópa innflytjenda sem komið geta með tillögur og ábendingar til stjórnvalda.

Fjölmenningarsetrið tekur heils hugar undir þær ábendingar að mjög mikilvægt sé að mótuð sé almenn grundvallarstefna stjórnvalda í málefnum innflytjenda þar sem hugmyndafræði, hlutverk og ábyrgð ríkis- og sveitarfélaga og annarra aðila kemur fram því hún nýtist sem grunnur að stefnumótun, þjónustu og verklagi hjá mörgum þjónustuaðilum, sveitarfélögum og fleirum. Það eru margir óljósir þættir varðandi ábyrgð og skyldur í málaflokknum, flókin lög og reglur sem oft eru ekki í samræmi við þörf og raunveruleika og oft myndast flöskuhálsar í kerfinu þar sem breytingar á einum stað geta haft mikil áhrif til hins verra á öðrum.

Mikil þörf er á samræmingu í hinum ýmsu kerfum en nauðsynlegt er að endurskoða sem allra fyrst og gera breytingar varðandi réttindi þeirra sem koma hingað til lands sem kvótaflóttamenn og þeirra sem fá stöðu flóttamanns eða alþjóðlega vernd eða mannúðarleyfi. Mikill munur er á réttindum og þjónustu í þessum tilvikum. Nauðsynlegt er að endurskoða einnig ýmsar verklagsreglur og leiðbeindandi reglur fyrir sveitarfélögin varðandi aðstoð, réttindi og skyldur þeirra og er tekið undir þær ábendingar sem koma fram í umsögn Sambands sveitarfélaga og fleiri aðila varðandi þessa þætti.

Að mati Fjölmenningarseturs er mikilvægt til að ná þeim markmiðum laga um málefni innflytjenda, að stuðla að samfélagi þar sem allir geta orðið virkir þátttakendur óháð þjóðerni og uppruna, að festa í framkvæmdaáætlun að það sé ekki hugað að eða leitast við að ná markmiðum stöðanna fimm, góðu aðgengi innflytjenda að opinberri þjónustu, bæði á vettvangi ríkis og sveitarfélaga og að ná breiðu samstarfi þeirra sem koma að verkefnum heldur unnið að þeim. Það er einnig mikilvægt að horft sé til hagsmuna innflytjenda í allri stefnumótun, stjórnsýslu og opinberri þjónustu.

f.h Fjölmenningarseturs

Hrefna R Magnúsdóttir

20.6.2016

Tillaga til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun um málefnum innflytjenda, umsögn

Sendi hér bókun bæjarráðs Fljótshálsbæjar frá fundi þess 20.06.2016, varðandi málið.

Með góðri kveðju

Stefán Bragason

201606088 - Tillaga til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun um málefnum innflytjenda

Bæjarráð telur að efni og upplegg framkvæmdaáætlunarinnar sé af hinu góða og lýsir yfir stuðningi við hana.

Reykjavík, 13. júlí 2016

Alþingi
Allsherjar- og menntamálanefnd
150 Reykjavík

Umsögn með tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-19, 765. mál.

Almennar athugasemdir

Hagstofan vill benda á að rétt er að tilgreina Hagstofu Íslands sem samstarfsaðila í framkvæmdaáætluninni enda er Hagstofan miðstöð opinberrar hagskýrslugerðar í landinu, hefur forystu um tilhögun, samræmingu og framkvæmd hennar og samskipti við alþjóðastofnanir um hagskýrslu- og tölfræðimál, sbr. lög nr. 163/2007 um Hagstofu Íslands og opinbera hagskýrslugerð. Hagstofan er í einhverju tilviki nefnd sem framkvæmdaðili án þess að samráð hafi verið haft um verkefnið og verður nánar fjallað um það hér neðan.

Hagstofa Íslands vill einnig benda á að þrátt fyrir að hlutfall innflytjenda á Íslandi hafi aukist síðustu áratugi er vandkvæðum bundið að varpa ljósi á hagi þeirra í opinberri hagskýrslugerð þar sem fjöldi innflytjenda er ekki mikill og erfitt getur reynst að ná til hópsins. Til að tryggja áreiðanlegar hagtölur um innflytjendur verður að leita leiða til að stækka úrtök, auka svörun eða gera sérstakar úrtaksrannsóknir sem sniðnar eru að málaflokknum.

Athugasemdir við einstakar greinar

A.1. Mælingar á viðhorfum.

Tilgreind eru áform um að mæla viðhorf almennings og nemenda í grunn- og framhaldsskólum og vista niðurstöður mælinga í félagsvísum. Þar sem félagsvísar eru samstarfsverkefni Hagstofunnar og velferðarráðuneytis er skýrara að tilgreina einnig Hagstofuna sem samstarfsaðila.

Lagt er til að Hagstofa Íslands verði tilgreind sem samstarfsaðili við mælingar á viðhorfum.

B.1. Samstarfsteymi helstu stofnana sem koma að skráningu erlendra ríkisborgara.

Hagstofan fagnar samstarfi stofnana við nýskráningu innflytjenda. Rétt er að benda á að með því að hafa samráð við Hagstofuna í skipulagsferli er hægt að hámarka líkur á að stjórnsýslugögn nýtist í opinberri tölfraði um innflytjendur og þeirra hagi, líkt og fram kemur í 6.gr. laga um Hagstofu Íslands og opinbera hagskýrslugerð.

Lagt er til að Hagstofa Íslands verði hér tilgreind sem samstarfsaðili.

C.3. Aðgerðir gegn brotthvarfi úr námi.

Í framkvæmdaáætluninni er lagt til að skimað verði reglulega fyrir brotthvarfi nemenda af erlendum uppruna í framhaldsskólum og efri bekkjum grunnskóla til að stuðla að því markmiði að fjölga nemendum sem útskrifast úr framhaldsskólum sem hafa annað móðurmál en íslensku. Hagstofan vinnur með reglubundnum hætti upplýsingar um nemendur á öllum skólastigum. Upplýsingar um móðurmál nemenda eru ekki tiltækar fyrir nemendur á framhaldsskólastigi en hægt að nýta upplýsingar um erlendan bakgrunn nemenda við gerð hagtalna um menntamál. Til dæmis er hægt að reikna innritunarhlutfall sem hlutfall 16 ára af erlendum uppruna í framhaldsskóla af heildarfjölda 16 ára í framhaldsskóla. Hagstofan birtir jafnframt upplýsingar um brotthvarf af framhaldsskólastigi eftir uppruna nemenda með reglulegum hætti. Hagstofan hefur ekki unnið upplýsingar um brotthvarf nemenda úr grunnskólanámi.

Lagt er til að Hagstofan verði hér samstarfsaðili til að tryggja samræmi við opinbera hagskýrslugerð.

D.2. Launajafnrétti á vinnumarkaði

Í framkvæmdaáætlun er greint frá áformum um framkvæmd launagreiningar á íslenskum vinnumarkaði þar sem kanna eigi hvort marktækur munur sé á launum erlendra og íslenskra ríkisborgara sem ekki skýrist af öðru en uppruna. Ennfremur kemur fram að Hagstofa Íslands eigi að framkvæmda fyrrnefnda launagreiningu en ekkert samráð verið haft við Hagstofuna við undirbúning framkvæmdaáætlunarinnar. Hagstofan hefur því hvorki haft tök á að meta þær hugmyndir að launagreiningu sem fram koma í áætluninni með tilliti til gagna og aðferða sem Hagstofan býr yfir né með tilliti til kostnaðar.

Hagstofan vinnur reglulega ítarlegar launagreiningar sem birtar eru á vef stofnunarinnar auk launagreininga í aðdraganda kjarasamninga í samstarfi við aðila vinnumarkaðar. Jafnframt hefur Hagstofan unnið aðrar launagreiningar, til dæmis greiningu á launamun karla og kvenna í samstarfi við aðgerðahóp stjórnvalda og samtaka aðila vinnumarkaðarins til að vinna að launajafnrétti kynjanna. Reynsla og þekking á fjölbreyttum launagreiningum er því til staðar hjá stofnuninni.

Rétt er að taka fram að þrátt fyrir að hlutfall innflytjenda fari hækkandi á íslenskum vinnumarkaði er eðli málsins samkvæmt ekki um að ræða mikinn fjölda einstaklinga

sem getur sett skorður á tölfræðilega greiningu. Því er mikilvægt að skoða vel
gagnaheimildir og aðferðir með tilliti til upplýsingaþarfa.
Lagt er að Hagstofan sé hér tilgreind sé samstarfsaðili.

Virðingarfyllt,
f.h. Hagstofu Íslands.

Hrafnhildur Arnkelsdóttir
Sviðsstjóri félagsmálasviðs

**Tillaga um námsleið í samfélagstúlkun innan Íslensku- og menningardeildar
(60 eininga diplómanám á grunnstigi)**

Heiti námsleiðar: Samfélagstúlkun (sjá „hvað er samfélagstúlkun/samfélagstúlkur“ neðst í skjalinu). Athugið að ekki er verið stofna nýja námsleið beinlínis þar sem hún er þegar til sem aukagrein á BA stigi.

Námsstig og prófgráða: 60 eininga diplómanám á grunnstigi (stig 1.1)

Lengd og tilhögun: Námsleiðinni verði hægt að ljúka á einu ári eða tveimur og verði hún í boði skólaárin 2015-2016 og 2016-2017. Nú er verið að svara þörf fyrir menntun fólks á sviðinu og er lagt til að **endurskoðað verði á 5-6 ára fresti** hvort bjóða eigi upp á námsleiðina á ný. Öll námskeið innan námsleiðarinnar eru kennd í þýðingafræði, táknmálsfræði og táknmálstúlkun og íslensku sem öðru máli og eru þau öll nema tvö nú þegar á kennsluskrá. Aðeins er boðið upp á námskeið í táknmálstúlkun á þriggja ára fresti og hefur það þau áhrif að ekki er hægt að taka inn nýja nemendur nema þriðja hvert ár. Lagt er til að bætt verði við tveimur verklegum námskeiðum sem ættu að standa undir sér með nægum nemendafjölda. Lagt er til að þetta verði boðið með fyrirvara um nægan nemendafjölda.

Tungumál sem kennsla/próf fara fram á: Íslenska og enska (lesefni).

Aðgangskröfur: Þeir sem geta hafið nám í samfélagstúlkun þurfa að hafa lokið stúdentsprófi, hafa íslensku að móðurmáli og góða færni í erlendu máli, eða hafa erlent móðurmál og góða færni í íslensku. Erlendir nemendur hafi stundað formlegt nám í íslensku sem öðru máli á háskólastigi. Reynsla af samfélagstúlkun er einnig æskileg en ekki krafa.

Meginmarkmið og viðfangsefni: Að mennta samfélagstúlka til að túlka á milli íslensku og erlendra mála.

Námskröfur: Nemendur mega ljúka náminu á tveimur árum en námið yrði boðið með fyrirvara um nemendafjölda.

Hæfniviðmið að loknu námi í samfélagstúlkun:

1. Þekking:

- 1.1. Nemandi býr yfir greinargóðri þekkingu á íslensku og erlendu máli.
- 1.2. Nemandi býr yfir þekkingu á túlkunarferlinu og því hvernig túlkun á milli tveggja tungumála í samfélagsaðstæðum fer fram.
- 1.3. Nemandi býr yfir þekkingu á þeim siðferðislegum þáttum sem skipta máli í túlkun.
- 1.4. Nemandi býr yfir þekkingu á grunnkenningum í túlka- og þýðingafræðum.
- 1.5. Nemandi býr yfir þekkingu á menningarmismun Íslands og þess lands sem erlenda málið er talað í.

2. Leikni:

- 2.1. Nemandi getur unnið sjálfstætt og í hóp með samfélagstúlkum.
- 2.2. Nemandi getur tjáð sig skipulega á íslensku og býr yfir yfirburða leikni í samskiptum.
- 2.3. Nemandi getur skilið og komið til skila á bestan hátt því sem sagt er í túlkunaraðstæðum.
- 2.4. Nemandi getur lagað mál sitt og samskiptaleiðir að aðstæðum og beitt eftir því sem þarf mismunandi málsniðum sem aðstæður krefjast.

3. Hæfni:

- 3.1. Nemandi getur samtímistúlkað (snartúlkað) á milli íslensku og erlends máls í mismunandi aðstæðum.
- 3.2. Nemandi getur túlkað á milli ólíkra málsniða og tilbrigða innan íslensku og erlenda málsins í mismunandi aðstæðum.
- 3.3. Nemandi getur tekist á við siðferðislegar spurningar sem upp geta komið í túlkun á milli tveggja tungumála og menningarheima.
- 3.4. Nemandi getur leyst úr mállegum og menningarlegum misskilningi eða ruglingi sem upp getur komið í túlkunaraðstæðum.
- 3.5. Nemandi getur tileinkað sér nýjar nýjar kenningar á sviði túlkafræða og nýtt sér við vinnu sína.

Samstarfsaðilar innan og utan HÍ: Þýðinga- og táknmálsfræði, íslenska sem annað mál.

Hliðstæðar námsleiðir við erlenda háskóla: Háskólinn í Cardiff:

<http://www.cardiff.ac.uk/learn/choices/languages/public-service-interpreting/> Einnig má nefna Karl Franzens-háskólann í Graz sem hefur boðið upp á þetta nám frá 2008.

Aðgangur að frekara námi og starfsréttindi: Hafi nemendur forsendur til geta þeir sótt um nám í þýðingafræði og eða þreytt löggildingarpróf fyrir skjalapýðendur og dómtúlka.

Námskeið sem í boði verða (val og skylda):

Öll námskeið utan verklegu námskeiðanna verða samnýtt með námskeiðum í táknmálstúlkun, þýðingafræði sem aukagrein og íslensku sem erlent mál. Námskeið í táknmálstúlkun eru aðeins kennd þriðja hvert ár.

Haut:

TÁK501G Tólkunarfræði Haut 5e skylda

TÁK503G Talað mál og framsögn Haut 5e skylda

ÍSE502G Þýðingar Haut 10e skylda

TÁK???G Inngangur að lotutólkun Haut 10e skylda

Nýtt námskeið með stundakennara (áður verið kennt í ráðstefnutólkun)

Vor:

ÞÝÐ201G Þýðingatækni og textagreining Vor 10e skylda

ÍSE601G Fjölmíðlamál Vor 5e skylda

TÁK601G Siðfræði tólkunar Vor 5e skylda

TÁK???G Inngangur að snartólkun Vor 10e skylda

Nýtt námskeið með stundakennara (áður verið kennt í ráðstefnutólkun)

Öll námskeið eru skyldunámskeið og verða nemendur að standast lokapróf í verklegu námskeiðunum tveimur.

Umsjónaraðilar, fyrirhugað kennaralið, aðgengi að aðstöðu, búnaði, tækjum o.s.frv.: Námsleiðin yrði hýst innan þýðingafræði og væri umsjónarmaður þess náms einnig umsjónarmaður með námsleiðinni. Það sama gildir um kennara og aðstöðu.

Markhópur, áætlaður nemendafjöldi og þörf fyrir námið:

Markhópurinn eru nemendur (með stúdentspróf) sem hafa erlent móðurmál og góða færni í íslensku (sem öðru máli). Einnig geta íslenskir nemendur með góða færni í erlendu máli sótt námið. Erlendir nemendur hafi stundað formlegt nám í íslensku sem öðru máli á háskólastigi. Reynsla af samfélagstúlkun er einnig æskileg en ekki krafa. Ef takmarka þarf fjölda nemenda í námið ganga þeir fyrir sem hafa stundað formlegt nám í íslensku, næst koma þeir sem hafa reynslu af samfélagstúlkun. Gert er ráð fyrir að 8-12 manns sækji námið, en þegar hefur borist undirskriftalisti frá hugsanlegum nemendum.

Með námsleiðinni er verið að bregðast við þörf fyrir menntaða samfélagstúlka en þörfin fyrir þá vex ár frá ári og hafa kennarar í þýðingafræði verið kallaðir á neyðarfundi í velferðarráðuneytinu vegna þess. Fjölmargir samfélagstúlkar eru nú starfandi í landinu og sinna þeir verkefnum í skólum, á sjúkrahúsum, opinberum stofnunum og hjá lögreglu. Fáir, ef nokkur, þeirra hefur þó menntun á sviði túlkunar eða hefur hlotið þjálfun í túlkun. Á þessu þarf að gera bragarbót og væri námsleið í samfélagstúlkun leið til þess að mennta og þjálfar fagfólk.

Þessi námsleið myndi einnig styrkja námið í táknmálsfræði og táknmálstúlkun með því að fjölga nemendum í námskeiðum þar og fengjust auknar tekjur þar, sem, auk þreyttra eininga úr nýju námskeiðunum fyrirhuguðu, ættu að vega upp á móti öllum tilkostnaði. Haft hefur verið samráð við Rannveigu Sverrisdóttur, greinarformann táknmálsfræða sem er þessu hlynnt.

Faglegar forsendur: Reynsla og þekking á túlkun og túlkafræði er fyrir hendi innan þýðingafræðinnar eftir nokkurra ára nám í ráðstefnutúlkun, auk þess sem reyndir túlkar eru í kennaraliði. Aðstaða er öll til og hægt að þjálfar túlka í klefum í snartúlkun.

Fjárhagslegar forsendur: Byggt verður á námskeiðum sem eru í boði í þýðingafræði, táknmálsfræði og táknmálstúlkun og íslensku sem öðru máli, en túlkunarnámskeið verða löguð að hópnum sem sækir námið. Aukakostnaður verður af tveimur nýjum námskeiðum, en nemendur þeirra skila vitaskuld þreyttum einingum og einnig bætast við nemendur í þegar ákveðin námskeið (40 e) og bætast þar við þreyttar einingar einnig.

Hvað er samfélagstúlkun/samfélagstúlkur?

Samfélagstúlkar starfa á þeim stöðum þar sem erlendir borgarar þurfa að hafa samskipti við yfirvöld og þjónustuaðila. Mörgum þeirra er tryggður réttur til þess í gegnum alþjóðasáttmála og Evrópska efnahagssvæðið. Í dómskerfi og heilbrigðiskerfi eru t.d. ákvæði í lögum um rétt til túlkaþjónustu. Samfélagstúlkar starfa oft á þeim sviðum einkalífsins sem miklu máli skipta, hjá læknum, sýslumanni vegna hjónavígslna og skilnaða, á foreldrafundum í skólum og svo má lengi telja. Það er því áriðandi að til þess fáist fólk sem hefur þekkingu og þjálfun sem að gagni kemur.

Reykjavík, 27. apríl 2015

Greinargerðina vann Gauti Kristmannsson, prófessor og greinarformaður í þýðingafræði

Akureyri 25. júlí 2016

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis hefur með tölvuskeyti þann 13. júní 2016 óskað eftir umsögn Háskólans á Akureyri um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda 2016-2019, 765. mál. Af hálfu skólans hefur málinu meðal annars verið vísað til Félagsvísindadeildar.

Líkt og rakið er í athugasemdum með tillögunni hefur innflytjendum á Íslandi fjölgað mjög mikið undanfarna áratugi. Slíkum samfélagsbreytingum fylgja margvísleg tækifæri en líka áskoranir um hvernig megi stuðla að samheldni, jöfnu aðgengi og jafnri þátttöku svo eitthvað sé nefnt. Taka má heilshugar undir mikilvægi þess að gerð sé framkvæmdaáætlun af þessu tagi. Við nánari útfærslu þeirra atriða sem nefnd eru í framkvæmdaáætluninni er rétt að benda á mikilvægi þess að hafa í huga þann mun sem er á aðstæðum fólks af erlendum uppruna eftir búsetu. Talsverður munur getur verið milli þéttbýlis og dreifðari byggða á þeim stuðningi og þjónustu sem í boði er fyrir innflytjendur og sömuleiðis geta þær áskoranir sem innflytjendur standa frammi fyrir verið mismunandi eftir búsetu.

Það er sérstakt ánægjuefni að nokkur áhersluatriði framkvæmdaáætlunarinnar tengjast beint verkefnum sem þegar er unnið að innan Háskólans á Akureyri. Þar má meðal annars nefna áhersluatriði A.1. *Mælingar á viðhorfum* en Markus Meckl prófessor hefur um nokkurt skeið ásamt hópi fræðimanna við HA og HÍ stundað rannsóknir á viðhorfum Íslendinga til fólks af erlendum uppruna sem og upplifun útlendinga af að búa á Íslandi. Fyrsti hluti verkefnisins sem felur í sér mælingar og samanburð milli nokkurra samfélaga á Norðurlandi hefur þegar hlotið styrki úr Bygðarannsóknasjóði og Jafnréttissjóði en með frekari stuðningi mætti gera sambærilegar mælingar um allt land.

Einnig má nefna áhersluatriði C.4. *Íslenskukennsla fyrir fullorðna* en Ingibjörg Sigurðardóttir aðjúnkt hefur gert fullbúna tillögu um diplómanám í Íslensku fyrir útlendinga í samvinnu HA og HÍ þar sem byggt er á reynslu Háskólans á Akureyri af sveigjanlegu námi til að gera slíkt diplómanám aðgengilegt fólki um allt land. Þegar fé fæst til þess er ekkert að vanbúnaði að hrinda þessu verkefni í framkvæmd.

Að endingu má nefna verkefni sem Háskólinn á Akureyri er að ýta úr vör í samstarfi við Vinnuálastofnun og með stuðningi Jafnréttissjóðs. Verkefnið snertir áhersluatriði D.1. til og með D.5. og er um að ræða verklegt rannsóknarverkefni með nýju líkani sem sérstaklega hefur verið hannað til að breyta atvinnumöguleikum kvenna af erlendum uppruna á Akureyri. Markmið verkefnisins er að fram komi betri og tilhlýðilegri atvinnumöguleikar fyrir konur í þessum hópi. Boðið verður meðal annars upp á stuðning, þjálfun og ráðgjafandi námskeið á vinnustöðum.

Virðingarfyllst,

Kjartan Ólafsson, deildarformaður,
Félagsvísindadeild Háskólans á Akureyri

Háskóli Íslands
Hugvísindasvið

Reykjavík, 25/7/2016

Alþingi
Allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019. Þingskjal 1285 - 765. mál. Lagt fyrir á 145. löggjafarþingi 2015-2016.

Visað er til erindis nefndasviðs Alþingis sem barst Háskóla Íslands varðandi beiðni um umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019.

Háskóli Íslands telur fyllstu ástæðu til taka undir markmið framkvæmdaáætlunarinnar og vill veita umsögn sína í tengslum við lið C5 um menntun samfélagstúlka.

Fyrst er til þess að taka að víða í löggjöf er kveðið á um túlkun á vegum hins opinbera:

- 5. gr. laga um réttindi sjúklinga
- 12 gr. laga um meðferð sakamála
- 25. gr. laga um útlendinga
- 9. gr. laga um stöðu íslenskrar tungu
- 10. gr. laga um meðferð einkamála
- 36. og 40. gr. laga um fullnustu refsinga
- 14. gr. Alþjóðasamnings um borgaraleg réttindi
- 5. gr. Laga um heimild fyrir ríkisstjórnina til þess að staðfesta fyrir Íslands hönd Norðurlandasamning um félagslega aðstoð og félagslega þjónustu
- Þingsályktun um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda (samþykkt 29/5/2008)

Engar reglur eru til um menntun samfélagstúlka á Íslandi eða til þeirra þrátt fyrir að slík túlkun sé orðin stór þáttur í samskiptum fjölmargra opinberra aðila við innflytjendur og flóttamenn. Samfélagstúlkar gegna mikilvægu hlutverki í heilbrigðiskerfinu og í skólum landsins, auk þess sem starf þeirra skarast við verkefni dómstólka hjá Útlendingastofnun, sýslumönnum, lögreglu og stundum dómstólum, ef ekki er unnt að finna dómstólk í tilteknu tungumáli. Þetta ástand hefur leitt til vandamála á öllum þessum sviðum og ríkir umtalsvert óöryggi um þessi mál á margan hátt, eins og mátti raunar lesa í skýrslu Fjölmenningarseturs til velferðarráðuneytisins frá 2011:

https://www.velferðarraduneyti.is/media/ritogskyrslur2011/26012011_Tulkathjonusta_til_innflytjenda.pdf

Hugvísindasvið Háskóla Íslands hefur nú um árabil boðið upp á nám í þýðingum og túlkun á háskólastigi, sem aukagrein í þýðingafræði á BA-stigi, sem hagnýtt viðbótardiplóma í framhaldsnámi, í táknmálstúlkun á BA-stigi og loks fullt MA-nám í þýðingafræði, nýtjaþýðingum eða ráðstefnutúlkun. Einnig hefur verið reynt að bjóða upp á eins árs diplómanám í samfélagstúlkun.

Innan Háskóla Íslands er fagleg þekking til að bjóða upp á frekara nám í samfélagstúlkun, en kostnaðarsamt er að halda uppi slíku námi þar sem ekki það er ekki hægt að reka í stórum hópum og því fellur það illa að þeim reikniflokki sem notaður er fyrir Hugvísindasvið Háskóla Íslands. Aftur á móti er ljóst að þörfin fyrir fagfólk á þessu sviði er mikil og sívaxandi. Þar sem starf samfélagstúlka snertir gjarnan viðkvæm persónuleg mál fólks er afar mikilvægt að vandað sé til faglegrar menntunar þeirra. Háskólinn hefur reynt að bjóða í tilraunaskyni upp á slíkt nám, en miðað við núverandi aðstæður hefur skólinn ekki bolmagn til að halda því uppi eða þróa það frekar. Ef það markmið að árið 2019 hafi meiri hluti samfélagstúlka próf sem staðfestir hæfni þeirra til túlkunar á að nást er nauðsynlegt að gera gangskör í þeim málum er varða menntun þeirra. Hugvísindasvið Háskóla Íslands er reiðubúið að taka þátt í þeirri þróun.

Jafnréttisstofa

Nefndasvið Alþingis
Allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Akureyri, 25.07.2016
1606028 IE

Efni: Umsögn um þált. um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda.

Jafnréttisstofu hefur borist umsagnarbeiðni frá allsherjar- og menntamálanefnd um mál nr. 765, þskj. 1285, þált. um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019.

Jafnréttisstofa telur það brýnt að samþykkja þált. um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda. Stofnunin vill koma eftirfarandi ábendingum og athugasemdum á framfæri við nefndina.

Kafli A. Samfélagsstoð.

Í inngangi kaflans er notað heldur veikt orðalag. Þar segir að „hugað verið að...“ og „leitast verið við...“. Betra er að kveða fastar að orði. Framkvæmdaáætlun þar sem kveðið er skýrt á um hvað á að gera er betra vinnuskjal en þar sem orðalag er veikt/óljóst.

Í lið A4. „Fræðsla til starfsfólks ríkis og sveitarfélaga“ þá vantar Jafnréttisstofu í upptalningu samstarfsaðila. Nauðsynlegt er að halda til haga og koma á framfæri upplýsingum og fræðslu varðandi jafnrétti kynjanna. Kynjajafnréttismál standa framarlega á Íslandi miðað við mörg önnur lönd, ef ekki flest. Nauðsynlegt er að starfsfólk ríkis og sveitarfélaga sé meðvitað um kynjajafnrétti og geti miðlað þekkingu og tekið mið af kynjasjónarmiðum við þjónustu við innflytjendur sérstaklega, þar sem einhverjir (margir) koma frá löndum þar sem kynjajafnrétti er ekki grunngildi í samfélaginu eins og hérlandis.

Kafli B. Fjölskyldustoð.

Tryggt þarf að vera að fjallað verði um mannréttindi, þar með talið kynjajafnrétti, undir lið 3., „Velferð“. Samkvæmt 1. mgr. 4. gr. laga nr. 10/2008 fer Jafnréttisstofa með stjórnslu á því sviði sem lögin ná til. Jafnrétti kynjanna er grunngildi í íslensku samfélagi. Til þess að tryggja að innflytjendur fái upplýsingar um stöðu sína og réttindi á grundvelli jafnréttislaga er nauðsynlegt að Jafnréttisstofa sé meðal samstarfsaðila þar sem það á við í framkvæmdaáætluninni.

Í upptalningu samstarfsaðila í **lið B 1** þyrfti að bæta Jafnréttisstofu við, en Jafnréttisstofa hefur t.d. tekið saman upplýsingar um íslenskt samfélag fyrir erlendar konur á mörgum tungumálum. Brýnt er að fólk sem flyst hingað til lands sé upplýst um kynjajafnrétti og rétt sinn og stöðu hvað það varðar. Nauðsynlegt er að innflytjendur viti að hér er það einstaklingurinn, hvort sem það er karl eða kona, sem hefur réttindi og skyldur. „Fjölskylduféður“ eða eiginmenn eru t.d. ekki í forsvari fyrir eiginkonur sínar. Ef Jafnréttisstofa væri þátttakandi í þessu samstarfi, hvort sem hún væri aðili að teyminu sem fyrirhugað er að setja á fót eða sem tilgreindur samstarfsaðili þá yrði tryggt að þessi vitneskja kæmist til skila til allra hlutaðeigandi.

Nánast sömu athugasemdir eiga við um **lið B 2** og um lið B 1. Jafnréttisstofa ætti að vera meðal samstarfsaðila til að tryggja sjónarmið og þekkingu um kynjajafnrétti.

Sömu athugasemdir eiga við um upptalningu samstarfsaðila í lið **B 3**. Jafnréttisstofa hefur tekið saman og gefið út upplýsingar til erlendra kvenna varðandi stöðu þeirra og réttindi í íslensku samfélagi. Hér er vísað í *bæklinginn Réttur þinn – mikilvægar upplýsingar fyrir erlendar konur á Íslandi*. Jafnréttisstofa telur afar brýnt að þessar upplýsingar komist til skila við komu til landsins telur að með því að Jafnréttisstofa væri talin upp meðal samstarfsaðila þá væri tryggt að sjónarmið og þekking um kynjajafnrétti kæmist á framfæri við hlutaðeigandi.

Jafnréttisstofa leggur til að því verkefni verði bætt inn í framkvæmdaáætlunina að tryggja framboð á bæklingi Jafnréttisstofu *Réttur þinn – mikilvægar upplýsingar fyrir erlendar konur á Íslandi*. Það færi vel á því að tryggja í þessari framkvæmdaáætlun fjármagn til þess að endur prenta bæklinginn. Mikil eftirspurn hefur verið eftir honum, bæði frá ríkisstofnunum, sveitarfélögum og félagasamtökum. Þörfin er brýn en stofnun eins og Jafnréttisstofa hefur ekki fjárhagslegt bolmagn til að standa undir kostnaði við prentun bæklingsins í því upplagi sem þörf er á. Bæklingurinn er til á mörgum tungumálum og það er hægt að nálgast hann rafrænt hér: <http://jafnretti.is/jafnretti/?D10cID=Page3&ID=123> Þrátt fyrir það hefur það sýnt sig að mikil þörf er einnig á prentaðri útgáfu.

Varðandi **lið B 7**, um stuðning við konur sem hafa búið við heimilisofbeldi, þá þarf að bæta Jafnréttisstofu við sem samstarfsaðila. Jafnréttisstofa hefur þá lagaskyldu skv. i. lið 3. mgr. 4. gr. laga nr. 10/2008 að vinna að forvörnum gegn kynbundnu ofbeldi í samstarfi við önnur stjórnvöld og samtök sem sinna slíkum forvörnum sérstaklega. Síðustu þrjú ár hefur Jafnréttisstofa verið mjög virkur þátttakandi í samstarfsteymi vegna heimilisofbeldis, sem skipað var að velferðarráðherra. Samstarfsteymið var skipað fulltrúum frá Jafnréttisstofu, ríkislögreglustjóra, Sambandi íslenskra sveitarfélaga, innanríkisráðuneytinu, Samtökum um kvennaathvarf og Barnaverndarstofu. Því skýtur nokkuð skökku við að Jafnréttisstofa sé ekki talin meðal samstarfsaðila í þessum lið áætlunarinnar og því þarf að bæta úr. Jafnréttisstofa hefur t.d. skipulagt vel heppnaðar fræðsluferðir samstarfsteymisins um land allt. Til viðbótar hefur Jafnréttisstofa um árabíl átt í góðu samstarfi við t.d. Stígamót og Aflið og haldið með þessum aðlum ráðstefnur og málþing um ofbeldi í nánnum samböndum og kynbundið ofbeldi.

Varðandi lið **B 8** þá vantar enn og aftur að Jafnréttisstofa sé nefnd sem samstarfsaðili. Hvað verkefnið varðar þá telur Jafnréttisstofa ekki ljóst hvað á að gera fyrir þær 5 milljónir króna sem skilgreindar eru sem kostnaður við það verkefni að *leggja drög að rannsóknum á ofbeldi í garð innflytjenda og meðal þeirra hér á landi*. Það ætti að vera hægt, án þess að stofna sérstakan starfshóp, að taka saman úr fyrrliggjandi gögnum hjá opinberum aðilum hvort og að hvaða marki innflytjendur koma fram í gögnum varðandi ofbeldismál. Niðurstaða verkefnisins á að vera „Skýrar rannsóknarniðurstöður sem sýna hvað þurfi að gera til þess að draga úr ofbeldi gegn innflytjendum“. En samt á starfshópurinn aðeins að „leggja drög að rannsóknum“. Þetta verkefni er óskýrt. Liggur eitthvað fyrir núna sem bendir til þess að ofbeldi í garð innflytjenda sé meira/af öðrum toga en ofbeldi gagnvart öðrum yfirleitt? Hvað með ofbeldi meðal innflytjenda, en það er sérstaklega nefnt? Er það meira eða með öðrum hætti en í öðrum hópum? Fróðlegt hefði verið að sjá hvað liggur til grundvallar þessari tillögu í áætluninni.

Kafli C. Menntastoð.

Jafnréttisstofa tekur undir að brýnt sé að að efla og bæta íslenskukennslu fyrir innflytjendur. Jafnréttisstofa bendir hér á íslenskukennslu sem hefur verið í boði fyrir innflytjendakonur með lítil börn á Akureyri. Þetta námskeið var að frumkvæði Zontaklúbbs Akureyrar og klúbburinn bauð konum upp á námskeiðið, en um var að ræða samstarfsverkefni Zontaklúbbs Akureyrar, Alþjóðastofu og SÍMEY (Símenntunarmiðstöðvar Eyjafjarðar). Þetta var einstaklingsmiðað nám í fámennum hópum og boðið var upp á barnapössun. Jafnréttisstofa bendir á að líta til þessa verkefnis og læra af því og jafnvel óska eftir samstarfi um það við viðkomandi aðila, þannig að bjóða megi upp á sambærileg námskeið víðar á landinu.

Kafli D. Vinnumarkaðurinn.

Jafnréttisstofa bendir á að enn hafa svokallaðar „mismununartilskipanir“ ekki verið innleiddar með setningu laga um jafna meðferð á vinnumarkaði og jafna meðferð óháð kynþætti eða þjóðernisuppruna sem byggja á tveimur Evróputilskipunum frá árinu 2000 (2000/78/EB og 2000/43/EB) þrátt fyrir að ríkisstjórnin hafi marg oft boðað að lagafrumvörp þar um yrðu lögð fram á Alþingi. Jafnréttisstofa telur afar brýnt að lögfesta þessar tilskipanir báðar strax ekki síst til þess að tryggja stöðu fólks á vinnumarkaði.

Samkvæmt lið **D2**, á að tryggja launajafnrétti innflytjenda á vinnumarkaði. Það þarf að tryggja launajafnrétti almennt á íslenskum vinnumarkaði. Enn viðgengst launamisrétti milli kynja, þannig að konur eru almennt með lægri laun en karlar. Þetta misrétti hefur ekki verið upprætt hér, þrátt fyrir að í lögum standi að ekki megi mismuna kynjum hvað þetta varðar. Er hugsunin hér að miða við laun karla eða við laun kvenna? Þetta starf þyrfti að tengja öðru starfi um launajafnrétti, t.d. við *Aðgerðahóp stjórnvalda og aðila vinnumarkaðarins um launajafnrétti*. Þar fyrir utan þá eru það of veikar aðgerðir að kveðja á um þetta í framkvæmdaáætlun. Jöfn laun fyrir sömu eða jafnverðmæt störf eiga að vera tryggð með lögum. Það þarf að vera hægt að framfylgja þeim og það þurfa að vera einhver úrræði telji fólk á sér brotið.

Varðandi lið **D 6**, um bætt eftirlit með vinnustöðum, þá er nauðsynlegt að lögfesta réttindi minnihlutahópa, sbr. áður tilgreint. Jafnréttisstofa gæti haft eftirlit með höndum með sama hætti og Jafnréttisstofa fylgir því eftir að vinnustaðir, sveitarfélög, stofnanir hafi jafnréttisáætlanir í samræmi við ákvæði jafnréttislaga nr. 10/2008.

Jafnréttisstofa svarar fúslega spurningum og athugasemdum um umsögnina og er tilbúin til þess að senda fulltrúa á fund nefndarinnar, sé þess óskað.

Virðingarfyllst,

f.h. Jafnréttisstofu

Ingibjörg Elíasdóttir

lögfræðingur

KENNARASAMBAND
ÍSLANDS

Reykjavík, 10. ágúst 2016

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis
Skrifstofa Alþingis, nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík
nefndasvid@althingi.is

Efni: Umsögn Kennarasambands Íslands um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019. Þingskjal 1285 — 765. mál.

Eftirfarandi er umsögn Kennarasambands Íslands (KÍ) um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019, þingskjal 1285 — 765. mál.

Athugasemdir KÍ skiptast í tvennt, annars vegar almennar athugasemdir og hins vegar athugasemdir við einstaka liði framkvæmdaáætlunar.

Almennar athugasemdir

KÍ lýsir yfir ánægju með tillögu að nýrri framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019 sem og skýrslu félags- og húsnæðismálaráðherra um stöðu og þróun í málefnum innflytjenda árið 2016.

Framkvæmdaáætlunin er umfangsmikil og metnaðarfull og byggð upp með skýrum hætti. Það er einnig til mikilla bóta miðað við fyrri framkvæmdaáætlun að fjármunir eru tilgreindir í tengslum við ýmsar aðgerðir. KÍ telur hins vegar að þeir séu víða mjög vanáætlaðir. KÍ telur mjög mikilvægt að áætluninni verði tryggt skýrt brautargengi með nægilegum og skilgreindum fjármunum.

KÍ telur að framkvæmdaáætlunin hefði þurft að hvíla á skýrri almennri grundvallarstefnu stjórnvalda um málefni innflytjenda þar sem útlistuð er hugmyndafræði, hlutverk og ábyrgð ríkis, sveitarfélaga og annarra aðila, sem og hugtök sem varða málaflokkinn. KÍ hvetur til að slík almenn grundvallarstefna verði mótuð sem fyrst. Slíkt mun auðvelda mjög stefnumótunarynnu margra aðila í samfélaginu sem sinna málefnum innflytjenda.

KÍ telur gagnlegt að hafa sérstaka meginstöð um flóttafólk til að draga fram sérstakar aðstæður þessa hóps en jafnframt hefði þurft að flétta sérstaka þætti varðandi þennan hóp inn í hinar meginstöðinar.

KÍ fagnar því að jafna eigi aðstæður flóttafólks sem koma hingað fyrir milligöngu

Flóttamannastofnunar SP og þeirra sem koma hingað eftir öðrum leiðum. Mismunur á stöðu og rétti einstakra hópa hefur mjög neikvæðar afleiðingar fyrir fjölskyldur og einstaklinga og er mjög brýnt að þessari samræmingu verði lokið sem fyrst. KÍ tekur sérstaklega undir umsögn velferðarsviðs Reykjavíkurborgar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda varðandi misræmi á milli aðstoðar til hópa kvótaflóttafólks og annarra flóttamanna.

KÍ telur ennfremur mjög brýnt að gerðar verði umbætur á stöðu þeirra flóttamanna sem bíða eftir eða eru í hælismeðferð og leggja þarf sérstaka áherslu á að búa börnum og ungmennum í þessum hópi tryggja aðstæður, menntun og skólavist. Aðstoð við flóttamenn þarf að hefjast strax við komu hingað óháð því hvort viðkomandi hlýtur hér alþjóðlega vernd eða ekki. Sami stuðningur þarf að fylgja öllum börnum og ungmennum óháð stöðu og taka þarf tillit til þessa við stefnumótun og ákvarðanir um fjármuni til málaflokksins.

Hvað varðar menntastöðina sérstaklega þá tekur KÍ heilshugar undir mikilvægi þeirra aðgerða sem þar koma fram. KÍ vill minna á í þessu sambandi að gildandi lög um leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla voru sett nokkrum mánuðum fyrir efnahagshrunið haustið 2008 og útfærslan á

menntalögunum leit dagsins ljós í námskrám skólastiganna árið 2011. KÍ bendir á að fjölmörg mikilvæg atriði í lögum og námskrám skólastiganna sem varða réttindi og velferð barna og ungmenna hafa lítt eða ekki komist til framkvæmda vegna mikils niðurskurðar á fjármunum til skólastarfs í kjölfar hrunsins sem engan veginn er genginn til baka. KÍ telur mjög mikilvægt unnið verði markvisst að því að efla velferð og réttindi barna og ungmenna með nægilegum og skilgreindum fjármunum svo að markmið menntastöðarinnar komist til sómasamlegra framkvæmda, og þurfa ríki og sveitarfélög að styðja ötullega við kennara og skóla í þessu brýna starfi.

KÍ lýsir sig reiðubúið til þátttöku í starfi að framkvæmdaáætluninni og að leggja fram sérfræðipækkingu sína og starfskrafta.

Athugasemdir KÍ við einstaka liði framkvæmdaáætlunar. Þingskjal 1285 — 765. mál.

Tillaga til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016–2019.

(Lögð fyrir Alþingi á 145. löggjafarþingi 2015–2016.)

Alþingi ályktar að framkvæmdir í málefnum innflytjenda skuli miða að því að tryggja jöfn tækifæri allra landsmanna, óháð einstaklingsbundnum þáttum og aðstæðum. Í því skyni verði lögð áhersla á fimm stöðir:

- Samfélagið.* Íslenskt samfélag verði fjölskylduvænt þar sem allir þjóðfélagsþegnar búi við jöfn tækifæri og öryggi og njóti lögvarinna réttinda. Stuðlað verði að samheldni heildarinnar með jöfnu aðgengi allra að þátttöku í samfélaginu og þekkingu á réttindum og skyldum gagnvart því.
- Fjölskyldan.* Íslenskt samfélag taki mið af þörfum ólíkra fjölskyldugerða. Samfélagið skapi góð skilyrði fyrir allar fjölskyldur, ekki síst barnafjölskyldur, óháð þjóðerni og uppruna, sambærileg við það sem best þekkest, og styðji þær til þeirra verkefna sem þær standa frammi fyrir.
- Menntun.* Innflytjendur njóti jafnrar stöðu og tækifæra til náms í raun. Hugað verði sérstaklega að menntun innflytjenda. Mat á menntun verði skilvirkt og unnið að því að verulega dragi úr brotthvarfi innflytjenda úr námi.
- Vinnumarkaður.* Stuðlað verði að því að fjölbreyttur bakgrunnur fólks leiði til betri og samkeppnishæfari vinnumarkaðar. Lögð verði áhersla á að kraftar innflytjenda nýtist í opinberum störfum ekki síður en í einkageiranum til hagsbóta fyrir samfélagið allt.
- Flóttafólk.* Íslenskt samfélag aðstoði og veiti alþjóðlega vernd þeim einstaklingum sem slíkrar verndar þarfnast. Hugað verði strax að þeim umfangsmiklu breytingum sem eiga sér stað á alþjóðavísu og þeim áhrifum sem þær hafa á íslenskt samfélag.

Alþingi ályktar, sbr. 7. gr. laga um málefni innflytjenda, nr. 116/2012, að samþykkja eftirfarandi áætlun:

FRAMKVÆMDAÁÆTLUN Í MÁLEFNUM INNFLYTJENDA FYRIR ÁRIN 2016–2019

A. Samfélagsstöð.

Lögð verði áhersla á að draga fram tækifærin sem felast í ólíkum menningarlegum bakgrunni landsmanna og nýta þekkingu innflytjenda til að efla íslenskt samfélag. Hugað verði að góðu aðgengi innflytjenda að opinberum þjónustustofnunum, bæði á vettvangi ríkis og sveitarfélaga, og að þjónusta stofnananna mæti þörfum samfélagsins alls. Auk þess verði lögð áhersla á að aðgerðirnar stuðli að virkri þátttöku innflytjenda í samfélaginu. Leitast verði við að ná breiðri samstöðu með félagasamtökum, fjölmiðlum, atvinnulífi og innflytjendum við framkvæmd aðgerða.

Lögð verði áhersla á eftirfarandi þætti fyrir þróun samfélagsins:

1. Samfélagsviðhorf.
2. Samfélagsþátttöku innflytjenda.
3. Aðgang innflytjenda að þjónustu ríkis og sveitarfélaga.

Athugasemdir KÍ við lið A.:

1. KÍ telur að orðalagið í fyrstu málsgrein þurfi að vera ákveðnara og leggur KÍ til eftirfarandi orðalag: „Lögd verði áhersla á að draga fram tækifærin sem felast í ólíkum menningarlegum bakgrunni landsmanna og nýta þekkingu innflytjenda til að efla íslenskt samfélag. Unnið verði að góðu aðgengi innflytjenda að opinberum þjónustustofnunum, bæði á vettvangi ríkis og sveitarfélaga, og að þjónusta stofnananna mæti þörfum samfélagsins alls. Auk þess verði lögd áhersla á að aðgerðirnar stuðli að virkri þátttöku innflytjenda í samfélaginu og breiðri samstöðu með félagasamtökum, fjölmiðlum, atvinnulífi og innflytjendum við framkvæmd aðgerða“.

A.1. Mælingar á viðhorfum.

Markmið: Að öðlast þekkingu á viðhorfum samfélagsins til innflytjenda á gildistíma framkvæmdaáætlunarinnar. Þekkingin verði nýtt til að rýna árangur tiltekinna aðgerða og meta hvort nýrra sé þörf.

Framkvæmd: Spurningar um málefni er varða innflytjendur og samfélagsvitund verði lagðar fyrir almenning í reglulegum viðhorfskönnunum auk þess sem könnuð verði viðhorf nemenda í grunn- og framhaldsskólum. Þetta verði gert við upphaf framkvæmdaáætlunarinnar og þannig mótuð grunnlína viðhorfa sem hægt verður að miða við þegar árangur aðgerða áætlunarinnar verður metinn. Aðgerðin verði endurtekin á tveggja ára fresti. Niðurstöður verði síðar vistaðar í félagsvísium.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Sérfræðingar á sviði félagsvísindarannsókna, mennta- og menningarmálaráðuneytið, Fjölmenningarsetur og innflytjendaráð.

Mælikvarði: Samanburður á niðurstöðum kannana.

Hagaðilar/markhópur: Samfélagið.

Tímabil: 2016 og 2018.

Kostnaður: 2,5 m.kr.

Niðurstaða: Marktækt mælitæki.

Athugasemdir KÍ við lið A.1.:

1. KÍ leggur til að einnig verði lagðar kannanir fyrir innflytjendur. Mikilvægt er að afla upplýsinga um það hvernig og hvaða viðhorfum þeir mæta og hvort þau breytast með þeim aðgerðum sem unnið verður að á tímabili framkvæmdaáætlunar.
2. KÍ bendir á að ekki nægjanlegt að mæla viðhorf heldur þarf að vinna markvisst með niðurstöðurnar í samræmi við þau markmið sem sett eru í framkvæmdaáætluninni.

A.2. Kynning.

Markmið: Að auka vitund um fjölbreytni samfélagsins og stuðla að aukinni þekkingu á þeim tækifærum og verkefnum sem í því felast.

Framkvæmd: Sett verði af stað kynningarverkefni þar sem áhersla verði lögð á þróun innflytjendamála á Íslandi, tækifæri og framlag innflytjenda til samfélagsins. Leitað verði eftir samstarfi við félög og hagsmunasamtök innflytjenda.

Ábyrgð: Innflytjendaráð.

Samstarfsaðilar: Félög og hagsmunasamtök innflytjenda, velferðarráðuneytið, Fjölmenningarsetur, aðilar vinnumarkaðarins, Rauði krossinn á Íslandi, fjölmiðlar og sveitarfélög.

Mælikvarði: Eftir að niðurstöður fást úr fyrstu könnun samkvæmt lið A.1 setji innflytjendaráð fram mælanleg markmið fyrir næstu kannanir.

Hagaðilar/markhópur: Samfélagið allt.

Tímabil: 2016–2018.

Kostnaður: 10 m.kr.

Niðurstaða: Kynningarverkefni sem nær viðtækri athygli og eykur þekkingu almennings á málefnum innflytjenda.

Athugasemdir KÍ við lið A.2.:

1. KÍ telur mjög mikilvægt að skólar á öllum skólastigum, leikskólar, grunnskólar og framhaldsskólar, taki virkan þátt í þessu kynningarverkefni og vinni með það til að auka vitund

barna og ungmenna um fjölbreytni samfélagsins og stuðla að aukinni þekkingu á þeim tækifærum og verkefnum sem í því felast.

2. KÍ leggur ríka áherslu á að KÍ og Skólameistarafélag Íslands verði meðal tilgreindra samstarfsaðila um þetta verkefni.

A.3. Hvatningarverðlaun.

Markmið: Að stuðla að faglegri, vandaðri og upplýsandi umfjöllun um innflytjendur og þátttöku þeirra í samfélaginu.

Framkvæmd: Velferðarráðuneytið óski eftir tilnefningum frá almenningi, fyrirtækjum og stofnunum til hvatningarverðlauna velferðarráðuneytisins.

Innflytjendaráð veiti hvatningarverðlaun sem falli að skilgreiningum einhvers þessara undirflokka:

1. Til fjölmiðils sem skarað hefur fram úr með faglegri umfjöllun um málefni innflytjenda og þátttöku þeirra í samfélaginu.
2. Til opinberrar stofnunar sem skarað hefur fram úr með því að veita þjónustu sem tekur mið af þörfum innflytjenda.
3. Til fyrirtækis sem skarað hefur fram úr með því að virkja hæfni og færni innflytjenda.
4. Til einstaklings eða félagasamtaka sem skarað hafa fram úr með vinnu í þágu hagsmuna innflytjenda í samfélaginu.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Innflytjendaráð.

Mælikvarði: Aukinn sýnileiki innflytjenda í samfélaginu og umræða um þróun innflytjendamála.

Hagaðilar/markhópur: Samfélagið.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 1 m.kr.

Niðurstaða: Hvatningarverðlaun veitt árlega.

Athugasemdir KÍ við lið A.3.:

1. KÍ telur að einnig eigi að óska eftir tilnefningum frá félögum og hagsmunasamtökum og að veita eigi árleg hvatningarverðlaun í hverjum þeirra flokka sem tilgreindir eru hér að ofan.

A.4. Fræðsla til starfsfólks ríkis og sveitarfélaga.

Markmið: Að auðvelda aðgengi innflytjenda að opinberri þjónustu og efla faglega þekkingu starfsfólks á menningarmæmi og -færni.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem undirbúi fræðslu fyrir starfsfólk ríkis og sveitarfélaga. Haldin verði námskeið fyrir starfsfólk í framlínu þjónustustofnana og sérfræðinga í nærþjónustu, svo sem félagsráðgjafa, hjúkrunarfræðinga, kennara og lögregluþjóna.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Félög og hagsmunasamtök innflytjenda, ríkisstofnanir, mennta- og menningarmálaráðuneytið, sveitarfélög, stéttarfélög, Barnaverndarstofa, Samband íslenskra sveitarfélaga, Fjölmenningssetur og innflytjendaráð.

Mælikvarðar: Meira en helmingur opinberra stofnana ríkis og sveitarfélaga fræði starfsfólk sitt á tímabilinu. Markmið verði sett um aukna ánægju notenda með viðmót og þekkingu starfsfólks stofnana.

Hagaðilar/markhópur: Starfsfólk þjónustustofnana og innflytjendur.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 8 m.kr.

Niðurstaða: Samþætt stjórnsýsla og þjónusta hins opinbera, ásamt fræðsluáætlun og námskeiðsgögnum.

Athugasemdir KÍ við lið A.4.:

1. KÍ leggur ríka áherslu á að KÍ og Skólameistarafélag Íslands séu meðal tilgreindra samstarfsaðila um þetta verkefni.
2. KÍ bendir á að hafa þarf eftirfylgni með fræðslunni svo að markmiðin með henni nái fram að ganga. Hér þarf að tilgreina aðferðir við slíka eftirfylgni.

A.5. Málþing innflytjenda.

Markmið: Að auka og efla lýðræðislega þátttöku innflytjenda, samstarf félags- og hagsmunasamtaka innflytjenda, áhrif þeirra á hagsmunamál sín og þátttöku þeirra í stjórnmálum.

Framkvæmd: Skipuð verði undirbúningsnefnd sem haldi tvö málþing á tímabilinu til að stuðla að auknu samstarfi félags- og hagsmunasamtaka innflytjenda frá öllum landsvæðum og efla lýðræðisleg félagasamtök þeirra.

Ábyrgð: Innflytjendaráð.

Samstarfsaðilar: Félög og hagsmunasamtök innflytjenda, sveitarfélög, velferðarráðuneytið og innanríkisráðuneytið.

Mælikvarði: Virkni og sýnileiki lýðræðislegra félaga og hagsmunasamtaka innflytjenda og þátttöku innflytjenda í lýðræðislegu starfi í samfélaginu. Fulltrúar allra lýðræðislegra samtaka innflytjenda taki þátt í málþingunum.

Hagaðilar/markhópur: Innflytjendur og félög og hagsmunasamtök þeirra.

Tímabil: 2016 og 2018.

Kostnaður: 1 m.kr.

Niðurstaða: Aukið samstarf milli félaga og hagsmunasamtaka innflytjenda og aukið samráð við stjórnvöld, aukin virkni og sýnileiki og almennt aukin lýðræðisþátttöku innflytjenda í samfélaginu.

Athugasemdir KÍ við lið A.5.:

1. KÍ telur mikla þörf á að efla einstaklinga af erlendum uppruna og samtök þeirra. Eins og kemur fram í skýrslu ráðherra eru slík heildarsamtök ekki og til og þarf að veita fjármagni og tíma til að vinna að stofnun þeirra. KÍ leggur til að bætt verði við sérstökum framkvæmdalið sem lýtur að þessu. Með því er tryggara að hagsmunir innflytjenda fái nægilega athygli og þá sérstaklega þeirra sem eru í hvað lakastri stöðu.

B. Fjölskyldustöð.

Lögd verði áhersla á upplýsingagjöf til innflytjenda fyrst eftir komu til landsins. Sveitarfélög setji saman móttökuáætlanir í þeim tilgangi að stuðla að farsæld frá upphafi búsetu í nýju landi og að innflytjendur njóti sömu tækifæra og aðrir hvað varðar húsnæðisöryggi og almenna velferð. Fundnar verði leiðir til að varpa ljósi á aðstæður innflytjenda á húsnæðismarkaði og vinna að bættu húsnæðisöryggi. Í þessu sambandi verði einkum lögd áhersla á stuðning við þá hópa innflytjenda sem standa höllum fæti og skortir stuðningsnet hér á landi.

Lögd verði áhersla á eftirfarandi þætti fyrir þróun samfélagsins:

1. Móttökuáætlun.
2. Húsnæðismál.
3. Velferð.

Athugasemdir KÍ við lið B.:

1. KÍ leggur ríka áherslu á að tryggt þarf að vera að mannréttindi og jafnrétti í viðum skilningi sé hluti af velferðarþættinum. Brýnt er að innflytjendur séu upplýstir um stöðu sína og réttindi á grundvelli þessa.

B.1. Samstarfsteymi helstu stofnana sem koma að skráningu erlendra ríkisborgara.

Markmið: Að efla samstarf stofnana sem koma að nýskráningu innflytjenda í íslenskt samfélag til einföldunar fyrir innflytjendur. Áhersla verði lögd á að bæta þjónustu og upplýsingagjöf til innflytjenda og sveitarfélaga um nýja íbúa.

Framkvæmd: Stofnað verði samstarfsteymi Fjölmenningarseturs, ríkisskattstjóra, Sjúkratrygginga Íslands, Vinnumálastofnunar, Útlendingastofnunar og Þjóðskrár Íslands.

Ábyrgð: Innanríkisráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Velferðarráðuneytið, Fjölmenningarsetur, ríkisskattstjóri, Sjúkratryggingar Íslands, Vinnumálastofnun, Útlendingastofnun, sveitarfélög, innflytjendaráð og Þjóðskrár Íslands.

Mælikvarði: Fækkun tilkynninga um rangskráningar og fækkun nýskráninga í utangarðsskrá.

Hagaðilar/markhópur: Nýkomnir innflytjendur og nærpjónusta við innflytjendur.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: Innan ramma.

Niðurstaða: Samþætt stjórnsýsla og þjónusta hins opinbera og skilvirkara skráningarferli.

B.2. Fyrirmynd að móttökuáætlun.

Markmið: Að stuðla að því að vel sé tekið á móti nýkomnum innflytjendum.

Framkvæmd: Settur verði á fót starfshópur sem fái það hlutverk að semja fyrirmynd að formlegri móttökuáætlun fyrir sveitarfélög. Starfshópurinn vinni meðal annars að því að auðvelda aðgengi að upplýsingum og þjónustu á fyrstu vikum og mánuðum sem einstaklingar og fjölskyldur búa á Íslandi. Hann vinni einnig að bættri upplýsingagjöf um nærbjónustu til innflytjenda. Starfshópurinn hlutist til um að sveitarfélög taki þátt í reynsluverkefni sem snýr að gerð og innleiðingu móttökuáætlunar og upplýsingagjöf sveitarfélaga til innflytjenda, sbr. lið B.4.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Samband íslenskra sveitarfélaga, sveitarfélög, innanríkisráðuneytið, Þjóðskrá Íslands, Útlendingastofnun, innflytjendaráð, Rauði krossinn á Íslandi og Fjölmenningarsetur.

Mælikvarði: Stefnt verði að því að minnst 15 sveitarfélög hafi tekið upp formlega móttökuáætlun í lok árs 2019 og að þau sveitarfélög nái til þorra innflytjenda á Íslandi.

Hagaðilar/markhópur: Opinberir þjónustuaðilar og innflytjendur.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: Innan ramma.

Niðurstaða: Fyrirmynd að móttökuáætlun liggja fyrir.

Athugasemdir KÍ við lið B.2.:

1. KÍ leggur ríka áherslu á að tryggt þarf að vera að mannréttindi og jafnrétti í viðum skilningi sé hluti af fyrirmynd að móttökuáætlun. Einnig þarf að fjalla um þátttöku barna og ungmenna í íþrótt- og æskulýðsstarfi, tómstunda- og félagsstarf og fristundaheimili.
2. KÍ telur mikla þörf vera fyrir almenna umræðu og stefnumótun um það hvers konar fjölmenningsamfélag sveitarfélög ætli að byggja upp á sínu svæði sem tryggir öllum sama rétt. Hér þarf að hafa í huga þann mun sem er á aðstæðum innflytjenda eftir búsetu. Talsverður munur getur verið milli sveitarfélaga á þeim stuðningi og þjónustu sem er í boði fyrir innflytjendur og sömuleiðis geta þær áskoranir sem innflytjendur standa frammi fyrir verið mismunandi eftir búsetu. Örfá sveitarfélög, einkum hin stærri, hafa sett sér almenna mannréttindastefnu sem tekur tillit til þess fjölbreytileika sem fyrir er í samfélaginu. Slík stefnumótunarvinna er ekki auðveld fyrir sveitarstjórnir í fámennum samfélögum. Í ljósi þessa telur KÍ mikla þörf vera fyrir almenna stefnumótun stjórnvalda í málefnum innflytjenda sem gæti verið grunnur að sérstökum móttökuáætlunum sveitarfélaga. Þetta myndi einnig auðvelda mjög stefnumótunarvinnu smærri sveitarfélaga og fleiri aðila í samfélaginu sem sinna málefnum innflytjenda.

B.3. Upplýsingagjöf til innflytjenda fyrst eftir komu til Íslands.

Markmið: Að auðvelda aðgengi innflytjenda að upplýsingum fyrst eftir komuna til Íslands.

Framkvæmd: Annars vegar verði upplýsingar sendar/afhentar með gögnum sem meðal annars Þjóðskrá Íslands dreifir um búsetu á Íslandi. Þar komi fram hvar sé hægt að nálgast upplýsingar um réttindi og skyldur er varða dvöl á Íslandi og þá þjónustuaðila sem viðkomandi þarf líklegast að leita til á fyrstu vikum og mánuðum dvalar. Hins vegar verði gerð myndbönd um umsóknar- og skráningarferli þar sem upplýsingar verði settar fram á einfaldan hátt.

Ábyrgð: Innanríkisráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Velferðarráðuneytið, Þjóðskrá Íslands, Útlendingastofnun, ríkisskattstjóri, Vinnuálastofnun, Fjölmenningarsetur, sveitarfélög og innflytjendaráð.

Mælikvarði: Fjölgun heimsókna um þriðjung til stofnana sem vísað er til og á vefi þeirra.

Hagaðilar/markhópur: Nýkomnir innflytjendur.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 3 m.kr.

Niðurstaða: Allir innflytjendur fái viðeigandi upplýsingar um stöðu sína og hvar upplýsingarnar sé að finna.

Athugasemdir KÍ við lið B.3.:

1. KÍ leggur ríka áherslu á að tryggt þarf að vera að mannréttindi og jafnrétti í viðum skilningi sé hluti af upplýsingagjöf til innflytjenda, og að innflytjendur séu upplýstir um stöðu sína og réttindi á grundvelli þessa.

2. KÍ leggur til að í upplýsingagjöf verði einnig fjallað um menntakerfið, skólastigin og skóla- og frístundamál barna og ungmenna.

B.4. Upplýsingar til innflytjenda frá sveitarfélögum.

Markmið: Að stuðla að markvissri upplýsingagjöf sveitarfélaga til nýrra íbúa um helstu þjónustu sveitarfélagsins.

Framkvæmd: Farið verði af stað með reynsluverkefni, á grundvelli nýskráningar í þjóðskrá, þar sem nokkur sveitarfélög sendi upplýsingar til innflytjenda um helstu þjónustu sveitarfélagsins.

Ábyrgð: Innanríkisráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Þjóðskrá Íslands, Samband íslenskra sveitarfélaga, innflytjendaráð og sveitarfélög sem taka þátt í verkefninu.

Mælikvarði: Sjálfstætt mat á árangri verkefnisins og yfirfærslugildi þess.

Hagaðilar/markhópur: Nýkomnir innflytjendur og sveitarfélög.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 2 m.kr.

Niðurstaða: Upplýsingar sendar frá sveitarfélögum til nýkominna innflytjenda.

Athugasemdir KÍ við lið B.4.:

1. KÍ vísar til athugasemda sinna við liði B.2 og B.3.

B.5. Innflytjendur á húsnæðismarkaði.

Markmið: Að jafna stöðu innflytjenda á húsnæðismarkaði við það sem almennt gerist á Íslandi.

Framkvæmd: Rýnt verði í niðurstöður rannsókna á vegum þróunarsjóðs innflytjendamála á stöðu innflytjenda á húsnæðismarkaði, sem og niðurstöður annarra rannsókna og gagna sem fjalla um málið, og ráðist í viðeigandi aðgerðir.

Ábyrgð: Innflytjendaráð.

Samstarfsaðilar: Velferðarráðuneytið, rannsóknaraðilar og háskólasamfélagið, Rauði krossinn á Íslandi og önnur viðeigandi félög og hagsmunasamtök.

Mælikvarði: Innflytjendaráð skilgreini mælikvarða fyrir þær aðgerðir sem það leggur til og skulu þeir meðal annars byggjast á framangreindum rannsóknum.

Hagaðilar/markhópur: Innflytjendur.

Tímabil: 2016–2018.

Kostnaður: Aðgerðir verði ákvarðaðar samkvæmt niðurstöðum rannsókna og frekari umfjöllunar innflytjendaráðs.

Niðurstaða: Upplýsingar sem gefa greinargóða lýsingu á stöðu innflytjenda á húsnæðismarkaði. Í framhaldi verði aðstæður metnar og farið í framkvæmdir ef nauðsyn krefur.

Athugasemdir KÍ við lið B.5.:

1. KÍ bendir á mjög alvarlega stöðu í húsnæðismálum þeirra sem hafa fengið alþjóðlega vernd eftir hælisleit, sérstaklega á höfuðborgarsvæðinu. Í ljósi þessa telur KÍ að kveða þurfi mun fastar að orði varðandi niðurstöðu þessa verkefnis og að farið verði fljótt í aðgerðir til að ráða bót á þessu ófremdarástandi.

B.6. Þátttaka barna og ungmenna í íþrótt- og æskulýðsstarfi.

Markmið: Að auka þátttöku barna og ungmenna af erlendum uppruna í skipulögðu íþrótt- og æskulýðsstarfi sem og öðru tómstundastarfi og draga úr brotthvarfi þeirra úr slíku starfi.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem leiti leiða til að vinna með sveitarfélögum og frjálsum félagasamtökum að framangreindum markmiðum. Starfshópurinn útbúi tillögur um aðgerðir til að ná til innflytjenda af ólíkum uppruna. Einnig verði búið til og gert aðgengilegt fyrir börn og foreldra efni á algengustu tungumálum um íþrótt- og æskulýðsstarf ásamt leiðbeiningum til íþrótt- og æskulýðsfélaga um leiðir til að ná til og virkja börn og ungmenni af erlendum uppruna sem og foreldra þeirra.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Velferðarráðuneytið, innflytjendaráð, Æskulýðsvettvangurinn, Samband íslenskra sveitarfélaga, sveitarfélög, ÍSÍ, Landssamband æskulýðsfélaga og félagasamtök innflytjenda.

Mælikvarði: Mæling var gerð árið 2008. Spurningar úr þeirri könnun verði lagðar fyrir að nýju við upphaf og lok aðgerðarinnar. Starfshópurinn skilgreini mælikvarða fyrir þær aðgerðir sem hann leggur til, m.a. verði horft til niðurstaðna kannana sem gerðar eru á líðan og högum barna og ungmenna í grunn- og framhaldsskólum.

Hagaðilar/markhópur: Börn og ungmenni af erlendum uppruna.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 5,5 m.kr.

Niðurstaða: Fleiri börn taki þátt í skipulögðu tómstundastarfi og aukin vellíðan hjá börnum af erlendum uppruna og minna brotthvarf úr skipulögðu íþrótt- og æskulýðsstarfi.

Athugasemdir KÍ við lið B.6.:

1. KÍ telur að hér þurfi líka að fjalla sérstaklega um skóla- og frístundamál barna og ungmenna, tómstunda- og félagsstarf og frístundaheimili.
2. KÍ telur mikilvægt að skýrt verði að hvaða aldurshópi þetta verkefni eigi að beinast. Er hér miðað við einstaklinga að 18 aldri eða eldri? KÍ bendir á að æskulýðslögin miða við ungt fólk að 25 ára aldri. KÍ telur mjög mikilvægt að tekið verði tillit til mismunandi þarfa og áhugasviða barna og ungmenna til 18 ára aldurs annars vegar og ungra innflytjenda sem eru eldri en 18 ára hins vegar. Ungir innflytjendur er jafarsettur hópur sem nýtur ekki sérstakrar lagalegrar verndar eins og börn og ungmenni undir 18 ára aldri. KÍ telur að styðja þurfi sérstaklega við þennan aldurshóp með ýmsum hætti í valdeflingarskyni.
3. KÍ tekur að í niðurstöðum þessa verkefnis eigi einnig að kveða á um aukna færni í íslensku sem og um félagslega færni.

B.7. Stuðningur við konur sem hafa búið við heimilisofbeldi.

Markmið: Að efla stuðningsnet kvenna af erlendum uppruna sem búið hafa við heimilisofbeldi og draga þannig úr heimilisofbeldi.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem útbúi fræðsluáætlun og námskeið fyrir konur af erlendum uppruna sem búa við félagslega erfiðleika og lítið stuðningsnet.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Innflytjendaráð, innanríkisráðuneytið, lögreglan, Barnaverndarstofa, félagsþjónusta sveitarfélaga, heilsugæsla, Samtök um kvennaathvarf, félög og hagsmunasamtök innflytjenda og mögulega önnur félagasamtök.

Mælikvarði: Fjöldi kvenna sem tekur þátt í námskeiðunum eða hefur fengið fræðslu með öðrum hætti.

Hagaðilar/markhópur: Konur sem dvalist hafa í Kvennaathvarfinu og aðrar konur af erlendum uppruna sem hafa orðið fyrir heimilisofbeldi.

Tímabil: 2016–2018.

Kostnaður: 5 m.kr.

Niðurstaða: Fleiri úrræði og sterkara stuðningsnet fyrir konur sem verða fyrir heimilisofbeldi. Minna ofbeldi gegn innflytjendum.

Athugasemdir KÍ við lið B.7.:

1. KÍ bendir á mikilvægi þess að einnig þarf að efla stuðningsnet við börn og ungmenni sem búa við heimilisofbeldi.

B.8. Ofbeldi.

Markmið: Að vinna gegn ofbeldi í garð innflytjenda og meðal þeirra.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem leggi drög að rannsóknnum á ofbeldi í garð innflytjenda og meðal þeirra hér á landi. Hópurinn leggi mat á þær rannsóknir sem þegar hafa verið unnar. Út frá rannsóknarniðurstöðum og annarri þekkingu sem liggur fyrir verði lagðar til aðgerðir til að vinna gegn ofbeldi, þ.e. hatusorðræðu, andlegu ofbeldi út frá uppruna, heimilisofbeldi og hvers konar öðru ofbeldi. Sérstaklega verði hugað að börnum í framangreindum aðstæðum.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Innanríkisráðuneytið, lögreglan, innflytjendaráð, Barnaverndarstofa, félagsþjónusta og barnaverndarnefndir, heilsugæsla, verkefnastjórn samráðshóps um aðgerðir gegn ofbeldi og afleiðingum þess, Mannréttindaskrifstofa Íslands og aðrar viðeigandi opinberar stofnanir og félagasamtök.

Mælikvarði: Tölfræðiupplýsingar frá lögreglu og fjöldi verkefna sem hefur fengið styrk úr þróunarsjóði innflytjendamála eða frá samstarfsaðilum. Starfshópurinn skilgreini mælikvarða fyrir þær aðgerðir sem hann leggur til sem byggist meðal annars á þeim rannsóknum sem framkvæmdar verða.

Hagaðilar/markhópur: Innflytjendur.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 5 m.kr.

Niðurstaða: Skýrar rannsóknarniðurstöður sem sýna hvað þurfi að gera til þess að draga úr ofbeldi gegn innflytjendum. Minna ofbeldi í garð innflytjenda.

Athugasemdir KÍ við lið B.8.:

1. KÍ telur mjög mikilvægt að fylgst verði vel með hatursorðræðu og að unnið verði markvisst gegn slíkri orðræðu með fræðslu sem stuðlar að virðingu og umburðarlyndi.
2. KÍ telur að markmið þessa verkefnis, framkvæmd og niðurstaða þurfi að haldast betur í hendur og að unnið verði markvisst að því að draga úr ofbeldi í garð innflytjenda og hatursumræðu.

C. Menntastoð.

Lögð verði áhersla á jafna stöðu og tækifæri til menntunar og að þekking og reynsla innflytjenda sé metin. Börn og ungmenni með annað móðurmál en íslensku njóti sömu tækifæra til náms og önnur börn og ungmenni.

Unnið verði markvisst gegn brottfalli innflytjenda úr framhaldsskólum með stuðningi á öllum skólastigum, m.a. með aukinni áherslu á kennslu í móðurmáli þeirra barna sem hafa annað móðurmál en íslensku.

Eflað verði gæði og framboð íslenskukennslu fyrir innflytjendur þannig að íslenska nýtist einstaklingum til virkrar þátttöku í samfélaginu. Til að bæta þjónustu samfélagstúlka verði útbúið námskeið fyrir túlka og haldin stöðupróf í nokkrum tungumálum. Allar aðgerðir menntastoðar framkvæmdaáætlunarinnar miði með einum eða öðrum hætti að því að nýta menntun og mannauð innflytjenda, þeim sjálfum og samfélaginu öllu til hagsbóta. Innflytjendum verði auðveldað að fá menntun sína metna svo að þeir geti stundað atvinnu þar sem þekking þeirra og hæfileikar nýtast sem best.

Lögð verði áhersla á eftirfarandi þætti fyrir þróun samfélagsins:

1. Jöfnuð til menntunar.
2. Betri þjónusta við innflytjendur.
3. Aukin tækifæri fyrir innflytjendur til að taka virkan þátt í samfélaginu.
4. Að menntun innflytjenda verði metin og nýtt.

Athugasemdir KÍ við lið C.:

1. KÍ bendir á að í lögum um leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla og í námskrám skólastiganna eru fjölmörg mikilvæg atriði sem varða réttindi og velferð barna og ungmenna sem ekki hafa komist til framkvæmda vegna afleiðinga hrunsins 2008 og niðurskurðar á fjármunum til skólastarfs sem engan veginn er genginn til baka. KÍ telur mjög mikilvægt að starfshópurinn sem tilgreindur er í lið C.1. glöggvi sig á ákvæðum í lögum og námskrám skólastiganna sem varða réttindi og velferð barna og ungmenna sem lítt eða ekki hafa komist í framkvæmd og skyldur og ábyrgð stjórnvalda, ríkis og sveitarfélaga, þar að lútandi. Starfshópurinn geri tillögur um framkvæmd með skilgreindum fjármunum til að stuðla að því að markmið menntastöðarinnar nái fram að ganga.¹
2. KÍ leggur ríka áherslu á að ríki og sveitarfélög skipuleggi markvissan stuðning við kennara og skóla á öllum skólastigum til að styðja við að markmið menntastöðarinnar nái fram að ganga.

¹ KÍ bendir hér á greinargerð sem KÍ gaf út sumarið 2015 og sendi til mennta- og menningarmálaráðherra og Sambands íslenskra sveitarfélaga. Greinargerðin felur í sér stöðumat á innleiðingu laga og námskrá leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla með hliðsjón af ákvæðum um réttindi og velferð nemenda, námskrárbreytingum, innra mati og eftirfylgni og fjármunum til skólastarfs.

http://ki.is/images/Skrar/KI/Skolamal/Skyrslur_og_onnur_rit/2015/Greinargerð_um_stodu_innleidingar_laga_og_adalnams_krar.pdf KÍ vill einnig benda á fjölmörg mikilvæg áhersluatriði í aðgerðaáætlunum sem byggðar eru á hvítbók menntamálaráðherra sem varða réttindi og velferð barna og ungmenna á öllum skólastigum sem eru mörg hver árétting á ákvæðum laga og námskráa um réttindi og velferð barna og ungmenna. Fá af þessum mikilvægu atriðum hafa komist í framkvæmd. KÍ vill að lokum nefna að á vegum mennta- og menningarmálaráðuneytisins er nú unnið að úttekt á menntun án aðgreiningar í leikskólum, grunnskólum og framhaldsskólum og eru niðurstöður væntanlegar í lok þessa árs. KÍ telur mjög mikilvægt að þær verði nýttar í starfi að framkvæmdaáætluninni.

3. KÍ bendir á að áhættueinkenni brotthvarfs úr námi koma þegar fram á neðri stigum grunnskóla og því þarf að hefja markvissar aðgerðir gegn brotthvarfseinkennum úr námi strax á því skólastigi og fylgja þeim eftir út grunnskólann sem og að vinna skipulega gegn brotthvarfi úr námi í framhaldsskóla.
4. KÍ bendir á að aukin áhersla á kennslu í móðurmáli barna og ungmenna sem hafa annað móðurmál en íslensku og aukin kennsla í íslensku gera kröfu um stórauðna útgáfu á náms- og kennslugögnum og á lestarefni við hæfi barna og ungmenna. Mjög mikilvægt er að lagðar verði áætlanir um aukna útgáfu með skilgreindum fjármunum fyrir öll skólastigin.

C.1. Jöfn tækifæri til náms.

Markmið: Að bæta námsárangur innflytjenda við lok grunnskóla, búa þeim jöfn tækifæri og sömu aðstöðu til náms og öðrum börnum og styrkja kennslu í íslensku.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem vinni að leiðum til að tryggja að innflytjendur í leik- og grunnskólum hafi jöfn tækifæri og sömu aðstöðu til náms og önnur börn. Starfshópurinn fari meðal annars yfir gildandi lög og reglugerðir og aðalnámskrár, kanni fyrirkomulag og framboð íslenskukennslu á öllum stigum og leggi til leiðir til eflingar þess náms og samhæfingar þjónustu ef þörf krefur.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Menntamálastofnun, háskólar, fagráð um símenntun og starfsþróun kennara, leik-, grunn- og framhaldsskólar, innflytjendaráð, Samband íslenskra sveitarfélaga, Jöfnunarsjóður sveitarfélaga, Móðurmál – félag um móðurmálskennslu tvítyngdra barna og önnur frjáls félagasamtök sem stuðla að móðurmálskennslu, símenntunarstofnanir og aðrar stofnanir og einstaklingar sem koma að símenntun kennara.

Mælikvarði: Að jöfnuður milli nemenda mælist aukinn í PISA-könnuninni árið 2018 og verði þá fyrir ofan meðaltal OECD-ríkja.

Hagaðilar/markhópur: Kennarar, nemendur og foreldrar.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 2 m.kr.

Niðurstaða: Bættur námsárangur.

Athugasemdir KÍ við lið C.1.:

1. KÍ leggur til eftirfarandi breytingar á markmiðum: „**Að búa innflytjendum í leikskólum, grunnskólum og framhaldsskólum jöfn tækifæri og sömu aðstöðu til náms og öðrum börnum og ungmennum, bæta námsárangur** og styrkja kennslu í íslensku“.
2. KÍ leggur til að starfshópurinn samkvæmt þessum lið hafi líka það hlutverk að taka saman yfirlit yfir þau ákvæði í lögum og námskrám leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla sem varða réttindi og velferð barna og ungmenna sem hafa lítt eða ekki komist í framkvæmd og skyldur og ábyrgð stjórnvalda, ríkis og sveitarfélaga, þar að lútandi. Starfshópurinn geri tillögur um framkvæmd með skilgreindum fjármunum til að tryggja að innflytjendur í leikskólum, grunnskólum og framhaldsskólum hafi jöfn tækifæri og sömu aðstöðu til náms og önnur börn og ungmenni.
3. KÍ leggur ríka áherslu á að ríki og sveitarfélög skipuleggi markvissan stuðning við kennara og skóla á öllum skólastigum til að styðja við markmið þessa liðar.
4. KÍ leggur ríka áherslu á að KÍ og Skólameistarafélag Íslands séu meðal tilgreindra samstarfsaðila um þetta verkefni.
5. KÍ telur mælikvarðann sem áformað er að nota til að leggja mat á árangur þessa verkefnis vera mjög einhæfan og takmarkaðan. Hér þarf að nota fjölbreyttar aðferðir og kanna jöfnuð til náms í leikskólum, grunnskólum og framhaldsskólum sem beinist að nemendum, foreldrum og starfsfólki skólanna.
6. KÍ bendir á að efling íslenskukennslu kallar á stórauðna útgáfu á náms- og kennslugögnum og á lestrarefni við hæfi barna og ungmenna. KÍ leggur mikla áherslu á að gerðar verði áætlanir um aukna útgáfu með skilgreindum fjármunum fyrir öll skólastigin.

C.2. Virkt tvítyngi/fjöltýngi.

Markmið: Að auka vægi móðurmálskennslu hjá nemendum af erlendum uppruna í leik-, grunn- og framhaldsskólum. Allir nemendur grunn- og framhaldsskóla séu upplýstir um rétt sinn til að fá eigið móðurmál metið árið 2016 og fái á vitnisburðarblaði kunnáttu í móðurmáli metna árið 2017; 75% nemenda með íslensku sem annað mál fái stað- eða fjarkennslu í eigin móðurmáli árið 2018.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem skoði lög, reglugerðir og aðalnámskrár og móti tillögur um móðurmálskennslu á öllum skólastigum ásamt tillögum um betri nýtingu þess fjármagns sem nýtt er til tungumálakennslu í dag. Þá verði nýting upplýsinga bætt sem og samskiptatækni. Útbúinn verði samræmdur leiðarvísir fyrir móðurmálskennslu á öllum skólastigum með tillögum að námsmati. Fundnar verði leiðir til að tengja móðurmálskennslu betur við daglegt skólastarf á öllum skólastigum.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Innflytjendaráð, Samband íslenskra sveitarfélaga, grunnskólar og framhaldsskólar, Tungumálatorg, Tungumálaver, Stofnun Vigdísar Finnbogadóttur, Móðurmál – félag um móðurmálskennslu tvítyngdra barna og önnur frjáls félagasamtök sem stuðla að móðurmálskennslu, Menntamálastofnun.

Mælikvarði: Fjöldi nemenda sem fær móðurmálskennslu að staðaldri. Starfshópurinn móti einnig mælikvarða fyrir þær aðgerðir sem hann leggur til.

Hagaðilar/markhópur: Nemendur á öllum skólastigum, foreldrar og skólasamfélagið.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 4 m.kr.

Niðurstaða: Samræmdur leiðarvísir fyrir móðurmálskennslu á öllum skólastigum. Stað- og fjarnám í algengustu þjóðtungum sem notaðar eru hér á landi og aukin móðurmálskennsla fyrir nemendur með annað móðurmál en íslensku.

Athugasemdir KÍ við lið C.2.:

1. KÍ telur mjög mikilvægt að foreldrar/forráðamenn verði einnig upplýstir um þau réttindi barna og ungmenna sem um er fjallað í þessum lið. KÍ telur að stefna eigi að því að öll börn og ungmenni af erlendum uppruna fái kennslu í sínu móðurmáli árið 2019.
2. KÍ leggur mikla áherslu á að móðurmálskennslan verði gjaldfrjálss frá upphafi leikskóla og til 18 ára aldurs í framhaldsskóla og að ríki og sveitarfélög standi straum af kostnaði við þessa kennslu og tengdri þjónustu við börn og ungmenni.
3. KÍ telur mjög mikilvægt að í þeim samræmda leiðarvísi sem stefnt er að því að útbúa fyrir móðurmálskennslu á öllum skólastigum með tillögum að námsmati, verði einnig að finna samræmd gæðaviðmið fyrir kennsluna og tengda þjónustu við börn og ungmenni sem taki bæði til stað- og fjarkennslu. KÍ bendir einnig á að fjarkennsla gerir kröfu um góðan tölvubúnað í skólunum og nettengingar og skilgreinda fjármuni til þessa.
4. KÍ leggur ríka áherslu á að ríki og sveitarfélög skipuleggi markvissan stuðning við kennara og skóla á öllum skólastigum með skilgreindum fjármunum til að styðja við markmið þessa liðar.
5. KÍ bendir á að efling kennslu í móðurmáli barna og ungmenna af erlendum uppruna kallar á stóruka útgáfu á náms- og kennslugögnum og á lestrarefni við hæfi barna og ungmenna. KÍ leggur ríka áherslu á að gerðar verði áætlanir um aukna útgáfu með skilgreindum fjármunum fyrir öll skólastigin.
6. KÍ leggur ríka áherslu á að KÍ og Skólameistarafélag Íslands séu meðal tilgreindra samstarfsaðila um þetta verkefni.
7. KÍ telur mælikvarðann sem áformað er að nota til að leggja mat á árangur þessa verkefnis vera takmarkaðan. Ekki er nægjanlegt að miða við þann fjölda sem fær móðurmálskennslu að staðaldri. Hér þarf einnig að kanna gæði kennslu og tengdrar þjónustu við börn og ungmenni.

C.3. Aðgerðir gegn brotthvarfi úr námi.

Markmið: Að fjölga nemendum sem útskrifast úr framhaldsskólum og hafa annað móðurmál en íslensku.

Framkvæmd: Unnið verði að því að sem flestir framhaldsskólar bjóði upp á viðeigandi námstilboð og skilvirkan stuðning við nemendur af erlendum uppruna á framhaldsskólastigi. Þetta verði liður í almennum aðgerðum um bætt námsframvindu í framhaldsskólum. Skimað verði reglulega fyrir brotthvarfi nemenda af erlendum uppruna í framhaldsskólum og efri bekkjum grunnskóla.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Menntamálastofnun, Samband íslenskra sveitarfélaga, innflytjendaráð, sveitarfélög, náms- og starfsráðgjafar, grunnskólar, framhaldsskólar og Fjölmenningssetur.

Mælikvarði: Árið 2019 er stefnt að því að ekki greinist munur á innritunarhlutfalli nemenda eftir uppruna þeirra og að námsframvinda í framhaldsskólum verði óháð uppruna. Hlutfall brautskráðra nemenda af erlendum uppruna aukist jafnframt og verði jafnt og annarra hópa árið 2019.

Hagaðilar/markhópur: Innflytjendur á unglingastigi grunnskóla, framhaldsskólanemendur af erlendum uppruna, foreldrar þeirra og skólasamfélagið allt.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 2 m.kr.

Niðurstaða: Fleiri úrræði og skilvirkari stuðningur við nemendur á framhaldsskólastigi með annað móðurmál en íslensku.

Athugasemdir KÍ við lið C.3.:

1. KÍ telur að markmiðið eigi að vera að fjölga nemendum sem standast námsmarkmið við lok grunnskóla sem og að fjölga nemendum sem innritast í framhaldsskóla og ljúka formlegu námi með útskrift.
2. KÍ bendir á að áhættueinkenni brotthvarfs úr námi koma þegar fram á neðri stigum grunnskóla og því þarf að hefja markvissar aðgerðir gegn brotthvarfseinkennum úr námi strax á því skólastigi og fylgja þeim eftir út grunnskólann sem og að vinna gegn brotthvarfi úr námi í framhaldsskóla með skipulegum stuðningi og ráðgjöf við nemendur í grunnskólum og framhaldsskólum.
3. KÍ leggur ríka áherslu á að ríki og sveitarfélög skipuleggi markvissan stuðning við kennara og skóla á öllum skólastigum með skilgreindum fjármunum til að styðja við markmið þessa liðar.
4. KÍ leggur ríka áherslu á að KÍ og Skólameistarafélag Íslands séu meðal tilgreindra samstarfsaðila um þetta verkefni.
5. KÍ vill einnig benda á að bæta þarf upplýsingaöflun og greiningu á upplýsingum og miðlun upplýsinga um innritun í nám, brotthvarf úr námi og brautskráningar úr framhaldsskólum eftir uppruna nemenda og aldri.

C.4. Íslenskukennsla fyrir fulloröna.

Markmið: Að efla gæði og framboð íslenskukennslu fyrir innflytjendur þannig að íslenska nýtist einstaklingum til virkrar þátttöku í samfélaginu. Sérstaklega verði hugað að foreldrum skólabarna sem ekki tala íslensku.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem rýni niðurstöður úttektar á íslenskukennslu fyrir útlendinga sem Capacent gerði fyrir mennta- og menningarmálaráðuneytið árið 2015 og komi með tillögur til úrbóta. Auk þess verði hugað að kennsluháttum, nemendaskráningu, jöfnum aðgangi að námi, fjölbreyttum námsleiðum, samfélagsfræðslu og námsframvindu nemenda. Útbúin verði gæðaviðmið fyrir íslenskukennslu fyrir innflytjendur.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Fræðsluaðilar, háskólasamfélagið, velferðarráðuneytið, sveitarfélög, Vinnumálastofnun, aðilar vinnumarkaðarins og innflytjendaráð.

Mælikvarði: Mennta- og menningarmálaráðuneytið setji í samráði við innflytjendaráð mælanleg markmið fyrir þær aðgerðir sem lagðar verða til.

Hagaðilar/markhópur: Fullorðnir innflytjendur.

Tímabil: 2017.

Kostnaður: 4 m.kr.

Niðurstaða: Gæðaviðmið sem unnin eru út frá niðurstöðum úttektar á íslenskukennslu.

Athugasemdir KÍ við lið C.4.:

1. KÍ bendir á að samkvæmt skýrslu ráðherra sem fylgir með framkvæmdaáætluninni er tungumálið helsta hindrunin á möguleikum fólks til vinnu og jafnrar þátttöku í samfélaginu. Einnig er algengt að fræðsla sé af skornum skammti og ekki við hæfi fólks og misjöfn að gæðum. Varðandi gæðaviðmið fyrir íslenskukennslu þá þarf að kveða á um eftirfylgni með því að þau séu virt.
2. KÍ mælir með að horft verði til landa eins og Noregs við fyrirkomulag tungmálakennslu fullorðinna innflytjenda, og leggur KÍ til að hið opinbera standi straum af kostnaði við sama fjölda kennslustunda í íslensku fyrir alla flóttamenn líkt og nú er kveðið á um í reglum vegna kvótaflóttamanna. Einnig verði styrkur til annarra innflytjenda skoðaður sem og stóraukin hvatning til íslenskunáms.

C.5. Menntun samfélagstúlka.

Markmið: Að auka hæfni og menntun samfélagstúlka.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem vinni að þróun námsleiðar og stöðuprófa fyrir samfélagstúlka. Auk þess verði þróað raunfærnimat sem undirbýr fólk fyrir nám í samfélagstúlkun í Háskóla Íslands eða öðrum háskólum sem bjóða slíkt nám.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Háskóli Íslands, velferðarráðuneytið, innflytjendaráð, menntastofnanir og túlkapjónustufyrirtæki.

Mælikvarði: Að meiri hluti samfélagstúlka innan velferðarpjónustunnar, í skólum og hjá sýslumönnum hafi árið 2019 próf sem staðfestir hæfni þeirra til túlkunar.

Hagaðilar/markhópur: Túlkur og notendur túlkapjónustu.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 15 m.kr.

Niðurstaða: Stöðupróf fyrir samfélagstúlka og raunfærnimat fyrir nám í samfélagstúlkun á háskólastigi.

Athugasemdir KÍ við lið C.5.:

1. KÍ telur að markmiðið þurfi að vera að fjölga samfélagstúlkum sem og að auka hæfni og menntun þeirra.
2. KÍ telur ekki nægilegt að vinna að þróun námsleiðar, stöðuprófa og raunfærnimats. Einnig er brýnt að setja reglur um samfélagstúlka og hlutverk þeirra og kröfur til menntunar og hæfni þeirra, og á hvaða sviðum þeir starfa, svo sem í heilbrigðiskerfi, menntakerfi, dómskerfi og á fleiri sviðum.
3. KÍ bendir á að kostnaðarasamt er að halda uppi námi í samfélagstúlkun þar sem það er ekki hægt að reka í stórum námshópum og það fellur því illa að þeim reikniflokki sem notaður er fyrir þetta nám við Hugvísindasvið HÍ. KÍ leggur mikla áherslu á að umrætt reikniverk verði endurskoðað til að auðvelda HÍ að halda þessu námi úti.

C.6. Mat á menntun.

Markmið: Að einfalda ferli við mat á menntun innflytjenda.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur til að samræma verklag við mat á menntun. Hann sjái til þess að upplýsingar um málið verði aðgengilegri en nú er, verkferli einfölduð og raunfærnimat nýtist innflytjendum. Jafnframt verði unnið að því að stytta afgreiðslutíma umsókna um mat á menntun.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Iðan fræðslusetur, háskólasamfélagið, stéttarfélag, Menntamálastofnun og aðrir aðilar sem hafa umsjón með mati á menntun, auk innflytjendaráðs.

Mælikvarði: Starfshópurinn skilgreini mælikvarða fyrir þær aðgerðir sem hann leggur til.

Hagaðilar/markhópur: Innflytjendur og vinnumarkaðurinn.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: Innan ramma.

Niðurstaða: Aðgengilegri upplýsingar um mat á menntun.

Athugasemdir KÍ við lið C.6.:

1. KÍ leggur mikla áherslu á að KÍ verði með tilgreindra samstarfsaðila um þetta verkefni.

D. Vinnumarkaðsstöð.

Áhersla verði lögð á að hlutfall innflytjenda í opinberum störfum og áhrifastöðum í samfélaginu endurspegli lýðfræðilega samsetningu samfélagsins. Launajafnrétti á vinnumarkaði verði sett í forgang sem og það að tryggja innflytjendum aukin tækifæri til endurmenntunar og starfstengds náms. Staða innflytjenda á vinnumarkaði verði styrkt og tryggt að þeir njóti jafna tækifæra á við aðra.

Lögð verði áhersla á eftirfarandi þætti fyrir þróun samfélagsins:

1. Að innflytjendur njóti jafna tækifæra og réttinda á við aðra á vinnumarkaði.
2. Að innflytjendum á vinnumarkaði bjóðist aukin tækifæri til endurmenntunar og starfstengds náms sem styrkja muni tengslanet þeirra.

Athugasemdir KÍ við lið D.:

1. KÍ bendir á að fordómar gagnvart innflytjendum á vinnumarkaði eru miklir og nægja einir og sér til að hefta atvinnumöguleika, framgang og möguleika fólks í starfi. Mjög mikilvægt er að á þessu verði tekið í áætluninni. Í skýrslu ráðherra er getið um þetta og vísað í þætti A.2. og A.3. en það er frekar almenns eðlis og því mætti hafa það sem sérlið undir vinnumarkaðsstöðinni um að vinna markvisst gegn fordómum innan vinnustaða og á vinnumarkaði almennt og að stjórnvöld og vinnuveitendur á opinberum og almennum vinnumarkaði taki á sig skilgreindar skyldur og ábyrgð í þessum efnum.
2. KÍ bendir á að enn hafa svokallaðar „mismununartilskipanir“ ekki verið innleiddar með setningu laga um jafna meðferð á vinnumarkaði og jafna meðferð óháð kynþætti eða þjóðernisuppruna sem byggja á tveimur Evróputilskipunum frá árinu 2000 (2000/78/EB) og 2000/43/EB) þrátt fyrir að stjórnvöld hafi marg oft boðað að lagafrumvörp þar um yrðu lögð fram á Alþingi. KÍ telur afar brýnt að lögfesta þessar tilskipanir báðar strax til að tryggja stöðu fólks á vinnumarkaði.

D.1. Hlutfall innflytjenda í opinberum störfum og áhrifastöðum.

Markmið: Að opinber þjónusta og atvinnulífið njóti þeirrar þekkingar og reynslu sem innflytjendur búa yfir og að hlutfall þeirra í þessum störfum endurspegli lýðfræðilega samsetningu samfélagsins.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem leggi til hvernig auka megi hlutfall innflytjenda í starfslíði opinberra stofnana, t.d. félagsþjónustunnar, heilbrigðiskerfisins, menntakerfisins, réttarvörslukerfisins, opinberrar stjórnsýslu og í áhrifastöðum í þjóðfélaginu.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Innflytjendaráð, Vinnumálastofnun, innanríkisráðuneytið, Samband íslenskra sveitarfélaga, Samtök atvinnulífsins, Alpýðusamband Íslands og félög og hagsmunasamtök innflytjenda.

Mælikvarði: Starfshópurinn skilgreini mælikvarða fyrir þær aðgerðir sem hann leggur til.

Hagaðilar/markhópur: Vinnumarkaðurinn, innflytjendur og samfélagið.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: Innan ramma.

Niðurstaða: Aðgerðaáætlun.

Athugasemdir KÍ við lið D.1.:

1. KÍ leggur mikla áherslu á að KÍ verði tilgreint meðal samstarfsaðila um þetta verkefni.

D.2. Launajafnrétti á vinnumarkaði.

Markmið: Að innflytjendur fái greidd jöfn laun og njóti sömu kjara og aðrir fyrir sömu eða jafnverðmæt störf.

Framkvæmd: Gerð verði launagreining á kjörum innflytjenda í ákveðnum atvinnugreinum þar sem hlutfall innflytjenda er hátt. Kannað verði hvort marktækur munur sé á launum erlendra og íslenskra ríkisborgara á vinnumarkaði sem ekki skýrist af öðru en uppruna. Komi í ljós munur á milli þessara hópa skal gripið til aðgerða.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Vinnumálastofnun, innflytjendaráð, stéttarfélög og Samtök atvinnulífsins.

Mælikvarði: Launakönnun þar sem laun erlendra ríkisborgara á Íslandi og íslenskra ríkisborgara verði borin saman. Innflytjendaráð setji fram mælanlegt markmið eftir niðurstöðu könnunar.

Hagaðilar/markhópur: Innflytjendur á vinnumarkaði og vinnumarkaðurinn í heild.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 5 m.kr.

Niðurstaða: Launagreining sem Hagstofa Íslands mun framkvæma og aðgerðir sem stuðla að auknu launajafnrétti á vinnumarkaði.

Athugasemdir KÍ við lið D.2.:

1. KÍ telur mjög mikilvægt að þessi liður verði tengdur öðru starfi um launajafnrétti, svo sem við Aðgerðahóp stjórnvalda og aðila vinnumarkaðarins um launajafnrétti.
2. KÍ telur mjög mikilvægt að jöfn laun fyrir sömu eða jafnverðmæti störf séu tryggð með lögum. Skilgreina þarf ábyrgð og eftirlit með framkvæmd slíkra laga og skilgreind úrræði þurfa að vera fyrir hendi telji fólk á sér brotið.

D.3. Tengslanet innflytjenda á vinnumarkaði.

Markmið: Að fjölga innflytjendum í tilteknum fagstéttum með því að auka tengingu menntunar þeirra og sérsviðs við atvinnulífið.

Framkvæmd: Tengslanet innflytjenda verði styrkt með samstarfi við tiltekin stéttarfélög og sett á laggirnar tilraunaverkefni þar sem stofnað verði til félagsvinatengsla. Innflytjendur fái þá tækifæri til að komast í tengsl við einstaklinga með svipaðan menntunarbakgrunn og þeir sjálfir.

Ábyrgð: Innflytjendaráð.

Samstarfsaðilar: Velferðarráðuneytið, háskólasamfélagið, félög og hagsmunasamtök innflytjenda, Rauði krossinn á Íslandi og mögulega önnur félagasamtök og stéttarfélög.

Mælikvarði: Fimm stéttarfélög taki þátt í tilraunaverkefninu.

Hagaðilar/markhópur: Innflytjendur, stéttarfélög og vinnumarkaðurinn.

Tímabil: 2016–2018.

Kostnaður: Innan ramma.

Niðurstaða: Skilvirkt verkefni sem stuðlar að auknum möguleikum innflytjenda á sérfræðistörfum.

D.4. Auknir möguleikar til endurmenntunar og starfstengds náms.

Markmið: Að gefa innflytjendum ný tækifæri í atvinnulífinu með því að laga starfstengt nám og námsleiðir betur að þörfum þeirra. Hugað verði að því að vinna sérstaklega gegn langtímaatvinnuleysi.

Framkvæmd: Stofnaður verði starfshópur sem rýni námskrár og meti hvort þörfum innflytjenda sé mætt. Komi í ljós að þörf sé á að auka framboð á endurmenntunarnámskeiðum og starfstengdu námi verði gripið til aðgerða.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Fræðsluaðilar, háskólasamfélagið og innflytjendaráð.

Mælikvarði: Að innflytjendum sem stunda og ljúka starfstengdu námi fjölgi um þriðjung á tímabilinu.

Hagaðilar/markhópur: Innflytjendur og samfélagið.

Tímabil: 2016–2019.

Kostnaður: 8 m.kr.

Niðurstaða: Námskrá, námskeið og námsleiðir.

Athugasemdir KÍ við lið D.4.:

1. KÍ bendir á að lög um framhaldsfræðslu tryggja aðeins að litlu leyti einstaklingum raunhæfan og raunverulegan rétt til náms og engin ákvæði eru í lögnum um að kennarar með tilskilda menntun og kennsluréttindi sinni kennslu sem fram fer á grundvelli þeirra. KÍ telur mjög mikilvægt að lög um framhaldsfræðslu verði endurskoðuð til að tryggja betur rétt einstaklinga og gæði kennslu. KÍ leggur áherslu á að gera þarf sömu gæðakröfur til allra þeirra aðila sem sinna fræðslu á framhaldsskólastigi.

D.5. Fjölgun sérfræðimenntaðra innflytjenda á Íslandi.

Markmið: Að fleiri sérfræðimenntaðir innflytjendur geti nýtt þekkingu sína og fæmi á íslenskum vinnumarkaði.

Framkvæmd: Stofnaður verði vinnuhópur sérfræðinga sem fái það hlutverk að stuðla að því að fleiri sérfræðimenntaðir einstaklingar af erlendum uppruna geti nýtt þekkingu sína á íslenskum vinnumarkaði. Hópurinn rýni meðal annars ferli við veitingu dvalar- og atvinnuleyfa, á grundvelli sérfræðiþekkingar, með hliðsjón af þörfum bæði atvinnurekenda og umsækjenda. Hópurinn skoði

einnig hvernig styðja megi við erlendar fjölskyldur sem flytja til Íslands, sérstaklega með tilliti til aðgengis að upplýsingum um íslenskt samfélag og möguleika barna til alþjóðlegrar menntunar. Þá verði aðgengi maka að vinnumarkaði einnig skoðað.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Innanríkisráðuneytið, mennta- og menningarmálaráðuneytið, Vinnumálastofnun, Útlendingastofnun, Íslandsstofa, háskólasamfélagið, aðilar vinnumarkaðarins og innflytjendaráð.

Mælikvarði: Fleiri sérfræðileysi verði veitt á tímabilinu. Þeim fjölgað um 20%.

Hagaðilar/markhópur: Atvinnulífið.

Tímabil: 2016–2018.

Kostnaður: Innan ramma.

Niðurstaða: Tillögur að aðgerðum sem stuðla að því að fleiri sérfræðimenntaðir innflytjendur nýti hæfileika sína á innlendum vinnumarkaði og verði virkir samfélagsþegnar á Íslandi.

Athugasemdir KÍ við lið D.5.:

1. KÍ leggur mikla áherslu á að KÍ verði með tilgreindra samstarfsaðila um þetta verkefni.

D.6. Bætt eftirlit með vinnustöðum.

Markmið: Innflytjendur á innlendum vinnumarkaði njóti sömu kjara og réttinda og aðrir og séu upplýstir um réttindi sín og skyldur.

Framkvæmd: Samstarf stjórnvalda og aðila vinnumarkaðar um eftirlit með vinnumarkaðslöggjöfnni, svo sem lögum um starfsmannaleigur, lögum um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum og lögum um réttindi og skyldur erlendra fyrirtækja sem senda starfsmenn tímabundið til Íslands. Fræðsluefni um réttindi og skyldur á vinnumarkaði verði útbúið á helstu tungumálum.

Ábyrgð: Vinnumálastofnun.

Samstarfsaðilar: Verkalýðsfélög, Alþýðusamband Íslands, Samtök atvinnulífsins, velferðarráðuneytið og lögreglan.

Tímabil: Viðvarandi verkefni.

Kostnaður: 6 m.kr.

Niðurstaða: Bætt eftirlit.

Athugasemdir KÍ við lið D.6.:

1. Nauðsynlegt er að lögfesta réttindi minnihlutahópa, sbr. athugasemd KÍ við lið D, og að skilgreina ábyrgð og eftirlit með framkvæmd þeirra laga.

E. Flóttafólk.

Lögð verði áhersla á að flóttafólk fái nauðsynlega aðstoð til að vinna úr þeim áföllum sem það þarf að kljást við, en jafnframt að það fái fljótt tækifæri til virkrar þátttöku í samfélaginu, hvort sem er á vinnumarkaði, varðandi menntun eða á öðrum sviðum. Lögð verði áhersla á að hjálpa fólki til að koma sér vel fyrir hér á landi, jafnt flóttamönnum sem hingað koma fyrir milligöngu Flóttamannastofnunar Sameinuðu þjóðanna og þeim sem koma til landsins eftir öðrum leiðum. Til að þjónusta og stefnumörkun vegna móttöku flóttafólks verði sem skilvirkust verði lögð áhersla á að rannsaka hagi flóttafólks eftir komu þess til landsins.

Lögð verði áhersla á eftirfarandi þætti fyrir farsæla móttöku flóttafólks:

1. Samræmda og bætt móttöku.
2. Virka þátttöku í samfélaginu.
3. Rannsóknir og bættar upplýsingar.

Athugasemdir KÍ við lið E.:

1. KÍ fagnar sérstökum áherslum á málefni flóttamanna sem leita hingað í þeim tilgangi að fá alþjóðlega vernd, en telur jafnframt að flétta þurfi sérstaka þætti varðandi þennan hóp inn í hinar meginstöðimar.
2. KÍ fagnar einnig að jafna eigi aðstæður flóttafólks sem koma hingað fyrir milligöngu Flóttamannastofnunar SP og þeirra sem koma hingað eftir öðrum leiðum. Mismunur á stöðu og rétti einstakra hópa hefur mjög neikvæðar afleiðingar og er mjög brýnt er að þessari samræmingu verði lokið sem fyrst.

3. KÍ bendir einnig á að gera þarf umbætur á stöðu þeirra flóttamanna sem bíða eftir eða eru í hælismeðferð og leggja þarf sérstaka áherslu á að búa börnum og ungmennum í þessum hópi tryggja aðstæður, menntun og skólavist.
4. KÍ leggur ríka áherslu á að ríki og sveitarfélög skipuleggi markvissan stuðning við kennara og skóla með skilgreindum fjármunum til að styðja við markmið þessarar stöðar.
5. KÍ bendir á að í fyrstu málsgrein er rætt um þau áföll sem flóttafólk þarf að kljást við en í framkvæmdaliðnum er hvergi að sjá viðurkenningu á þeim mikla vanda sem margir búa við vegna þessa og þörf á sértækri aðstoð til lengri tíma. KÍ telur að bæta þurfi úr þessu.
6. KÍ leggur mikla áherslu á að samráð sé haft við flóttafólk þegar úrræði fyrir flóttafólk eru þróuð.

E.1. Móttaka flóttafólks eftir hælisleit.

Markmið: Samræmd og bætt móttaka flóttafólks eftir hælismeðferð.

Framkvæmd: Sett verði á stofn nefnd sem kortleggi núverandi þjónustu og setji fram tillögur um hvernig hægt sé að bæta þjónustu við flóttafólk eftir hælismeðferð. Þá geri nefndin tillögu um samræmt móttökukerfi fyrir flóttafólk. Sérstaklega verði hugað að þætti sveitarfélaga og frjálsra félagasamtaka við móttöku flóttafólks, einnig að tengslum á milli stjórnsýslustofnana og fræðslu fyrir starfsfólk ríkis og sveitarfélaga sem kemur að móttöku flóttafólks.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Samband íslenskra sveitarfélaga, Útlendingastofnun, innanríkisráðuneytið, Fjölmeningarsetur, Rauði krossinn á Íslandi og önnur félagasamtök.

Mælikvarði: Nefndin skili tillögum til félags- og húsnæðismálaráðherra.

Hagaðilar/markhópur: Flóttafólk eftir hælismeðferð.

Tímabil: 2016.

Kostnaður: Tillögur verði kostnaðarmetnar eftir skil nefndarinnar.

Niðurstaða: Bætt og samræmd þjónusta við flóttafólk eftir hælismeðferð.

Athugasemdir KÍ við lið E.1.:

1. KÍ leggur mikla áherslu á að þessi liður nái bæði til móttöku flóttafólks sem er í eða bíður eftir hælismeð og þeirra sem hafa lokið slíkri meðferð.

E.2. Fræðsla og ráðgjöf fyrir flóttafólk.

Markmið: Öllum einstaklingum sem fá stöðu flóttafólks verði boðið upp á fræðslu og ráðgjöf um réttindi og skyldur og helstu upplýsingar um íslenskt samfélag, þar á meðal upplýsingar um atvinnutækifæri, húsnæðismál, íslenskukennslu og menntun almennt. Lögð verði áhersla á að flóttafólkið fái fræðslu og ráðgjöf sem allra fyrst eftir að búið er að veita því stöðu flóttamanns hér á landi sem og aðstoð við að tengjast því sveitarfélagi sem það hyggst flytjast til.

Framkvæmd: Útbúið verði fræðsluefni á ýmsum tungumálum fyrir flóttafólk svo hægt sé að veita þeim sem fá stöðu flóttamanns upplýsingar á viðeigandi tungumáli. Þá verði mótaðar tillögur um fyrirkomulag fræðslu og ráðgjafar, m.a. um búsetu- og atvinnumál og félagslegan stuðning.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Innanríkisráðuneytið, Útlendingastofnun, Samband íslenskra sveitarfélaga, þjónustuaðilar hælisleitenda, Fjölmeningarsetur, Rauði krossinn á Íslandi og Vinnumálastofnun.

Mælikvarði: Öllum sem fengið hafa stöðu flóttamanns standi til boða að fá fræðslu og ráðgjöf á fyrstu fjórum vikum eftir að þeir hafa fengið stöðu flóttamanns hér á landi.

Hagaðilar/markhópur: Flóttafólk.

Tímabil: 2017–2019.

Kostnaður: 6 m.kr.

Niðurstaða: Fræðsla og ráðgjöf fyrir flóttafólk.

Athugasemdir KÍ við lið E.2.:

1. KÍ telur óljóst hversu umfangsmikil þessi fræðsla á að vera eða hversu mikil viðbót hún er við það sem nú er í boði í móttökuáætlunum sveitarfélaga fyrir flóttafólk. Einnig er óljóst hver á að standa að þessari fræðslu. Ennfremur þarf að tryggja að fræðsla samkvæmt þessum lið sé tengd m.a. við liði A. 4., B.2., B. 3. og B.4.
2. Það er mat KÍ að stórauka þurfi fræðslu um andlegt heilbrigði og þau áhrif sem áföll og langvarandi streita getur haft á fólk og sérsníða þarf fræðsluna að þörfum flóttafólks.

E.3. Endurskoðun lagaumhverfis.

Markmið: Almenn löggjöf taki tillit til flóttafólks.

Framkvæmd: Sett verði á lagginn nefnd sem verði falið að fara yfir ábendingar um misræmi þegar kemur að sérstöðu flóttafólks gagnvart almennum lögum um opinbera þjónustu.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Innanríkisráðuneytið, mennta- og menningarmálaráðuneytið og Samband íslenskra sveitarfélaga.

Mælikvarði: Tillögur að laga- og reglugerðarbreytingum sé þess þörf.

Hagaðilar/markhópur: Flóttafólk.

Tímabil: 2016–2018.

Kostnaður: Innan ramma.

Athugasemdir KÍ við lið E.3.:

1. KÍ telur að skýra þurfi orðalagið í framkvæmd þessa liðar þannig að ljóst sé hvað átt er við og hvað eigi að gera.

E.4. Rannsókn á stöðu og líðan flóttafólks.

Markmið: Betri upplýsingar um stöðu flóttafólks á Íslandi til að stefnumótun verði markvissari.

Framkvæmd: Hrundið verði af stað rannsókn um hvernig flóttafólki hafi vegnað í íslensku samfélagi með tilliti til menntunar, atvinnumöguleika, félagslegrar þátttöku og heilbrigðisþátta.

Ábyrgð: Innanríkisráðuneytið og velferðarráðuneytið.

Samstarf: Háskólasamfélagið, Samband íslenskra sveitarfélaga, Útlendingastofnun og Fjölmenningssetur.

Mælikvarði: Niðurstaða rannsóknarinnar.

Hagaðilar/markhópur: Þjónustuveitendur, flóttafólk og samfélagið.

Tímabil: 2016–2017.

Kostnaður: 5 m.kr.

Athugasemdir KÍ við lið E.4.:

1. KÍ bendir á að sérstaklega þarf að hafa í huga bæði dulda og opna fordóma í garð innflytjenda í íslensku samfélagi sem og þær miklu og oft ótilgreindu afleiðingar áfalla og langvarandi streitu á andlega heilsu flóttafólks. Ennfremur þarf að tryggja að rannsóknir samkvæmt þessum lið séu tengdar m.a. við liði A.4., A. 5., B.8., D.2. og D.6.

E.5. Vinnumarkaðurinn.

Markmið: Að auðvelda flóttafólki að komast inn á vinnumarkaðinn.

Framkvæmd: Starfshópur verði settur á lagginn sem komi með tillögur um hvernig hægt sé að stuðla að því að flóttafólk hefji þátttöku á atvinnumarkaði sem fyrst eftir komuna til landsins.

Ábyrgð: Velferðarráðuneytið.

Samstarf: Vinnumálastofnun, Alpýðusamband Íslands, Virk, Keilir, háskólasamfélagið og Samtök atvinnulífsins.

Mælikvarði: Að atvinnuþátttaka flóttafólks sé sambærileg og meðal innflytjenda almennt ári eftir komu til landsins.

Hagaðilar/markhópur: Samfélagið.

Tímabil: 2016–2017.

Kostnaður: Innan ramma.

Athugasemdir KÍ við lið E.5.:

1. KÍ vísar til athugasemda sinna við einstaka liði meginstöða D. og E.

Athugasemdir við þingsályktunartillögu þessa.

Sú framkvæmdaáætlun sem hér er lögð fram er sú fyrsta eftir að lög um málefni innflytjenda voru samþykkt í nóvember 2012. Áður hefur ein framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda verið samþykkt af Alþingi, en það var árið 2008. Markmið laga um málefni innflytjenda er að stuðla að samfélagi þar sem allir geta verið virkir þátttakendur óháð þjóðerni og uppruna. Því skal meðal annars ná fram með því að taka tillit til hagsmuna innflytjenda í allri stefnumótun, stjórnsýslu og opinberri þjónustu. Auk þess sem stuðlað sé að viðtæku samstarfi allra þjónustuaðila og innflytjenda. Framkvæmdaáætlun þessari er ætlað að vinna að framangreindum

markmiðum og er áhersla lögð á fimm stoðir: samfélag, fjölskyldu, menntun, vinnumarkað og flóttafólk. Aðgerðir áætlunarinnar eru flokkaðar niður eftir stoðunum. Markmið eru tilgreind sem og ábyrgðar- og samstarfsaðilar.

Innflytjendum á Íslandi hefur fjölgað mikið síðustu áratugi og íslenskt samfélag tekið breytingum þar með. Árið 2000 voru 2,6% þjóðarinnar með erlent ríkisfang en árið 2015 var hlutfallið 8,9%. Sé önnur kynslóð innflytjenda talin með er hlutfallið 10% af þjóðinni. Breyttu samfélagsmynstri fylgja bæði tækifæri og áskoranir. Samfélag samanstendur af mörgum hópum sem mynda eina heild og stuðla þarf að samheldni heildarinnar með jöfnu aðgengi allra að þátttöku í samfélaginu og þekkingu á réttindum og skyldum gagnvart því.

Mikilvægt er að vel sé tekið á móti einstaklingum og fjölskyldum sem flytja til Íslands og að þær fái tækifæri til að skapa sér farsælt líf hér á landi. Á Íslandi eiga öll börn að búa við öryggi og jöfn tækifæri og njóta lögvarinna réttinda líkt og aðrir þjóðfélagsþegnar. Fjölskylduvænt samfélag, framfarir og bætt lífskjör byggjast á samvinnu og samheldni. Huga þarf að þörfum innflytjenda við opinbera stefnumótun og samfélagið í heild þarf að takast á við nýjar aðstæður hvort sem er á vinnumarkaði, í skólakerfinu, heilbrigðisþjónustu eða annarri velferðarþjónustu ríkis og sveitarfélaga. Innflytjendur hafa sömu réttindi og skyldur og aðrir þegnar samfélagsins. Markmið þessarar framkvæmdaáætlunar er að vinna að því að innflytjendur hafi jöfn tækifæri á við aðra og auðvelda þeim að vera virkir þátttakendur í samfélaginu.

Einstaklingum sem koma hingað í leit að alþjóðlegri vernd hefur fjölgað á síðasta ári og að sama skapi hefur einstaklingum sem fá stöðu flóttamanns fjölgað. Mikilvægt er að huga strax að þeim umfangsmiklu breytingum sem eiga sér nú stað á alþjóðavísu og þeim áhrifum sem þær hafa á íslenskt samfélag.

Með framkvæmdaáætlun þessari er unnið að því að tryggja jöfn tækifæri allra landsmanna, óháð einstaklingsbundnum þáttum og aðstæðum. Stuðlað verði að samfélagi án aðgreiningar, að hver einstaklingur fái tækifæri til að njóta sín óháð uppruna og auðga samfélagið. Samstarf fólks með ólíkan bakgrunn stuðlar að aukinni víðsýni og betra samfélagi. Mikilvægt er að hlúð sé að þeim sem þurfa á aðstoð að halda og jafnframt að fólk fái notið árangurs erfiðis síns og hugkvæmni.

Samhliða tillögu þessari er lögð fram á Alþingi skýrsla félags- og húsnæðismálaráðherra um stöðu og þróun í málefnum innflytjenda árið 2016, þar sem frekari tölfræði er rakin og stoðum er rennt undir þær aðgerðir sem valdar hafa verið í framkvæmdaáætlunina að þessu sinni. Tekið hefur verið mið af reynslunni af fyrri framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda og ábendingum sem borist hafa frá innlendum samstarfsaðilum og alþjóðlegum eftirlitsstofnunum og nefndum. Við mótun áætlunarinnar voru eftirfarandi skýrslur og alþjóðlegar skuldbindingar hafðar að leiðarljósi: mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna, alþjóðasamningur um afnám alls kynþáttamisréttis, skýrsla Sameinuðu þjóðanna um stöðu mannréttindamála á Íslandi, skýrsla Evrópunefndar gegn kynþáttafordómum og umburðarleysi, samningur Sameinuðu þjóðanna um afnám allrar mismununar gegn konum, samningur Sameinuðu þjóðanna um borgaraleg og stjórnmálaleg réttindi og samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins sem tók gildi á Íslandi 13. mars 2013, með lögum nr. 19/2013. Í þessari framkvæmdaáætlun er horft til ákvæða sáttmálanna og þeirra markmiða sem sett eru fram með þeim. Um leið er hvatt til að stjórnsýslan öll og opinberar stofnanir innleiði ákvæði þeirra á markvissan hátt, sérstaklega þau er varða samning um réttindi barnsins og fylgi mannréttindayfirlýsingunni í stefnumótun og framkvæmdum.

Virðingarfyllt

F.h. Kennarasambands Íslands

Aðalheiður Steingrímsdóttir varaformaður

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019

Í bréfi frá Alþingi 13. júní sl. var óskað eftir umsögn frá Landssambandi æskulýðsfélaga (LÆF) vegna tillögu til þingsályktunar á 145. löggjafarþingi 2015-2016, þingskjal 1285 - 765. mál.

Jafnréttisnefnd LÆF hefur kynnt sér ofangreinda tillögu og gert athugasemdir við hana sem samþykktar voru á stjórnarfund. Þá lýsir LÆF hér með yfir stuðningi við tillögu þessa: að Alþingi álykti að framkvæmdir í málefnum innflytjenda skuli miða að því að tryggja jöfn tækifæri allra landsmanna, óháð einstaklingsbundnum þáttum og aðstæðum með áherslu á þær fimm stoðir sem koma fram í tillögu þessari.

Stjórn LÆF gerir sérstaka athugasemd við lið B.6. sem tekur til þátttöku barna og ungmenna í íþrótt- og æskulýðsstarfi. Þá er markmiðið að auka þátttöku barna og ungmenna í skipulögðu æskulýðsstarfi, en niðurstaðan tekur aðeins mið á börnum. LÆF vekur athygli á því að æskulýðslög kveða á um að með æskulýðsstarfi er jafnframt átt við um félagsstarfsemi þar sem ungmenni starfa saman að hugsjónum og markmiðum sem þau sjálf meta að verðleikum. Þar er sérstaklega tekið fram að í slíku starfi skulu gildi höfð í huga sem miða að því að auka mannkosti og lýðræðisvitund þátttakenda. Lögin miða við ungt fólk að 25 ára aldri.

LÆF leggur áherslu á að tekið verði tillit til mismunandi þarfa, áhugasviða og vilja barna annars vegar og ungra innflytjenda hins vegar. Ungir innflytjendur er jaðarsettur hópur sem nýtur ekki sérstakrar lagalegrar verndar eins og börn/ungmenni undir 18 ára aldri. LÆF telur að liður B.6. veiti þessum hópi (18 ára og eldri) ekki nægilega athygli þar sem að um er ræðir hópur sem gefur af sér til samfélagsins með margvíslegum hætti sem ber að styðja við sérstaklega. Ungir innflytjendur eru t.d. skattgreiðendur og kjósendur sem þarfnast valdeflingar til að þekkja, æfa og verja réttindi sín til að hafa getu til að taka þátt og njóta lýðræðislegrar borgaravitundar til fulls.

*Fyrir hönd stjórnar LÆF,
Tinna Isebarn, framkvæmdastjóri
tinna.isebarn@youth.is*

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 30. júní 2016.

Efni: Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019., 145. löggjafarþing 2015-2016. Þingskjal nr. 1285 – 765. mál.

Mannréttindaskrifstofu Íslands (MRSÍ) hefur borist til umsagnar ofangreind þingsályktun um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda. Með tillögunni er unnið að því að tryggja jöfn tækifæri allra landsmanna, óháð uppruna, einstaklingsbundnum þáttum og aðstæðum.

MRSÍ þykir mikils um vert að ályktun þessi sé samþykkt svo hrinda megí henni í framkvæmd. Áætlunin er ítarleg og einstaklega metnaðarfull og tekur á öllu því helsta sem við kemur málefnum innflytjenda. Telur MRSÍ að tillagan komi til með að bæta stöðu innflytjenda í íslensku samfélagi.

Þá er ákaflega áriðandi að málaflokknum verði tryggt nægjanlegt fjármagn svo að hægt sé að framkvæma þær aðgerðir sem felast í áætluninni.

MRSÍ styður þingsályktunina heilshugar og telur hér vera stigin spor í rétta átt.

Virðingarfyllt,

f.h. Mannréttindaskrifstofu Íslands

Margrét Steinarsdóttir, framkvæmdastjóri

Alþingi
b.t. Allsherjar- og menntamálanefndar
Kirkjustræti
150 Reykjavík

Mosfellsbæ, 22.07.2016
nr. erindis 201606116/50.13 uvi

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda 2016-2019.

Bæjarráð Mosfellsbæjar, 1264. fundur haldinn 21. júlí 2016, tók til umfjöllunar erindi allsherjar- og menntamálanefndar um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda árin 2016-2019. Umsögn Mosfellsbæjar er eftirfarandi:

Framkvæmdaáætlunin er metnaðarfull og til þess að hún nái fram að ganga er nauðsynlegt að til verkefnanna sé veitt nægjanlegt fjármagn. Ástæða er til að vekja athygli á eftirfarandi atriðum:

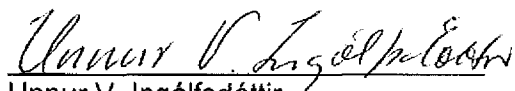
- Aðstoð við flóttafólk er mismunandi eftir því hvort um kvótaflóttafólk er að ræða eða hælisleitendur, sem eftir komu til landsins fær stöðu flóttafólks. Síðarnefndi hópurinn fær einungis aðstoð í samræmi við reglur viðkomandi sveitarfélags eftir að lögheimili hefur verið skráð, á meðan hinn fyrrnefndi fær mun víðtækari aðstoð. Slíkt ósamræmi getur torvelað aðlögun þess hóps sem lakari stuðning fær og stuðlað að togstreitu milli hópanna.
- Í leiðbeinandi reglum félags- og húsnæðismálaráðherra um móttökupjónustu og aðstoð við félagslega þátttöku flóttafólks er gert ráð fyrir því að ríkissjóður endurgreiði sveitarfélögum útlagðan kostnað vegna fjárhagsaðstoðar fyrstu tvö árin eftir lögheimilisskráningu. Námsstyrkir til flóttafólks sem ekki hefur lokið námi í grunn- eða framhaldsskóla er meðal þess sem mælst er til að veittir séu og ljóst er að tvö ár duga í fæstum tilvikum til að ljúka slíku námi.
- Breytt samsetning hælisleitenda þar sem fjölgun hefur orðið í hópi fjölskyldna með börn kallar á umfangsmeiri þjónustu sveitarfélaga þegar hælisleitandi fær dvalarleyfi. Með tilkomu dvalarleyfis er einstaklingi gert að yfirgefa það húsnæði sem hann hefur búið í á vegum ríkisins sem hælisleitandi og útvega sér húsnæði sjálfur.
- Dvalarleyfum á grundvelli fjölskyldusameiningar hefur fjölgað undanfarin ár. Slík leyfi eru háð ákveðnum skilyrðum þ.m.t. að framfærsla sé tryggð. Skörun milli laga um útlendinga annars vegar og laga um félagsþjónustu sveitarfélaga hins vegar hefur sem dæmi í tvígang leitt til þess að úrskurðarnefnd síðarnefndu laganna hefur úrskurðað ákvörðun velferðarsviðs Reykjavíkurborgar óréttmæta þegar synjun um fjárhagsaðstoð hefur byggt á fyrrgreindu skilyrði dvalarleyfis um framfærslu. Slíkt ósamræmi leiðir

augljóslega til útgjalda sveitarfélaga sem hefur ekki verið tekið tillit til við kostnaðarútreikning ríkis og sveitarfélaga vegna þjónustu við innflytjendur.

- Einstaklingur öðlast rétt til þjónustu á grundvelli laga nr. 40/1991 um félagsþjónustu sveitarfélaga samhliða því að lögheimili hans er skráð í þjóðskrá. Slík þjónusta felur ekki einungis í sér afgreiðslu umsókna heldur í mörgum tilfellum viðamikla ráðgjöf og samráð við aðrar opinberar stofnanir sem fela í sér umtalsverðan óbeinan kostnað í formi launagreiðslna sem ekki er tekið tillit til við endurgreiðslu skv. 15.gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991 þar sem viðmiðið er útlagður kostnaður skv. reikningi tvö ár eftir lögheimilisskráningu.

Virðingarfyllt,

Unnur V. Ingólfssdóttir
framkvæmdastjóri fjölskyldusviðs

UMSÖGN RAUÐA KROSSINS Á ÍSLANDI

um

tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016 – 2019.
(Lögð fyrir Alþingi á 145. löggjafarþingi 2015-2016)

I. Almennar athugasemdir

Rauði krossinn á Íslandi þakkar tækifæri til athugasemda við þingsályktunartillöguna.

Rauði krossinn á Íslandi stendur vörð um mannréttindi og virðingu einstaklinga og vinnur að málefnum flóttamanna og hælisleitenda í samvinnu við stjórnvöld og Flóttamannastofnun Sameinuðu þjóðanna. Ennfremur kemur Rauði krossinn að fjölmögum verkefnum í þágu fólks af erlendum uppruna sem eru að fóta sig í íslensku samfélagi.

Við yfirferð tillögunnar hefur Rauði krossinn haft til hliðsjónar grundvallarhugsjónir hreyfingarinnar um mannúð, hlutleysi, óhlutdrægni og sjálfstæði sem og stefnu Alþjóðahreyfingar Rauða krossins í málefnum sem tengjast flóttafólki, hælisleitendum og alþjóðlegum fólksflutningum. Einnig er vísað til skýrslu Rauða krossins frá 2014 *Hvar þrengir að?* þar sem fram kemur m.a. að miklir fordómar ríkja í garð fólks af erlendum uppruna. Eins er vísað í sameiginlegar skuldbindingar (e. *pledge*) félagsins og íslenskra yfirvalda frá desember 2015 þar sem aðilar heita því að vinna að ríkari vernd flóttafólks og því að minnka fordóma í garð innflytjenda og vinna að gagnkvæmri aðlögun (sjá viðhengi).

Innflytjendum hefur fjölgað hratt frá miðjum tíunda áratugnum og samkvæmt spám Samtaka atvinnulífsins um þörf á vinnuafli gætu innflytjendur orðið um 25% þjóðarinnar innan fárra ára. Undanfarið hefur þó orðið vart vaxandi andúðar í garð fólks af erlendum uppruna. Íslenskt samfélag stendur því vissulega á tímamótum þessi misserin hvað varðar gagnkvæma aðlögun og friðsamlega sambúð íbúanna. Skýr stefnumótun í þessum málaflokki er því gríðarlega mikilvæg.

Rauði krossinn fagnar skýrslu ráðherra með samantekt á því hvað gert hefur verið undanfarið og hvað verið er að gera á vettvangi innflytjendamála.

Rauði krossinn fagnar sömuleiðis tillögu að nýrri framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda. Áætlunin er skýr og vel upp sett, metnaðarfull en um leið raunsærri en fyrri áætlun. Um leið er mikil framför að fjármagn til framkvæmda sé tilgreint en hins vegar er líklegt að það sé víða stórlega vanáætlað. (Hér verður þó ekki farið ofan í upphæðir einstakra framkvæmdaþátta).

Hins vegar er ágall að hún sé ekki grundvölluð á skýrri almennri stefnu stjórnvalda um innflytjendamál og gagnkvæma aðlögun. Skýrt ætti að vera kveðið á um hugmyndafræði gagnkvæmrar aðlögunar og samþættingu og hvernig samþættingu skuli háttað inn í alla stjórnsýslu enda hefur það sýnt sig að samþætting mun gagnast fleirum en einungis innflytjendum. Eins þarf að vera skýrt kveðið á um hlutverk og ábyrgð viðkomandi aðila varðandi almenna stefnu í málaflokknum en ekki einungis varðandi þá afmörkuðu framkvæmdaþætti sem koma fram í þessari áætlun. Þar mætti einnig skýra þau hugtök sem viðkoma málaflokknum líkt og gert var í nýsamþykktum lögum um útlandinga. Þetta er mikilvægt sérstaklega í ljósi þess að málaflokkurinn viðkemur fjölda stjórnsýslueininga og stofnana og skiptir gríðarlegu máli að allir deili sama skilningi, hugtök séu ekki á reiki og menn viti í hvað átt er stefnt. Ennfremur væri sveitarfélögum mikill akkur í slíkri grundvallarstefnu. Þau hafa fæst bolmagn til að vinna mikla stefnumótunarvinnu í málefnum innflytjenda og hér í þessari áætlun er einungis lagt til að þau vinni að móttökuáætlun. Slíkar móttökuáætlanir eru góðar og gildar í sjálfu sér en ættu að eiga

rætur sínar í almenntri og skýrri stefnu stjórnvalda sem sveitarfélögin geta þá nýtt eða aðlagð að sínum aðstæðum.

Rauði krossinn fagnar sérstökum viðbótarkafli um hælisleitendur og flóttamenn. Í mörgum tilvikum er nauðsynleg þjónusta við þessa hópa sambærileg og þjónusta við aðra innflytjendur en Rauði krossinn leggur þó áherslu á einnig þurfi að taka sérstakt tillit til hælisleitenda og flóttamanna vegna sérstakra aðstæðna þeirra.

Þá hefur félagið árum saman lagt ríka áherslu á að þjónusta og aðstoð til þeirra flóttamanna sem hingað er boðið af íslenska ríkinu og þeirra flóttamanna sem hér fá alþjóðlega vernd að lokinni hælismeðferð verði jöfnuð enda sé réttarstaða beggja hópa sú sama og engar málefnalegar ástæður til að mismuna þeim. Vonast er til að framkvæmd sem að þessu snýr verði flýtt eins og frekast er kostur.

Rauði krossinn hefur lagt áherslu á að hluti aðstoðar við hælisleitendur og flóttamenn að samfélaginu geti hafist strax við komu, óháð því hvort viðkomandi hælisleitandi hlýtur hér vernd eða ekki. Þeir sem fá hér vernd fá þannig frá fyrstu stundu tækifæri til að vera virkir þátttakendur í íslensku samfélagi og þeir sem snúa aftur til upprunalands eða þriðja lands séu betur í stakk búnir til að takast á við þær áskoranir sem því fylgja.

Rauði krossinn vill taka fram að samkvæmt tillögum sem ræddar hafa verið innan Velferðarvaktarinnar um málefni þeirra sem berskjaldaðir eru er lögð áhersla á aukna samvinnu við félagasamtök. Teljum við það einnig eiga við hér, að leggja beri áherslu á að nýta eftir megni sérstöðu, sérþekkingu og bolmagn félagasamtaka til hagsbóta fyrir innflytjendur og íslenskt samfélag.

II. Athugasemdir við einstaka kafla áætlunarinnar

Félagið gerir athugasemdir við einstaka liði hér fyrir neðan en lýsir sig almennt hlynnta þeim liðum sem ekki eru tilgreindir sérstaklega.

A. Samfélagsstoð

A.1. Mæling á viðhorfum

Hér mætti huga að því að leita eftir viðhorfum innflytjenda sjálfra um það hvernig og hvaða viðhorfum þeir mæta og hvort þau breytist með þessum og öðrum aðgerðum. Þeir eru líklega sjálfir best settir til þess að meta viðhorfsbreytingar í eigin garð.

A.5. Málþing innflytjenda

Félagið sér sannarlega þörf á að efla einstaklinga af erlendum uppruna og samtök þeirra. Eins og kemur fram í skýrslu ráðherra eru slík heildarsamtök ekki til og ætti að veita fjármagni og tíma til að vinna að slíku. Mætti því setja inn sér framkvæmdarlið sem lýtur að því. Með því er einnig tryggara að hagsmunir þeirra innflytjenda sem eru í hvað lakastri stöðu fái tilskylda athygli.

Rauði krossinn óskar eftir að vera samstarfsaðili hvað þetta varðar og telur reyndar að félagið sé í einstakri stöðu til að aðstoða við slíka uppbyggingu.

B. Fjölskyldustoð

B.2. Fyrirmynd að móttökuáætlun

Félagið fagnar þessum lið enda fer aðlögun fram í nærumhverfi fólks og vill enn benda á mikilvægi gagnkvæmni og samþættingar varðandi aðlögun. Félagið ítrekar ofangreinda athugasemd um þörf á almennri stefnumótun stjórnvalda sem gæti verið grunnur að sérstökum móttökuáætlunum sveitarfélaga. Þetta myndi auðvelda mjög vinnu hinna smærri sveitarfélaga.

Það er alla vega ljóst að þörf er almennrar umræðu og stefnumótunar um það hvers konar fjölmenningarsamfélag sveitarfélag ætli að byggja upp á sínu svæði sem dregur fram kosti þess og áskoranir og tryggir öllum sama rétt. Örfá sveitarfélög, einkum hin stærri, hafa sett sér almenna mannréttindastefnu eins og nefnt er að ofan, sem tekur tillit til þess fjölbreytileika sem fyrir er í samfélaginu. Slík stefnumótunarvinna er ekki auðveld yfirhlöðnum sveitarstjórnunum með takmarkað fjármagn og mannafla.

Rauði krossinn hyggst ræða við og hvetja sveitarfélög við þessa vinnu á næstu misserum og fagnar því að hafa verið bætt við sem samstarfsaðila við þessa aðgerð.

B.5. Innflytjendur á húsnæðismarkaði

Reykjavíkurborg Rauða krossins vinnur að skýrslu um stöðu innflytjenda á húsnæðismarkaði og félagið fagnar því að verða samstarfsaðili hér. Ennfremur má nefna að verkefni deildarinnar „Opíð hús fyrir innflytjendur“ hefur í raun snúist upp í neyðaraðstoð við húsnæðisleit fyrir þá sem fengið hafa alþjóðlega vernd eftir hælisleit. Sú staðreynd undirstrikar þá alvarlegu stöðu sem Rauði krossinn telur vera í húsnæðismálum þessa hóps einkum á höfuðborgarsvæðinu.

B.7. Stuðningur við konur sem búið hafa við heimilisofbeldi

Rauði krossinn fagnar þessari aðgerð enda einn liður í fyrra áheiti félagsins og stjórnvalda. En félagið vill einnig benda á mikilvægi þess að efla stuðningsnet við börn sem búa við heimilisofbeldi. Ofbeldið beinist einnig gegn þeim í einhverjum tilvikum en nýlegar rannsóknir sýna að áhrif ofbeldis á annað heimilisfólk eru gríðarleg.

B.8. Ofbeldi

Félagið telur þennan lið afar mikilvægan, ekki síst í ljósi þróunar undanfarna mánuði hér og víða á Vesturlöndum. Það er brýnt að fylgjast vel með hatusorðræðu og vinna markvisst gegn slíkri orðræðu með fræðslu sem stuðlar að virðingu og umburðarlyndi.

C. Menntastoð

C.1. Jöfn tækifæri til náms

Rauði krossinn leggur til að stjórnvöld beiti sér fyrir að allir skólar setji sér fjölmenningarstefnu, þannig að ljóst sé hvernig taka eigi á móti innflytjendum og aðstandendum þeirra inn í skólasamfélagið. Slík stefna ætti að eiga sér grunn í almennri stefnu yfirvalda samanber ofangreint.

C.2. Virkt tvítyngi/fjöltýngi og móðurmálskennsla

Ástæða er að fagna sérstaklega því markmiði að efla stórkostlega móðurmálskennslu barna og unglinga með annað tungumál en íslensku sem móðurmál. Með nútímatækni eru ótal kennsluaðferðir mögulegar fyrir fámennari skóla. Því mætti hikstalaust stefna að því að öll börn af erlendum uppruna fái kennslu í móðurmáli sínu árið 2019.

C.4. Íslenskukennsla fyrir fullorðna

Fagna ber þessum þætti. Tungumálið er lykillinn að samfélaginu og um leið helsta hindrun á möguleikum fólks til vinnu o.s.frv. Algengt er að fræðsla sé af skörnum skammti, sé ekki við hæfi nemenda og misjöfn að gæðum. Hér mætti bæta við eftirfylgni með að viðkomandi gæðaviðmið séu virt.

Félagið mælir einnig eindregið með að horft verði til landa eins og Noregs við fyrirkomulag tungumálakennslu fullorðinna innflytjenda. Rauði krossinn leggur til að hið opinbera standi straum af kostnaði við 720 kennslustundir í íslensku fyrir alla flóttamenn og fólk sem kemur til landsins vegna fjölskyldusameiningar, líkt og nú er kveðið á um í reglum vegna kvótaflóttamanna. Styrkur til annarra innflytjenda verði einnig skoðaður. Hvatning til íslenskunámsins verði og stóraukin.

C.5. Menntun túlka og stöðupróf fyrir samfélagstúlka

Mikil þörf er á að bæta úr þessu eins og lagt er til. Félagið mælir með að það verði efnahagslegur hvati fólginu í því fyrir fólk með þekkingu á öðrum tungumálum að mennta sig í túlkafræðum, þ.e. að það fái meira borgað fyrir túlkavinnu sína ef það hafi þetta próf.

C.6. Mat á menntun

Mikil þörf er á úrbótum á þessu sviði og félagið leggur til að tími sem er ætlaður til þessa sé stytur um helming, þ.e. að þessar úrbætur liggi fyrir á árinu 2017.

D. Vinnumarkaðsstoð

Rauði krossinn vill ítreka að fordómar gagnvart innflytjendum á vinnumarkaði eru miklir og nægja einir og sér til að hefta atvinnumöguleika, framgang og möguleika fólks í starfi. Félagið leggur því til að á þessu verði tekið í áætluninni. Í skýrslu ráðherra er getið um þetta og vísað í þætti A.2. og A.3. en það er frekar almenns eðlis og að ósekju mætti hafa sem sérlið undir vinnumarkaðsstoðinni (D) að vinna markvisst gegn fordómum innan vinnustaða og á vinnumarkaði almennt og fá aðila vinnumarkaðarins til að taka á sig tilskylda ábyrgð.

E. Flóttafólk

Eins og áður segir fagnar félagið viðbótaráherslum varðandi flóttafólk. Þó má velta því upp hvort heppilegra sé að flétta sérstaka þætti varðandi þennan hóp inn í hinar fjórar meginstoðirnar.

Félagið fagnar sérstaklega því að jafna beri aðstæður flóttafólks sem koma fyrir milligöngu Flóttamannastofnunar Sameinuðu þjóðanna og þeirra sem koma til landsins eftir öðrum leiðum. Félagið hefur mörg undanfarin misseri rætt neikvæðar afleiðingar núverandi ástands við stjórnvöld og telur mjög brýnt að þessi vinna verði kláruð sem fyrst eins og getið er hér að framan.

Í fyrstu málsgrein er rætt um þau áföll sem flóttafólk þarf að kljást við en undir framkvæmdaliðum er hvergi að sjá viðurkenningu á þeim gríðarlega vanda sem margir búa við vegna þessa og þörf á sértækri aðstoð til lengri tíma. Sjá frekar undir E.2.

Rauði krossinn leggur jafnframt ríka áherslu á að samráð sé haft við flóttafólk hér á landi þegar úrræði fyrir flóttafólk eru þróuð. Það er reynsla félagsins að samráð við þá sem þegar hafa farið í gegnum móttöku hér á landi sé lykillinn að farsælli þróun úrræða fyrir flóttafólk.

E.2. Fræðsla og ráðgjöf fyrir flóttafólk

Óljóst er hversu umfangsmikil þessi fræðsla á að vera eða hversu mikil viðbót þetta er við það sem nú þegar er í boði í móttökuáætlunum sveitarfélaganna fyrir flóttafólk. Eins er óljóst hver á að standa að þessari fræðslu. Og það þyrfti að tryggja að þetta sé tengt við þætti B.3. og B.4.

Samanber það sem sagt er að ofan er það mat Rauða krossins að það þurfi að stórauka fræðslu um andlegt heilbrigði og þau áhrif sem áföll og langvarandi streita getur haft á fólk.

Það hefur og sýnt sig að flóttafólk sem hefur verið undir miklu álagi í langan tíma þarf iðulega lengri tíma til að meðtaka fræðslu og oft er þörf á að endurtaka hana jafnvel oftari en einu sinni. Mat Rauða krossins er því að fræðsla til flóttafólks þurfi að vera í nokkrum skrefum og að fólki gefist kostur á að sitja slíka fræðslu aftur sér til upprifjunar sé það nauðsynlegt. Jákvætt er að hefja fræðsluna fljótlega eftir verndarveitingu eins og gert er ráð fyrir en að skýrt komi fram að hún nái yfir lengri tíma.

E.3. Endurskoðun lagaumhverfis

Félagið telur að skýra megi orðalag hvað varðar framkvæmd þessa liðar þannig að alveg skýrt sé hvað átt er við og eigi að gera.

E.4. Rannsókn

Félagið fagnar þessum lið og vonast eftir að sérstaklega verði haft í huga bæði duldir og opnir fordómar í garð innflytjenda sem eru í íslensku samfélagi sem og þær miklu en oft ógreindu afleiðingar áfalla og langvarandi streitu á andlega heilsu flóttafólks.

III. Lokaorð

Eins og fram kemur hér að ofan fagnar Rauði krossinn flestum atriðum í tillögunni að framkvæmdaáætlun en telur að ýmis atriði þarfnist frekari skoðunar og endurbóta og hefur í því skyni gert grein fyrir helstu athugasemdum sínum hér að ofan.

Mikilvægt er að þessari áætlun verði tryggt brautargengi og fjármagn tryggt til verkefnanna.

Félagið ítrekar þó enn og aftur mikilvægi almennrar stefnumótunar yfirvalda fyrir málaflökkinn sem þjónaði sem grunnur fyrir þessa og framtíðar framkvæmdaáætlanir, þar sem hugmyndafræði, hugtök og hlutverk hinna fjöldamörgu ólíku aðila væru vel skilgreind og skýrð. Sú vinna myndi og gagnast hinum minni sveitarfélögum sérlega vel.

Fulltrúar Rauða krossins eru tilbúnir að gera frekari grein fyrir ofangreindum sjónarmiðum sé þess óskað.

Viðhengi

Áheit íslenskra yfirvalda og Rauða krossins á Íslandi gert á 32. alþjóðaráðstefnu ríkisstjórna og landsfélaga Rauða krossins og Rauða hálfmánans í Genf 2015.

- *Pledge regarding the protection of refugees coming from conflict areas.*
- *Pledge aiming at decreasing prejudism against foreigners and at the same time facilitae mutual integration into society.*

UMSÖGN

Viðtakandi: Alþingi - allsherjar og menntamálanefnd

Sendandi: Mannréttindaskrifstofa Reykjavíkurborgar

Efni:

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019. Þingskjal 1285, mál 765.

Texti:

Vísað er til erindis nefndarsviðs Alþingis dagsett 13.06.2016 varðandi ósk um umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019.

Mannréttindaskrifstofa leggur fram eftirfarandi athugasemdir:

Mörg verkefni sem mikilvægt er að sinna eru hluti af framkvæmdaáætluninni. Að velja tiltekna málaflokka, stoðir, og leggja áherslu á þá gerir áætlunina skilmerkari. Stoðir A til og með D taka hver fyrir sig til tiltekins sviðs samfélagsins, en stoð E fjallar um tiltekinn samfélagshóp. Sérstakri áherslu á flóttafólk er fagnað en þó færi betur á því að hafa ekki sérstaka flóttamannastoð, heldur setja þær aðgerðir undir hinar stoðirnar, þar sem við á.

Alls eru skilgreindar 30 aðgerðir og í tengslum við þær er lagt til að stofnaðir verði 13 starfshópar, auk vinnuhópa, samstarfsteyma, nefnda og undirbúningsnefnda. Virðist sem hlutverk sumra af starfshópunum sé í raun að vinna þá undirbúningsvinnu sem hefði átt að vera búin að eiga sér stað til undirbúnings aðgerðaáætlunarinnar. Því fjalla nokkrar aðgerðir um að safna upplýsingum eða greina upplýsingar sem liggja fyrir, frekar en að grípa til aðgerða á grundvelli þeirra upplýsinga. Gæti það verið ástæða þess að oft er mikið misræmi milli þess sem sett er fram sem markmið aðgerðarinnar annars vegar og framkvæmdar og niðurstöðu sömu aðgerðar hins vegar.

Til að áætlunin nái markmiðum sínum vantar tvennt í hana. Annars vegar bætt aðgengi að tulkapjónustu með stofnun túlkasjóðs fyrir einstaklinga, eins og lagt var til í Skýrslu um tulkapjónustu fyrir innflytjendur, sem unnin var fyrir innflytjendaráð 2011. Hins vegar er enn frekari niðurgreiðsla á íslenskunámskeiðum, en kostnaður er helsta hindrun í vegi

íslenskunáms innflytjenda. Eitt námskeið kostar nú um fimmtung af mánaðarlegum ráðstöfunartekjum einstaklings á lágmarkslaunum.

Upplýsingamiðlun til innflytjenda og þátttaka þeirra í samfélaginu er rauður þráður í gegnum allar stoðir. Í því samhengi blasir við að opnuð sé upplýsingamiðstöð í samvinnu ríkis, sveitarfélaga og félagasamtaka. Slík miðstöð væri vettvangur samvinnu þessara aðila varðandi málefni innflytjenda, aðgengilegur og þekktur staður fyrir þá sem flytja til landsins til að fá upplýsingar og jafnframt vettvangur samfélagsþátttöku. Slík upplýsingamiðstöð ætti að vera staðsett þar sem yfirgnæfandi meirihluti innflytjenda er búsettur, á höfuðborgarsvæðinu.

Gera þarf óháða úttekt á starfsemi Fjölmenningarseturs á Vestfjörðum þar sem lagt væri mat á hvort starfsemin uppfylli lögbundið hlutverk þess og hvort þeim fjármunum sem fara til rekstursins sé vel varið á þennan hátt.

Talsverðar kröfur eru gerðar til Þjóðskrár um aukna upplýsingamiðlun til innflytjenda og til sveitarfélaga. Auk lagalegra spurninga sem vakna í því samhengi má spyrja hvort ekki sé nauðsynlegt að tryggja að stofnunin geti sinnt betur grundvallarþjónustu á borð lögheimilisskráningar áður en bætt er á hana hlutverkum. Eins og er tekur margar vikur að skrá lögheimili og þessi mikli dráttur á lögheimilisskráningum hefur keðjuverkandi neikvæð áhrif á réttindi fólks og þarf að leysa strax.

Í þessu samhengi þarf líka að finna lausn á því vandamáli að þeir sem búa í ólöglegu húsnæði geta ekki skráð lögheimili sitt og njóta því ekki þeirra réttinda sem lögheimilisskráning veitir þeim. Grípa þarf til aðgerða gegn þeim sem leigja út óboðlegt og ólöglegt húsnæði, gera ólöglega leigusamninga við fólk og brjóta á réttindum þeirra sem leigjendur.

Aðgerðir vantar til að fjölga þeim innflytjendum sem skráðir eru með heimilislækni og til að auðvelda þá skráningu. Í tengslum við það þarf að draga úr óþörfum komum á bráðamóttöku með tilheyrandi kostnaði fyrir einstaklinginn og heilbrigðiskerfið.

Jafnframt þarf að skoða kostnað þeirra sem ekki eru sjúkratryggðir af heilbrigðisþjónustu og sérstaklega hvort há komugjöld á bráðamóttöku hamli því að þolendur heimilisofbeldis sækir sér aðstoð. Einnig mætti skoða hvort ósjúkratryggðir ættu ekki að njóta ókeypis túlkþjónustu í mæðravernd, líkt og sjúkratryggðir, með hagsmuni barnsins í huga.

Undir fjölskyldustöðina mætti koma aðgerð til að jafna rétt barna frá löndum innan og utan EES, á aldrinum 18 til 21 árs. Er annars vegar gert ráð fyrir að börn séu á ábyrgð foreldra sinna til 21 árs aldurs en hins vegar að þau verði óháð og ótengd foreldrum sínum við 18 ára aldur. Hefur þetta hindrað mörg börn í að sameinast foreldrum sínum sem búsettir eru hér.

Einnig þarf að gera áætlun um móttöku barna sem flytjast hingað eftir 15 ára aldur, fara lítið eða ekkert í grunnskóla og eiga erfitt með að komast inn á vinnumarkaðinn sökum aldurs. Þessi börn eru í sérstaklega viðkvæmri stöðu.

Í vinnumarkaðsstöð ætti að vera áhersla á að koma í veg fyrir að brotið sé á réttindum fólks og aðgerðir gegn mansali.

Virðingarfyllst

Anna Kristinsdóttir
mannréttindastjóri Reykjavíkurborgar

Alþingi
Allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 24. júní 2016.
VEL2016060035

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019. Þingskjal 1285 - 765. mál. Lagt fyrir á 145. löggjafarþingi 2015-2016.

Vísað er til erindis nefndasviðs Alþingis sem barst Reykjavíkurborg þann 13. júní 2016 varðandi beiðni um umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019.

Að mati velferðarsviðs Reykjavíkurborgar er framkvæmdaáætlunin metnaðarfull og umfangsmikil. Mikilvægt er að tryggja að henni fylgi nægjanlegt fjármagn svo unnt sé að framfylgja henni auk þess að eftirfylgni með framkvæmdaáætluninni er mikilvæg.

Af hálfu velferðarsviðs Reykjavíkurborgar eru gerðar eftirfarandi athugasemdir :

Þjónusta við hælisleitendur og einstaklinga sem fá stöðu flóttamanns:

Að undanfögnu hefur hópur þeirra sem leita hælis á Íslandi stækkað mjög mikið og samsetning hópsins hefur breyst í þátt átt að nú er um að ræða fleiri fjölskyldur með börn. Um leið og hælisleitandi fær dvalarleyfi á Íslandi missir hann það húsnæði og þann framfærslueyri sem honum var séð fyrir af hálfu ríkisins á meðan á hælismeðferð stóð. Við skráningu lögheimilis í þjóðskrá öðlast viðkomandi rétt til félagslegrar þjónustu af hálfu viðkomandi sveitarfélags á grundvelli laga nr. 40/1991 um félagsþjónustu sveitarfélaga, þ.m.t. til að sækja um félagslegt leiguhúsnæði. Ljóst er að einstaklingar í þessari stöðu eiga erfitt með að finna sér húsnæði á almennum markaði og geta ekki treyst á að fá úthlutað félagslegu leiguhúsnæði um leið og þeir missa húsnæði sem þeim er séð fyrir meðan á hælismeðferð stendur.

Í maí 2014 setti félags- og húsnæðismálaráðherra leiðbeinandi reglur fyrir sveitarfélög um móttökuþjónustu og aðstoð við félagslega þátttöku flóttafólks þar sem m.a er fjallað um endurgreiðslu frá ríkissjóði til sveitarfélaga á útlögðum kostnaði vegna fjárhagsaðstoðar fyrstu tvö árin sem flóttamaður hefur skráð lögheimili í landinu, sbr. 2. mgr. 15. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga. Þar er fjallað um mismunandi þjónustupætti sem mælt er með að sveitarfélögin veiti umræddum einstaklingum, m.a. námsaðstoð. Fram kemur að leitast skuli við að veita flóttafólki, sem ekki hefur lokið námi í grunnskóla eða framhaldsskóla, styrk til

framhaldsskólanáms og í sérstökum tilvikum beri að leitast við að veita flóttafólki, sem ekki hefur lokið námi í háskóla, styrk til háskólanáms enda eigi viðkomandi ekki kost á láni hjá Lánasjóði íslenskra námsmanna sökum búsetutíma á Íslandi. Ljóst er að flestir einstaklingar í þessari stöðu þurfa lengri tíma til að ljúka námi en tvö ár og ef að sveitarfélag hefur samþykkt styrk við byrjun námsferils og aðstæður viðkomandi hafa ekki breyst er ljóst að sveitarfélag þarf að samþykkja slíkan námsstyrk þar til viðkomandi lýkur sínu námi. Hins vegar kemur einungis til endurgreiðsla ríkisins hvað varðar fyrstu tvö árin.

Þegar horft er til breyttrar samsetningar þess hóps, þ.e. til aukningar fjölskyldufólks, er ljóst að sú þjónusta sem veitt er af hálfu sveitarfélaga er orðin mun flóknari og umfangsmeiri en áður. Starfsfólk sveitarfélaga innir af hendi ómælda vinnu við að aðstoða og leiðbeina þeim sem fengið hafa stöðu flóttamanns eftir hælismeðferð. Sú vinna felst ekki einungis í afgreiðslu fjárhagsaðstoðar og aðstoð í húsnæðismálum heldur er þar um að ræða samskipti við margar stofnanir og einkaaðila varðandi ýmis mál er upp koma í daglegu lífi fólks. Bæði er hér um að ræða vinnu sem innt er af hendi af hálfu starfsmanna þjónustumiðstöðva Reykjavíkurborgar og af hálfu starfsmanna Barnaverndar Reykjavíkur. Sá kostnaður sem ríkið hefur endurgreitt sveitarfélögum á grundvelli 15. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga hefur aðeins verið útlagður kostnaður sveitarfélags á grundvelli reiknings en nauðsynlegt er að endurgreiðslan nái einnig til vinnuframlags starfsmanna sveitarfélaga. Þá er jafnframt nauðsynlegt að lengja það tveggja ára tímabil sem tilgreint er í núgildandi lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga enda ljóst að sá tími er í fæstum tilfellum nægjanlegur til að stuðla að því með félagslegri aðstoð að viðkomandi einstaklingar verði sjálfbjarga í íslensku samfélagi.

Misræmi milli hópa flóttafólks:

Misræmið á milli aðstoðar til hópa svonefnds kvótaflóttafólks og annarra flóttamanna er gífurlega mikið og nauðsynlegt er að gera breytingar á því fyrirkomulagi sem nú er við lýði. Nú er móttökusveitarfélögum, á grundvelli samninga, greiddur kostnaður við móttöku og þjónustu við kvótaflóttamenn í ákveðinn tíma og þeir hópar flóttafólks fá mikla aðstoð við að koma sér fyrir á Íslandi. Þeir einstaklingar sem koma á eigin vegum og óska eftir hæli á Íslandi fá aðstoð vegna húsnæðis og framfærslu á meðan á afgreiðslu umsóknar stendur, einnig á grundvelli samninga ríkis og sveitarfélags. Það er hins vegar mjög mikill munur á þeirri aðstoð sem þessir hópar fá þar sem kvótaflóttamenn fá mjög víðtæka aðstoð á ýmsum sviðum. Þegar einstaklingar sem beðið hafa eftir afgreiðslu hælisumsóknar fá stöðu flóttamanns og skráningu lögheimilis í þjóðskrá stendur þeim til boða að sækja um aðstoð og fá þjónustu hjá viðkomandi sveitarfélagi. Sú aðstoð miðast við reglur viðkomandi sveitarfélags og er þar af leiðandi mun minni heldur en sú aðstoð sem veitt er til kvótaflóttamanna og einstaklinga í hælismeðferð. Sérstaklega ber í þessu sambandi að nefna stöðuna í húsnæðismálum sem er mjög erfið.

Afar brýnt er því að ríkið veiti sveitarfélögum fjárhagslegan stuðning með það að markmiði að allir hópar flóttafólks fái sambærilega aðstoð og er mjög mikilvægt að horfa til framtíðar í þeim efnum svo að unnt verði að stemma stigu við alvarlegum vandamálum sem upp geta komið.

Í þessu sambandi er einnig rétt að nefna þá aðstoð sem sveitarfélög veita útlendingum í neyð og endurgreidd er af hálfu ríkisins á grundvelli *reglna nr. 1185/2011 um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga í sérstökum tilvikum við erlenda ríkisborgara, utan EES, sem ekki eiga lögheimili á Íslandi*. Í þessum tilfellum getur verið um að ræða fólk í erfiðri aðstöðu, s.s.

fórnarlömb mansals og fylgdarlaus börn. Hvað fylgdarlaus börn varðar kemur fram í 15. gr. barnaverndarlaga nr. 80/2002 að ef barn á ekki lögheimili á Íslandi eða er hér án forsjáraðila sinna skuli barnaverndarnefnd í umdæmi þar sem barn dvelst eða er statt fara með mál þess. Barnaverndarnefnd fer þá með umsjá barnsins eftir því sem þörf krefur og ber að gera allar nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja hagsmuni þess en ríkissjóður endurgreiðir sveitarstjórn útlagðan kostnað sem af máli hlýst. Hér er einungis fjallað um útlagðan kostnað en ekki er tekið tillit til þess kostnaðar sem felst í vinnu starfsmanna borgarinnar.

Kröfur um framfærslu, almannatryggingakerfið og sjúkratryggingar:

Í 55. gr. nýrra laga um útlendinga er fjallað um grunnskilyrði dvalarleyfis sem m.a. felast í því að hafa tryggja framfærslu samkvæmt 56. gr. laganna auk sjúkratrygginga. Í 56. gr. laganna segir jafnframt að útlendingur sem er eldri en 18 ára og sækir um dvalarleyfi skuli sýna fram á að framfærsla hans sé trygg þann tíma sem hann sækir um að fá að dveljast hér á landi.

Í 12. og 13. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991 kemur fram að sveitarfélag skuli sjá um að veita íbúum þjónustu og aðstoð samkvæmt lögnum og jafnframt tryggja að þeir geti séð fyrir sér og sínum. Með íbúa sveitarfélags er í lögnum átt við hvern þann sem lögheimili á í viðkomandi sveitarfélagi. Sveitarfélögum ber því skylda til að veita þeim einstaklingum sem eiga lögheimili í sveitarfélaginu þjónustu og aðstoð sem og tryggja framfærslu þeirra ef allt annað þrýtur.

Á síðustu árum hefur orðið fjölgun í útgáfu dvalarleyfa á grundvelli fjölskyldusameiningar og hefur umsókn um fjárhagsaðstoð frá Reykjavíkurborg frá einstaklingum með dvalarleyfi á grundvelli fjölskyldusameiningar jafnframt fjölgað. Nefna má sem dæmi tilfelli þar sem 18 ára gamall einstaklingur sótti um fjárhagsaðstoð í formi námsstyrks en honum var synjað um aðstoðina þar sem hann var með dvalarleyfi á grundvelli fjölskyldusameiningar og var samkvæmt því á framfæri föður síns. Úrskurðarnefnd félagsþjónustu og húsnæðismála felldi þá ákvörðun úr gildi á þeim forsendum að tekjur föðurins væru ekki nógu háar til að framfleyta fjölskyldunni og þar af leiðandi varð að veita viðkomandi fjárhagsaðstoð til framfærslu.

Í þeim tilfellum sem foreldrar einstaklinga með dvalarleyfi hafa komið til landsins á grundvelli fjölskyldusameiningar er oftast um að ræða aldrað fólk sem á lítinn eða engan rétt til aðstoðar samkvæmt lögum um almannatryggingar og leitar því eftir framfærslu frá sveitarfélagi þegar framfærsla þeirra bregst af hálfu fjölskyldunnar. Í 17. gr. laga nr. 100/2007 um almannatryggingar kemur fram að rétt til ellilífeyris eigi þeir sem eru 67 ára eða eldri og hafa verið búsettir hér á landi a.m.k. þrjú almanaksár frá 16 til 67 ára aldurs. Ef einstaklingur án lífeyris flyst á hjúkrunarheimili á hann að sama skapi ekki rétt á vasapeningum sem greiddir eru lífeyrisþegum í stað lífeyris, eftir flutning á hjúkrunarheimili, sbr. 8. mgr. 48. gr. sömu laga. Í nýlegum úrskurði frá úrskurðarnefnd velferðarmála var fjallað um mál einstaklings sem hafði fengið dvalarleyfi á grundvelli fjölskyldusameiningar en sótti í kjölfar þess um fjárhagsaðstoð til framfærslu frá Reykjavíkurborg þar sem viðkomandi átti ekki rétt til ellilífeyris frá Tryggingastofnun. Við flutning viðkomandi á hjúkrunarheimili átti hann því ekki heldur rétt til greiðslu vasapeninga frá Tryggingastofnun. Synjaði sveitarfélagið um greiðslu fjárhagsaðstoðar að samsvarandi fjárhæð og vasapeningar frá Tryggingastofnun. Úrskurðarnefnd vísaði þeirri ákvörðun til nýrrar meðferðar hjá sveitarfélaginu.

Með vísan til framangreinds er ljóst að ákveðin skörun er á milli laga um útlendinga og laga um félagsþjónustu sveitarfélaga og mikilvægt er að lögin séu efnislega samhljóma þegar kemur að grunnframfærslu einstaklinga.

Þar sem endurgreiðsla fjárhagsaðstoðar af hálfu ríkisins til sveitarfélaga nær einungis til þeirrar aðstoðar sem veitt er síðustu tvö árin eftir að útlendingur flyst til landsins er ljóst að í framtíðinni munu útgjöld sveitarfélaga af þessum toga aukast verulega og því er að mati velferðarsviðs Reykjavíkurborgar nauðsynlegt að komið verði til móts við sveitarfélög af hálfu ríkisins hvað þetta varðar.

Þá er einnig mikilvægt að kannaður sé réttur innflytjenda í almannatryggingakerfinu og sjúkratryggingakerfinu og er sérstaklega brýnt að skoða stöðu flóttamann. Í því samhengi má e.t.v. kanna hvort æskilegt sé að sveitarfélög aðstoði innflytjendur/flóttamenn varðandi þann kostnað sem til fellur vegna umræddrar þjónustu gegn endurkröfu á ríkið.

Skráning hjá Þjóðskrá Íslands:

Þá telur velferðarsvið Reykjavíkurborgar einnig rétt að benda á að rétt skráning einstaklinga hjá Þjóðskrá Íslands skiptir miklu máli hvað varðar rétt til félagslegrar þjónustu frá sveitarfélögum. Í framkvæmd hefur borið á því að langur tími getur liðið frá því að Útlendingastofnun veitir dvalarleyfi þar til umræddur einstaklingur er skráður í þjóðskrá og fær þá lögheimili og kennitölu. Slíkt getur valdið vandkvæðum hvað varðar þá þjónustu sem umræddur einstaklingur fær í samfélaginu t.d. hvað varðar félagslega þjónustu, leikskóla og heilbrigðisþjónustu.

Velferðarsviðs Reykjavíkurborgar telur rétt að benda á að þeir einstaklingar sem fá dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða eru skráðir hjá þjóðskrá frá þeim degi sem leyfið er veitt en þeir einstaklingar sem fá stöðu flóttamanns eru skráðir afturvirk í þjóðskrá frá umsóknardegi. Með því að skrá einstakling með stöðu flóttamanns afturvirk frá umsóknardegi og með hliðsjón af því hversu langan tíma málsmeðferð í máli hælisleitanda getur tekið þá getur það leitt til þess að réttur sveitarfélaga til endurgreiðslu frá ríkissjóði á útlögðum kostnaði fyrstu tvö árin sem flóttamaður hefur skráð lögheimili í landinu, sbr. 2. mgr. 15. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, sé skertur eða falli niður.

Í umsögn velferðarsviðs Reykjavíkurborgar um frumvarp til laga um útlendinga kom fram að í framkvæmd hafi komið upp tilfelli þar sem einstaklingar í þjóðskrá eru skráðir með lögheimili í sveitarfélaginu en við nánari athugun hafi komið í ljós að dvalarleyfi þeirra er útrunnið. Sveitarfélaginu er skylt að veita þeim þjónustu sem lögheimili eiga í sveitarfélaginu og því getur sú staða komið upp að sveitarfélagið sé að veita einstaklingum sem eru með útrunnið dvalarleyfi þjónustu, t.d. fjárhagsaðstoð til framfærslu. Nauðsynlegt er að einstaklingar sem eru með útrunnið dvalarleyfi séu skráðir á utangarðsskrá hjá þjóðskrá enda yrði það hvatning til að ganga rétt frá málum sínum hjá Útlendingastofnun.

Samkvæmt upplýsingum sem velferðarsviði Reykjavíkurborgar hafa borist hefur orðið breyting á þessu og hefur skráning Þjóðskrár Íslands hvað þetta varðar orðið betri. Brýnt er að skráning í þjóðskrá sé rétt og upplýsingar úr þjóðskrá veiti rétta mynd af stöðu útlendinga í landinu og að þjóðskrá sé uppfærð jafnóðum og breytingar verða.

Þá er mikilvægt að hjúskaparstaða sé skráð í þjóðskrá þar sem fjárhagsaðstoð sveitarfélagsins til framfærslu tekur mið af hjúskaparstöðu.

Starf Fjölmenningsseturs og innflytjendaráðs:

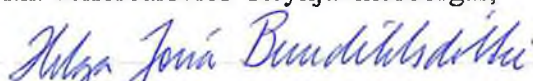
Þá telur velferðarsvið Reykjavíkurborgar mikilvægt að starf Fjölmenningsseturs sé endurskipulagt svo fjármunir sem veittir eru til setursins nýtist betur. Skýrt kemur fram í lögum um málefni innflytjanda nr. 116/2012 að verkefni Fjölmenningsseturs sé m.a. að vera sveitarfélögum til ráðgjafar við að taka á móti innflytjendum sem flytjast í sveitarfélagið. Að mati velferðarsviðs skortir verulega á um að Fjölmenningssetur sinni framangreindu hlutverki sínu.

Einnig er bent á að hlutverk innflytjendaráðs er óskýrt auk þess sem ráðið er lítið sýnilegt en í því sambandi má nefna að nýjustu fundargerðir innflytjendaráðs sem birtar eru á heimasíðu velferðarráðuneytisins eru frá fyrri hluta árs 2013. Í 5. gr. laga um málefni innflytjanda nr. 116/2012 kemur m.a. fram að hlutverk innflytjendaráðs sé að stuðla að samhæfingu og samráði milli ráðuneyta, sveitarfélaga og innan stjórnsýslunnar. Æskilegt væri að þjónstuaðilar, eins og sveitarfélög, gætu leitað til innflytjendaráðs með þau málefni sem upp koma og falla ekki að því kerfi sem fyrir er í landinu. Má í því samhengi nefna mál sem rakið er hér að framan varðandi einstakling sem kom til landsins á grundvelli fjölskyldusameiningar og átti ekki rétt til ellilífeyris frá Tryggingastofnun. Við flutning viðkomandi á hjúkrunarheimili átti hann því ekki heldur rétt til greiðslu vasapeninga frá Tryggingastofnun. Þá er fjárhagsaðstoð frá sveitarfélagi ekki veitt einstaklingum sem dveljast á hjúkrunarheimilum þar sem grunnþörfum einstaklings er mætt á hjúkrunarheimilinu. Viðkomandi féll því á milli tveggja kerfa en brýnt er að koma í veg fyrir slík tilvik.

Með hliðsjón af framansögðu er mikilvægt er að störf Fjölmenningsseturs og innflytjendaráðs styðji í raun við þá þjónustu sem sveitarfélögum og öðrum aðilum er ætlað að veita innflytjendum. Miðað við umfang og eðli þeirra mála sem falla undir þennan málaflokk verður að telja að lög um málefni innflytjenda nr. 116/2012 hafi lítið vægi og brýnt sé að skilgreina betur hvaða starfsemi falli undir þau og hvert sé raunverulegt hlutverk Fjölmenningsseturs og innflytjendaráðs.

Leyfi til dvalar á Íslandi eru veitt af hálfu Útlendingastofnunar og hafa sveitarfélög ekki aðkomu að því ferli. Mikilvægt er að hafa í huga að útlendingar eru þjóðfélagshópur sem í mjög mörgum tilfellum þarf meiri félagslega þjónustu en aðrir hópar, ekki síst þegar um er að ræða börn og ungmenni. Það er sérstaklega mikilvægt að útlendingar fái þá þjónustu sem nauðsynleg er til að aðlögun að íslensku samfélagi gangi vel. Mikilvægt er að ríkið ábyrgist að unnt sé að þjónusta þessa einstaklinga og aðlaga þá að íslensku samfélagi án þess að sá kostnaður sem af því hlýst leggist að mestu á sveitarfélögin.

Virðingarfyllst,
f.h. velferðarsviðs Reykjavíkurborgar,

Helga Jóna Benediktsdóttir,
lögfræðingur

Afrit: Skrifstofa borgarstjórnar

Reykjavík, 25. júlí 2016
SFS2016060118

4.8

Alþingi
Allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016 – 2019. Þingskjal 1285 – 765. mál. Lagt fyrir á 145. löggjafarþingi 215-2016

Við er til erindis nefndasviðs Alþingis sem barst Reykjavíkurborg þann 13. júní 2016 varðandi beiðni um umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019.

Skóla- og frístundasvið vísar til umsagnar fjölmenningsarteymis skóla- og frístundasviðs, dags. 13. janúar 2015, varðandi málefnið.

Tekið er undir sjónarmið er fram koma í umsögn velferðarsviðs Reykjavíkurborgar, dags. 24. júní sl. Afar mikilvæg er að tryggt sé að framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fylgi nægjanlegt fjármagn svo unnt sé að framfylgja henni auk þess sem að eftirfylgni með framkvæmdaáætluninni er mikilvæg.

Sérstaklega er tekið undir umfjöllun velferðarsviðs varðandi misræmi á milli aðstoðar til hópa svonefnds kvótaflóttafólks og annarra flóttamanna. Sem dæmi er tekið að börnum flóttamanna sem ekki eru kvótaflóttamenn fylgir sami stuðningur í skóla og öðrum börnum með íslensku sem annað tungumál. Ljóst er að börn flóttamanna og fjölskyldur þeirra þurfa mun meiri stuðning og leiðsögn en börn með íslensku sem annað tungumál sem eru sum jafnvel fædd hér á landi. Mikilvægt er að sami stuðningur fylgi öllum börnum sem fá stöðu flóttamanns á Íslandi. Skólastjórar segja börn flóttamanna oftast en ekki koma úr mjög erfiðum aðstæðum, hafi upplifað aðstæður og atburði sem börn eiga ekki að upplifa, þeir segja þau einnig þurfa mjög fjölbreyttan og sérhæfðan stuðning. Til þessa verður að taka tillit við stefnumótun og þegar tekin er ákvörðun um fjármagn til málaflokksins.

Af hálfu skóla- og frístundasviðs Reykjavíkurborgar eru gerðar eftirfarandi athugasemdir við einstaka liði tillögu til framkvæmdaáætlunar í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019:

Málþing innflytjenda:

Lagt er til að Háskólasamfélagið og Rannsóknarstofa í fjölmenningu verði bætt við sem samstarfsaðilum.

B. Fjölskyldustöð.

Lagt er til að bætt verði við menntun sem sérstökum áhersluþætti fyrir þróun samfélagsins.

B.2 Fyrirmynd að móttökuáætlun.

Lagt er til að mennta- og menningarmálaráðuneytinu verði bætt við sem samstarfsaðila og getið um skóla- og frístundamál barna.

B.3 Upplýsingagjöf til innflytjenda fyrst eftir komu til Íslands.

Lagt er til að bætt verði við upptalningu, undir liðnum framkvæmd, upplýsingum um menntakerfið og skólastigin.

Lagt er til að mennta- og menningarmálaráðuneytinu verði bætt við sem samstarfsaðila og getið um skóla- og frístundamál barna.

B.6 Þátttaka barna og ungmenna í íþrótt og æskulýðsstarfi.

Lagt er til að þessum þætti verði gerð ríkari skil í móttökuáætlun og að tekið verði tillit til nýlegra breytinga á lögum um grunnskóla nr. 91/2008 varðandi tómstunda- og félagsstarf og frístundaheimili.

Lagt er til að í niðurstöðum komi fram að færni í íslensku og félagslegri færni verði aukin.

B.7. Stuðningur við konur sem búið hafa við heimilisofbeldi

Lagt er til að Félagi kvenna af erlendum uppruna verði bætt við sem samstarfsaðila.

B.8. Ofbeldi

Lagt er til að undir liðnum framkvæmd verði bætt við að hugað verði sérstaklega að fræðslu til foreldra.

C. Menntastöð

Lagt er til að aukin verði áhersla á að kennsla í íslensku sem öðru máli verði eflð og að kennarar verði styrktir til að vinna með fjölbreytta nemendahópa. Taka þarf fram að efla þurfi kennslu í íslensku sem öðru máli, virku tvítyngi, frá leikskóla til háskóla.

Þegar kemur að umfjöllun um að efla gæði og framboð íslenskukennslu er lagt til að bætt verði við sérstakri áherslu á börn sem fædd eru á Íslandi.

C.4 Íslenskukennsla fyrir fullorðna

Í markmiðum er lagt til að notað verði annað orðalag í síðasta málslíð 1. mgr. Lagt er til að fram komi að sérstaklega verði hugað að foreldrum skólabarna með annað móðurmál en íslensku í stað foreldra skólabarna sem ekki tala íslensku.

D4. Auknir möguleikar til endurmenntunar og starfstengds náms.

Lagt er til að í markmiðum komi fram að huga megi að fag tengdri íslenskukennslu.

E.1 Móttaka flóttafólks eftir hælisleit.

Lagt er til að fram komi að hugað verði sérstaklega að börnum í þessu samhengi.

E.2. Fræðsla og ráðgjöf fyrir flóttafólk

Lagt er til að Mennta- og menningarmálaráðuneyti verði bætt við sem samstarfsaðila.

E.4. Rannsókn á stöðu og líðan flóttafólks.

Lagt er til að fram komi að hugað verði sérstaklega að börnum.

Að lokum er tekið fram að mikilvægt er að hafa í hug að börn innflytjenda og þá ekki síst börn með stöðu flóttafólks þurfa í mjög mörgum tilfellum meiri stuðning en önnur börn. Það skiptir sköpum fyrir velferð þeirra að sá stuðningur sé veittur á mikilvægu mótunarskeiði þeirra. Mikilvægt er að ríkið ábyrgist að unnt sé að veita framangreindum einstaklingum þennan stuðning og að þau njóti jafnrar stöðu og tækifæra til dvalar í leikskóla, náms í grunnskóla og þátttöku í frístundastarfi í raun án þess að sá kostnaður sem af því hlýst leggist að mestu á sveitarfélögin.

Virðingarfyllst, f.h. skóla- og frístundasviðs Reykjavíkurborgar

Guðrún Sigtryggisdóttir, yfirlögfræðingur

Afrit:

Skrifstofa borgarstjórnar

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Alþingi
b.t. allsherjar- og menntamálanefndar
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík 10. ágúst 2016

1605169SA AGB
Málalykill: 00.64

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda 2016-2019, 765. mál.

Vísað er til erindis frá nefndasviði Alþingis, dags. 13. júní 2016, þar sem ofangreint þingmál var lagt fram til umsagnar. Vegna sumarleyfa tókst ekki að skila inn umsögn fyrir upphaflegan frest. Sambandinu var veittur framlengdur umsagnarfrestur til 11. ágúst í tölvubréfi 4. ágúst sl.

Framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda er sú fyrsta eftir að lög nr. 116/2012 um málefni innflytjenda voru samþykkt. Mikilvægi nefndrar þingsályktunartillögu endurspeglast í þeim miklu breytingum sem orðið hafa á íslensku samfélagi á síðustu árum. Samhliða aukinni fjölmenningu og fjölbreytni með komu erlendra innflytjenda er afar brýnt að huga að þörfum innflytjenda við opinbera stefnumótun og samfélagið í heild þarf að takast á við nýjar aðstæður, hvort sem er á vinnumarkaði, í skólakerfinu, heilbrigðisþjónustu eða annarri velferðarþjónustu ríkis og sveitarfélaga. Í umræðu um málefnið hefur Samband íslenskra sveitarfélaga haldið fram almennri áherslu sem leiðir af hlutverki sveitarfélaga á sviði jafnfréttis- og mannréttindamála en í stefnumörkun sambandsins 2014-2018 segir:

3.3.29. Sambandið skal leggja sitt af mörkum, sérstaklega í gegnum þátttöku í innflytjendaráði, til að stuðla að því að hagsmunir íbúa af erlendum uppruna, bæði barna og fullorðinna, séu tryggðir. Mikilvægt er að þjónusta sé þeim aðgengileg, þannig að þeir öðlist sem fyrst sömu stöðu og aðrir íbúar og séu viðurkenndir og virkir þátttakendur í samfélaginu.

Markmið framkvæmdaáætlunarinnar er að vinna að því að innflytjendur hafi jöfn tækifæri á við aðra og auðvelda þeim að vera virkir þátttakendur í samfélaginu óháð þjóðerni og uppruna. Samband íslenskra sveitarfélaga fagnar því að áætlunin sé komin fram, en hún mun nýtast sveitarfélögunum á markvissan hátt í stefnumótun og framkvæmdum í málefnum innflytjenda hjá sveitarfélögunum.

Almennt um tillöguna og grá svæði í þjónustu við innflytjendur

Sveitarfélögin á Íslandi, m.v. við maí 2016, eru 74 talsins og telja 334.300 manns, m.v. lok 1. ársfjórðungs 2016. Samkvæmt mannfjöldaspá Hagstofunnar 2015-2065 er gert ráð fyrir að íbúar gætu orðið 437 þúsund árið 2065. Þá fjölgun sem gert er ráð fyrir að muni eiga sér stað á næstu 50 árum, má að stórum hluta megi rekja til þess að fæddir verða fleiri en dánir og fjöldi aðfluttra verður meiri

en brottfluttra á hverju ári, sem skýrist fyrst og fremst af fjölgun í komum erlendra innflytjenda.

Sveitarfélögin gegna veigamiklu hlutverki í aðlögun útlendinga, sem flytjast hingað, að íslensku samfélagi en lögum samkvæmt eiga þeir að hafa sama rétt og aðgengi og aðrir landsmenn að þeirri þjónustu sem tryggð er með lögum nr. 40/1991 um félagsþjónustu sveitarfélaga.

Ólíkar ástæður búa að baki flutnings fólks á milli landa. Sumir neyðast til að yfirgefa heimkynni sín vegna ofsókna eða stríðsátaka, aðrir fara á milli landa til náms, atvinnu, í leit að betra lífi eða til að sameinast fjölskyldu sinni að nýju. Útlendingar sem hafa áhuga á búsetu á Íslandi hafa mjög mismunandi forsendur til setjast hér að og aðlagast aðstæðum eftir því hvort þeir koma af EES svæðinu eða utan þess og eftir því af hvaða ástæðum þeir sækjast eftir búsetu hér.

Fyrir flóttamannavandann í Evrópu voru þeir útlendingar sem settust hér að fyrst og fremst fólk af EES svæðinu sem kom hingað til að vinna og þeim fjölgaði svo hratt á árunum eftir aldamótin að stjórnkerfið átti erfitt með að mæta þörfum þeirra fyrir þjónustu. Stjórnkerfið var þannig vanbúið til að sinna móttöku, nýskráningum og upplýsingagjöf til hins mikla fjölda fyrst eftir komuna til landsins og ennþá er pottur brotinn í þeim efnum sem endurspeglast í tillögum A4 og B1-4 í framkvæmdaáætluninni.

Efnahagshrunið skapaði síðan ný úrlausnarefni þar sem atvinnuleysi meðal innflytjenda varð mun meira og illviðráðanlegra en meðal Íslendinga. Atvinnuástandið er nú allt annað og betra en fyrir örfáum árum en ennþá er þörf á að styrkja stöðu innflytjenda á vinnumarkaði, og eru tillögur í vinnumarkaðsstöð þingsályktunartillögunnar mikilvægar í því sambandi.

Flóttamannavandinn í Evrópu og fjölgun þeirra, sem koma hingað á eigin vegum til að leita hælís sem flóttamenn, hefur svo hin allra síðustu ár skapað ný úrlausnarefni. Einkum skortir stuðning og úrræði fyrir fólk sem er veitt vernd hér á landi eftir hælismeðferð og verkferla sem tryggja samstarf á milli þjónustustofnana ríkis og sveitarfélaga.

Í framkvæmdaáætluninni er leitast við að mæta þörfum allra hópa útlendinga sem setjast hér að. Fulltrúar sambandsins í innflytjendaráði tóku þátt í mótun tillagna á frumstigi og telur sambandið að tillögurnar endurspegli almennt séð vel brýn úrlausnarefni í innflytjenda- og flóttamannamálum. Sambandið fagnar sérstaklega tillögum um vinnu að úrbótum á stöðu hælisleitenda sem veitt er alþjóðleg vernd hér á landi. Það hefur ítrekað gagnrýnt þá mismunun að ríkið veiti sérstakt fjármagn vegna svokallaðra kvótaflóttamanna, sem koma hingað í boði stjórnvalda, á meðan aðrir flóttamenn búa við öryggisleysi þegar kemur að framfærslu, húsnaðismálum og stuðningi við að aðlagast íslensku samfélagi. Að því leyti sker Ísland sig úr meðal Norðurlandabjóða því annars staðar á Norðurlöndunum er ekki gert upp á milli þessara hópa. Til að tryggja jafnræði telja sveitarfélögin sig þurfa aukinn fjárhags- og faglegan stuðning ríkisins. Í nágrannalöndunum veita miðlægar ríkisstofnanir sveitarfélögum faglegan stuðningi vegna móttöku flóttamanna. Fjölmenningarsetur, sem er stofnun á vegum velferðarráðuneytisins og staðsett á Ísafirði, hefur m.a. það hlutverk að greiða fyrir samskiptum fólks af ólíkum uppruna og efla þjónustu við

innflytjendur með því að veita stjórnvöldum, stofnunum fyrirtækjum, félögum og einstaklingum ráðgjöf og upplýsingar í tengslum við málefni innflytjenda. Framlag til Fjölmennningarseturs nam 35,1 m. kr. á fjárlögum 2016 og 32,4 m. kr. á fjárlögum 2015. Mikil þörf er á að styrkja stofnunina til að hún geti betur sinnt hlutverki sínu og er það miður að tillögur þar að lútandi er ekki að finna í framkvæmdaáætluninni.

Um mat á kostnaðaráhrifum, sbr. 129. gr. sveitarstjórnarlaga nr. 138/2011

Allar aðgerðir sem lagðar eru til í þingsályktunartillögunni hafa verið kostnaðarmetnar og er heildarkostnaður vegna þeirra gróflega áætlaður rúmar 85 m. kr. Sambandið vekur þó athygli á því að einstaka þættir í framkvæmdaáætluninni sem eðli málsins samkvæmt má ætla að vegi hvað þyngst í kostnaði, eins og t.a.m. tillaga B.5. *Innflytjendur á húsnæðismarkaði* og E.1. *Móttaka flóttafólks eftir hælisleit*, er algjörlega háð auknu fjármagni frá ríkissjóði og að ráðist verði sem fyrst í þær aðgerðir sem fram koma í framkvæmdaáætluninni. Einnig gerir sambandið fyrirvara við að ýmsar tillögur sem lúta að verkefnum sveitarfélaga, s.s. tillaga B.2 um fyrirmynd að móttökuáætlun, B.6 um aðgerðir til að auka þátttöku barna og ungmenna í íþrótt- og æskulýðsstarfi, C.1 um bættan námsárangur innflytjendabarna við lok grunnskóla og C.2 um aukið vægi móðurmálskennslu munu fyrirsjáanlega fela í sér ný og aukin þjónustuverkefni og aukinn kostnað fyrir sveitarfélög sem þau kunna að eiga erfitt með að fullnægja nema með sérstökum fjárveitingum frá ríkinu.

Athugasemdir við einstaka liði tillögunnar

A.4. Fræðsla starfsfólks ríkis og sveitarfélaga

Lagt er til að stofna starfshóp sem undirbúi fræðslu fyrir starfsfólk ríkis og sveitarfélaga með það að markmiði að auðvelda aðgengi innflytjenda að opinberri þjónustu og efla faglega þekkingu starfsfólks á menningarnæmi og -færni. Sambandið vill sérstaklega árétta mikilvægi fræðsluáttaks meðal starfsfólks sem starfar við að veita innflytjendum almannaðþjónustu. Innflytjendum hefur fjölgað mjög mikið á tiltölulega stuttum tíma og það er ekki nægileg þekking innan stjórnkerfisins á sérstakri stöðu og þörfum þeirra. Mikilvægt er að bjóða bæði upp á endurmenntunarnámskeið og kennslu í menningarnæmi og -færni í grunnmenntun fagstétta.

B.1. Samstarfsteymi helstu stofnana sem koma að skráningu erlendra ríkisborgara

Markmiðið með tillögunni er að efla samstarf stofnana sem koma að nýskráningu innflytjenda í íslenskt samfélag til einföldunar fyrir innflytjendur. Áhersla verði lögð á að bæta þjónustu og upplýsingagjöf til innflytjenda og sveitarfélaga um nýja íbúa. Sambandið telur mikla þörf fyrir þessa vinnu en leyfir sér að benda á að það nægir ekki að upplýsingagjöf til sveitarfélaga sé einhliða frá ríkisstofnunum. **Sveitarfélögin þurfa einnig sjálf að geta aflað sér upplýsinga til að meta rétt einstaklinga til þjónustu, t.d. til félagsþjónustu, með samkeyrslu**

upplýsinga. Útlendingastofnun, kærunefnd útlendingamála, Þjóðskrá Íslands og lögregla hafa slíka heimildir í 17. gr. laga um útlendinga, sem samþykkt voru á Alþingi hinn 2. júní sl til að tryggja að útlendingar dveljist og starfi löglega hér á landi.

Innan Velferðarráðuneytisins er að störfum starfshópur, skipaður fulltrúum frá Tryggingastofnun, Sjúkratryggingum Íslands, Vinnumálastofnun og Sambandi íslenskra sveitarfélaga, sem hefur það verkefni að bæta rafræn samskipti milli nefndra aðila sem nauðsynleg eru vegna afgreiðslu umsókna og við ákvarðanatöku um greiðslur og ívilnanir til einstaklinga samkvæmt lögum. Verkefnið er sprottið af niðurstöðu greiningarskýrslu sem unnin var á vegum velferðarráðuneytisins árin 2013-2014 og bar heitið „Samnýting upplýsinga til að auka skilvirkni og varna misnotkun“, sem er og markmiðið með verkefninu. Búið er að kortleggja vel úrlausnarefnir og skilgreina ávinninginn en framkvæmd strandar á að lagaheimild skortir fyrir sveitarfélögin til samkeyrslu.

B.2. Fyrirmynd að móttökuáætlun

Lagt er til að settur verði á fót starfshópur sem fái það hlutverk að semja fyrirmynd að formlegri móttökuáætlun fyrir sveitarfélög. Starfshópnum er ætlað að hlutast til um að sveitarfélög taki þátt í reynsluverkefni sem snýr að innleiðingu móttökuáætlunar og upplýsingagjöf sveitarfélaga til innflytjenda. Þá verði stefnt að því að minnst 15 sveitarfélög hafi tekið upp formlega móttökuáætlun í lok árs 2019 og að þau sveitarfélög nái til þorra innflytjenda á Íslandi.

Tilfni er til að áréttu að hugmyndin um reynsluverkefni varðandi móttökuáætlanir var upphaflega sett fram af sambandinu í umsögn þess til velferðarráðuneytisins um drög að framkvæmdaáætluninni, sbr. bréf þess dags. 12. janúar 2015. Eins og útskýrt er í bréfinu byggðist hugmyndin á því að áhugasöm sveitarfélög, sem eru fulltrúar ólíkra gerða sveitarfélaga, hvað varðar stærð og staðsetningu, verði valin til að taka þátt í reynsluverkefni sem gæti nýst til að móta raunhæfa fyrirmynd að móttökuáætlun. **Mikilvægt er að fyrirmynd að móttökuáætlun sé sveigjanleg og taki tillit til mismunandi aðstæðna í sveitarfélögum.**

B.5. Innflytjendur á húsnæðismarkaði

Í tillögunni er lagt til að rýnt verði í rannsóknir um stöðu innflytjenda á húsnæðismarkaði og í framhaldinu ráðist í viðeigandi aðgerðir þegar niðurstöður liggja fyrir.

Skortur á leiguhúsnæði á viðráðanlegum kjörum er almennt mikið vandamál hér á landi og það liggur í augum uppi að fyrir útlendinga sem skortir félagsleg tengsl og þekkingu á aðstæðum geta húsnæðismálin verið ennþá erfiðari viðureignar en almennt gengur og gerist eins og dæmin sanna. Samkvæmt könnun Varasjóðs húsnæðismála árið 2015 voru leiguíbúðir sveitarfélaganna 4.992 talsins og hjá 27 sveitarfélögum var talinn skortur eða nokkur skortur á leiguíbúðum. Hér þurfi að bregðast skjótt við, fjölga íbúðum og ráðast í mótvægisáðgerðir til lækkunar á leiguverði á hinum almennum markaði. Miklar vonir eru bundnar við ný lög um almennar íbúðir og lög um húsnæðisbætur en það er óvíst hvort þau muni fela í sér fullnægjandi lausnir á húsnæðismálum innflytjenda. **Þess vegna telur**

sambandið þörf á að útvíkka ákvæðið þannig að skoðað verði hvort hin nýju lög feli í sér fullnægjandi úrræði til að leysa húsnaðismál innflytjenda.

Húsnaðismál fólks sem fær hér dvalarleyfi eftir hælismeðferð er síðan sérstakt úrlausnarefni sem þarf að leysa með sértækum hætti og tryggja þeim sem á þurfa að halda sambærilegan rétt til húsnaðis og kvótaflóttamenn hafa. Útlendingastofnun er skylt að útvega hælisleitendum húsnaði og framfærslu á meðan á úrvinnslu hælisumsóknar stendur en eftir að dvalarleyfi hefur verið veitt stendur þetta fólk oft uppi húsnaðislaust og alls laust og er vísað fyrirvaralaust á sveitarfélögin sem hafa hvorki ráðrúm né úrræði til að leysa húsnaðisvandann í félagslega húsnaðiskerfi sínu þar sem eru langir biðlistar.

B.6. Þátttaka barna og ungmenna í íþrótt- og æskulýðsstarfi

Markmið tillögunnar er að auka þátttöku barna og ungmenna af erlendum uppruna í skipulögðu íþrótt- og æskulýðsstarfi sem og öðru tómstundastarfi og draga úr brotthvarfi þeirra úr slíku starfi. Lagt er til að stofnaður verði starfshópur sem fái það hlutverk að útbúa tillögur um aðgerðir til að ná til innflytjenda af ólíkum uppruna. Sambandið telur mikilvægt að fjármagnið til þessa málefnis verði aukið umfram það sem lagt er til með í framkvæmdaáætluninni, en þar er einungis gert ráð fyrir 5,5 m.kr. Enn fremur leggur sambandið til að einnig verði lögð áhersla á að efla áhuga innflytjenda á listnámi til jafns við íþrótt- og æskulýðsstarf.

B.8. Ofbeldi

Lagt er til að stofnaður verði starfshópur sem leggi drög að rannsóknum á ofbeldi í garð innflytjenda og meðal þeirra hér á landi. Í tillögunni eru nefndir nokkrir samstarfsaðilar, en athygli vekur að fulltrúa ákærvalds vantar, en það er jafn mikilvægt að lagður sé skýr rammi utan um saksóknina eins og um rannsóknir þessara mála hjá lögreglu.

C. Menntastoð

Í framkvæmdaáætluninni er lagt til að unnið verði markvisst gegn brottfalli innflytjenda úr framhaldsskólum með stuðningi á báðum skólastigum og að lögð verði áhersla á að jafna stöðu og tækifæri innflytjenda til menntunar. Samband íslenskra sveitarfélaga telur þær tillögur sem fram koma í C-lið framkvæmdaáætlunarinnar um jákvæðar en árréttar að þær munu að öllum líkindum leiða til aukins kostnaðar fyrir sveitarfélögin sem þau kunna að eiga erfitt með að mæta, nema með sérstökum fjárveitingum frá ríkinu.

E.1. Móttaka flóttafólks eftir hælisleit

Eins og kom fram í almennum athugasemdum hér að ofan hefur Samband íslenskra sveitarfélaga ítrekað gert athugasemdir við þann mikla mun sem er á móttöku mismunandi hópa flóttafólks, þ.e. annars vegar þeirra sem koma í boði stjórnvalda, svonefndra kvótaflóttamanna og hins vegar þeirra sem koma á eigin vegum og fá vernd að lokinni hælismeðferð. Það er álit sambandsins að þessi aðgreining hópa flóttafólks sé ekki málefnaleg. Brýnt sé að gera úrbætur þar sem þeir sem koma hingað á eigin vegum eru orðnir margfalt fleiri en áður og þ. á m. fylgdarlaus börn og barnafjölskyldur en áður samanstóð hópurinn nær eingöngu af fullorðnum karlmönnum.

Misræmið á milli stuðnings vegna þessara tveggja hópa á bæði við um stuðning við fólkið sjálft og stuðning ríkisins við sveitarfélög sem þjónusta fólkið. Samkvæmt *Viðmiðunarreglum flóttamannanefndar um móttöku og aðstoð við hópa flóttafólks*, fá kvótaflóttamenn húsnæði með húsbúnaði um leið og þeir koma til landsins, leikskólapláss, félagsráðgjöf, fjárhagsaðstoð, aðstoð við atvinnuleit, heilbrigðisþjónustu, þ. á m. tannlæknaþjónustu, ókeypis íslenskukennslu og samfélagsfræðslu. Aftur á móti, ef litið er til *Leiðbeinandi reglna fyrir sveitarfélög um móttökupjónustu og aðstoð við félagslega þátttöku annarra hópa flóttafólks frá 2014*, kemur munurinn berlega í ljós þar sem flóttafólk ber t.a.m. sjálft ábyrgð á húsnæðisleit og fær afar takmarkaðan styrk til innkaupa á almennum húsbúnaði og nauðsynlegum heimilistækjum. Að mati sambandsins eru leiðbeinandi reglurnar ófullnægjandi, bæði hvað varðar inntak og framkvæmd. Brýnt er að setja nýjar reglur og skilgreina verkferla um samráð og samvinnu á milli þjónustustofnana ríkisins og sveitarfélaga með það að markmiði að stuðla að samfelli í þjónustu við þennan hóp flóttafólks og byggja brýr á milli móttökukerfis fyrir hælisleitendur og móttökukerfis fyrir fólk eftir að því er veitt alþjóðleg vernd. Mikilvægt er að ríkið viðurkenni kostnað sveitarfélaga vegna umfangsmikillar umsýslu starfsmanna sveitarfélaga í þjónustu við þennan hóp sem er umfram það sem almenn ákvæði laga um félagsþjónustu sveitarfélaga gera ráð fyrir.

E.2. Fræðsla og ráðgjöf fyrir flóttafólk

Markmið tillögunnar er að öllum sem fengið hafa stöðu flóttamanns standi til boða að fá fræðslu og ráðgjöf á fyrstu fjórum vikum eftir að þeir hafi fengið stöðu flóttamanns hér á landi. Um er að ræða fræðslu og ráðgjöf um réttindi og skyldur og helstu upplýsingar um íslenskt samfélag. Það er enn fremur mjög mikilvægt að kveðið er á um að vinna skuli að því að flóttafólk fái aðstoð við að tengjast því sveitarfélagi sem það hyggst flytja til. **Sambandið vill hins vegar benda á að mikilvægt atriði sem það gerði tillögu um til velferðarráðuneytisins á undirbúningsstigi þingsályktunartillögunnar, er ekki að finna í þessari endanlegu tillögu. Það er að í lok markmiðsákvæðisins í E.2 bætist setning um að sveitarfélög „verði ávallt upplýst um þessa nýju íbúa“ þannig að þau geti undirbúið og veitt þessu fólki þá þjónustu sem það þarfnast.** Eins og staðan er í dag þá missa hælisleitendur, sem búa á móttökumiðstöðvum sem Útlendingastofnun rekur í Reykjavík, Hafnarfirði, Reykjanesbæ og Borgarbyggð, oftast húsnæði og framfærslueyri um leið eða fljótlega eftir að þeir fá dvalarleyfi og er vísað á þjónustu sveitarfélaga án þess að það liggi fyrir samningar milli ríkis og sveitarfélaga um að sveitarfélög eigi að þjónusta fólkið og án samráðs við viðkomandi sveitarfélag.

Það er enn fremur spurning hvort ástæða er til að kveða fastar að orði þannig að flóttamenn skuli fá fræðslu og ráðgjöf, en ekki einungis að það standi til boða.

Í tillögunni er ekki tekin afstaða til þess hver eigi að hafa fræðslu og ráðgjöf með höndum en sambandið telur að vinna verði að útfærslu þess í tengslum við útfærslu á 27. gr. útlendingalaga sem kveður á um að ráðherra útlendingamála beri ábyrgð á til staðar sé móttökumiðstöð, með fullnægjandi móttökukerfi fyrir umsækjendur um alþjóðlega vernd.

Lokaorð

Samband íslenskra sveitarfélaga lýsir yfir jákvæðri afstöðu til þingsályktunartillögunnar. Sambandið bindur vonir við að framkvæmdaáætlunin verði til þess að unnt sé að veita innflytjendum markvissari og heildstæðari þjónustu og að verkferlar um samráð og samvinnu þjónustustofnana, ríkis og sveitarfélaga verði skýrari, með það að markmiði að fækka gráum svæðum í þjónustu við hópa innflytjenda á Íslandi.

Virðingarfyllt

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri